

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

MESLEK LİSELERİNDE KARŞILAŞILAN
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİNE
İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Suat Zuhul PAYAS

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İstanbul

Mart-2022

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

MESLEK LİSELERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE
ÇÖZÜM ÖNERİLERİNE
İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Suat Zuhal PAYAS

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Ahmet Faruk LEVENT

İstanbul

Mart-2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetim Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Doç. Dr. Ahmet Faruk LEVENT

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Pınar MERT

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Orkun Osman BİLGİVAR

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Metin TOPRAK

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Meslek Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Suat Zuhul PAYAS

ÖN SÖZ

Yüksek lisans öğrenimim ve tez çalışmam süresince pek çok kişinin desteği ve katkıları oldu. Öncelikle tez konumu belirlemem ve araştırmam süresince bana rehberlik eden değerli hocam Doç. Dr. Şaban Berk'e ve sahip olduğu bilgi birikimi ve deneyimiyle yoluma ışık tutan, desteklerini esirgemeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Ahmet Faruk Levent'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Uzun yıllardır devam etmekte olan eğitim hayatımda her daim destekleriyle yanımda olan sevgili aileme en içten sevgi ve teşekkürlerimi sunarım. Bu meşakkatli yola birlikte çıktığımız, destekleriyle buraya kadar geldiğim sevgili Tezcanlar grup arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim iyi ki varsınız. Son olarak her bilgisayar başına geçtiğimde bilgisayarımı zapt eden ancak varlığıyla bana güç veren sevgili kedim Paşa'ya sevgilerimi sunuyorum.

ÖZET

MESLEK LİSELERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Suat Zuhal PAYAS

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Yönetimi

Danışman: Doç. Dr. Ahmet Faruk LEVENT

Mart-2022, 133 + xiii Sayfa

Sanayi sektöründe makineleşmenin artması ile birçok işlem yapay zekâ tarafından dijital ortamlarda yapılmaya başlanmıştır. Bu ilerleme insan faktörünün üretim sektöründe hızla gücünü kaybetmesine neden olmaktadır. Makineleşmenin hızla yayılmasına rağmen sistemin merkezinde yine insan yer almaktadır. Nitelikli iş gücüne olan talep her geçen gün artmaktadır. Alanında uzman bilgi, beceri ve kabiliyeti yüksek, mesleğin öngördüğü teknik donanıma sahip, kalifiye eleman ihtiyacı meslek eğitimini öne çıkarmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, meslek liselerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesidir. Bu araştırma nitel araştırmaya dayalı tematik durum desenine uygun olarak tasarlanmıştır. Çalışma grubu, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yapılarak 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan meslek liselerinde görevli 30 meslek dersi öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma verileri, ilgili literatür incelemesi sonucu uzman görüşleri alınarak oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmıştır. Yüz yüze ve çevrimiçi olarak yapılan görüşmeler aracılığıyla toplanan veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre katılımcıların meslek liselerini, bireylere beceri kazandırma yoluyla sektörün ara eleman ihtiyacını karşılamak üzere uygulamalı ve üretimi amaçlı eğitim veren kurumlar olarak tanımladıkları görülmektedir. Katılımcılar, bu okullara öğrenci alınırken alanın gerektirdiği ön becerilere sahip ve Orta Öğretim Başarı Puanı ve Liselere Giriş Sınavı sonuçlarına göre yerleştirme yapılmasının bu okulların itibarını ve akademik başarısını arttıracığını belirtmişlerdir.

Ayrıca katılımcılar, meslek liselerinin amacına uygun eğitim verebilmesi için ders çeşitliliğinde sadeleşmeye gidilerek iş başı eğitimlerinin süresinin uzatılması ve öğrencilerin üst zihinsel becerileri kazanmaları için proje ve Ar-Ge çalışmalarına yeterli zaman ayrılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılara göre meslek liselerinde teknolojik ve ekonomik gelişimler ışığında sektör ihtiyaçları gözetilerek öğretim programlarının güncellenmesi yoluyla ülke ekonomisine ve istihdama katkı sunulması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Meslek Liseleri, Mesleki Eğitim, Öğretmen

ABSTRACT

THE OPINIONS OF TEACHERS ABOUT THE PROBLEMS ENCOUNTERED IN VOCATIONAL HIGH SCHOOLS AND THEIR SOLUTION PROPOSALS

Suat Zuhul PAYAS

Master Thesis, Educational Administration

Advisor: Assoc. Prof. Ahmet Faruk LEVENT

March-2022, 133 + xiii Pages

With the increase in mechanization in the industrial sector, many processes are artificial intelligence started to be made in digital environments by this progress is human cause the factor to lose its power rapidly in the production sector is happening. Despite the rapid spread of mechanization, the center of the system human is included. The demand for skilled labor is increasing day by day increasing. The need for qualified personnel who are experts in their fields, with high knowledge, skills and abilities, with the technical equipment required by the profession, reveals the importance of vocational education.

The purpose of this research is to examine the opinions of teachers about the problems encountered in vocational high schools and their solution proposals. This research was designed in accordance with the thematic case pattern based on qualitative research. The study group consists of 30 vocational course teachers working in vocational high schools located on the Anatolian side of Istanbul in the 2020-2021 academic year by making criterion sampling from purposeful sampling methods. The research data were collected with semi-structured interview questions, which were formed by taking expert opinions as a result of the relevant literature review. The data collected through face-to-face and online interviews were analyzed by content analysis method.

According to the findings obtained in the research, it is seen that the participants define vocational high schools as institutions that provide training by practical and production in order to meet the intermediate staff needs of the sector by providing individuals with skills. The participants stated that when admitting students to these schools, they have the pre-skills required by the field and that placing them according to OÖBP+LGS

results will increase the reputation and academic success of these schools. In addition, the participants stated that in order for vocational high schools to provide education in accordance with their purpose, it is necessary to simplify the variety of courses, extend the duration of on-the-job training and allow sufficient time to be allocated to projects and R&D studies for students to gain higher mental skills. According to the participants, updating the curriculum in vocational high schools in the light of technological and economic developments, taking into account the sector's needs, will contribute to the country's economy and employment.

Keywords: Vocational High Schools, Vocational Education, Teacher

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET.....	iv
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sınırlılıkları	4
1.6. Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Mesleki ve Teknik Eğitim Tanımı.....	6
2.2. Mesleki ve Teknik Eğitim Önemi	6
2.3. Mesleki ve Teknik Eğitim Tarihi Gelişimi.....	7
2.3.1. Ahilik ve Mesleki Eğitim	7
2.3.2. Osmanlı Döneminde Mesleki Eğitim	9
2.3.3. Cumhuriyet Döneminde Mesleki Eğitim.....	15
2.4. Günümüzde Mesleki ve Teknik Eğitim.....	22
2.4.1 Mesleki ve Teknik Eğitimi Düzenleyen Yasal Dayanaklar	22

2.4.2. Mesleki ve Teknik Eğitim Programları	24
2.4.3 Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirmeye Yönelik Projeler.....	33
2.5. Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelik Politikalar	36
2.5.1. Eğitim Şuralarında Mesleki ve Teknik Eğitim.....	36
2.5.2. Kalkınma Planlarında Mesleki ve Teknik Eğitim	38
2.5.3. MEB Raporlarında Mesleki ve Teknik Eğitim.....	40
2.5.4. 2023 Vizyon Belgesinde Mesleki ve Teknik Eğitim.....	40
2.5.5. COVID-19 Salgının Sürecinin Mesleki ve Teknik Eğitime Katkısı	42
2.5.6. Mesleki ve Teknik Eğitimde Akreditasyon Çalışmaları	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	46
YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırmanın Deseni.....	46
3.2. Çalışma Grubu.....	46
3.3. Veri Toplama Araçları.....	48
3.4. Verilerin Analizi.....	49
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	50
BULGULAR.....	50
4.1. Meslek Liselerinin Tanımına İlişkin Görüşler	52
4.2. Meslek Liselerini Diğer Liselerden Ayıran Özelliklerine İlişkin Görüşler.....	57
4.3. Meslek Liselerine Öğrenci Alınırken Hangi Kriterler Aranıyor ve Bu Kriterler Dersleri nasıl etkilediğine İlişkin Görüşler	61
4.4. Meslek Liselerinde Alan Seçimleri Bilinçli Olarak mı Yapılıyor? Bu Durum Ders Etkinliklerini Nasıl Etkilediğine İlişkin Görüşler	67
4.5. Meslek Liselerinde Öğretmen Ve Öğrencilerin Proje Üretimini Arttırmak Adına Neler Yapılacağına İlişkin Görüşler	71
4.6. Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Görüşler	77

4.7. Meslek Liselerinde Kurum İçi ve Kurum–Çevre Arasında İletişim ve bu iletişimi Güçlendirmek Adına Yapılan Çalışmalara İlişkin Görüşler	82
4.8. Meslek Liselerinde Verilen Eğitimi Verimlilik Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Görüşler	86
4.9. Meslek Liselerinde Verilen Eğitimin Kalitesini Arttırmaya İlişkin Görüşler .	90
4.10. COVID-19 Salgın Sürecinin Meslek Liselerini Nasıl Etkilediğine Görüşler	95
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	100
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	100
5.1. Tartışma ve Sonuç	100
5.1.1. Meslek Liselerinin Tanımı ve Diğer Liselerden Ayıran Özelliklerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	100
5.1.2. Meslek Liselerine Alınan Öğrencilerde Hangi Kriterler Aranıyor ve Bu Kriterlerin Derslere Etkisine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	103
5.1.3. Meslek Liselerinde Alan Seçiminin Bilinçli Yapılması ve Derslere Etkisine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	105
5.1.4. Meslek Liselerinde Öğretmen ve Öğrencilerin Proje Üretimin Arttırmaya Yönelik Çalışmalara İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	106
5.1.5. Meslek Liselerinde Görev Yapmanın Öğretmenlerin Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	107
5.1.6. Meslek Liselerinde Kurum İçi ve Çevre Arasındaki İletişimi Güçlendirmek Adına Yapılan Çalışmalara İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	108
5.1.7. Meslek Liselerinde Verilen Eğitimin Verimliliğine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	110
5.1.8. Meslek Liselerinde Verilen Eğitimin Kalitesini Arttırmaya Yönelik Çalışmalara İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	111
5.1.9. COVID-19 Salgın Sürecinin Meslek Liselerine Etkisine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	112
5.2. Öneriler.....	114
5.2.1. Politika Yapıcılar ve Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	114

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	115
KAYNAKÇA	115
EKLER	126
ÖZGEÇMİŞ	135

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Sanayi-i Nefise Mektebinin Ders Programı	11
Tablo 2.2. Mekteb-i Sanayi’de Okutulan Dersler 1897	12
Tablo 2.3. Mekteb-i Sanayi’de 1313/1897 Senesinde Eğitim Gören Öğrencilerin Milleti ve Miktarı	12
Tablo 2.4. Mekteb-i Sanayi Talebesinin 1313/1897 Senesi İçinde Ürettikleri Eşyadan Satılanların Çeşidi ve Miktarı	13
Tablo 2.5. Sanayi Mektebi’nin 1905 Yılında Öğretmen Kadrosu.....	13
Tablo 2.6. Sanayi Mektebi’nin 1905 Yılında Talebe Sayısı	13
Tablo 2.7. Sınıfı İptidai ve Rüştüyeden Mürekkep ve Yedi Sınıftan İbaret Kız Sanayi Mektepleri Programı (Sınıflar ve Haftalık Ders Adedi)	14
Tablo 2.8. Diyarbakır Sanayi Mektebi Haftalık Ders ve Saatleri.....	15
Tablo 2.9. Konya Sanayi Mektebi Haftalık Ders ve Saatleri	16
Tablo 2.10. 1926 yılında Milli Eğitim Bakanlığına Devredilen Sanayi Mektepleri ve Bölümleri	17
Tablo 2.11. 1938 yılında Avrupa’dan Getirilen Uzmanların Branşları ve Sayıları.....	19
Tablo 2.12. Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarları	21
Tablo 2.13. MTAL Anadolu Teknik Programı 9,10,11,12 Sınıf Örnek Haftalık Ders Programı	27
Tablo 2.14. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okul Türleri	28
Tablo 2.15. Geleneksel ve Sektör Odaklı Eğitim Süreci.....	32
Tablo 2.16. 2013’te Çalışanların En Çok İhtiyaç Duyacakları Becerilerin Firma Ölçeğine Göre Dağılımı	33
Tablo 2.17. COVID-19 Salgını Sürecinde Meslek Liselerince Yapılan Çalışmalar	43

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okullara Yerleşim Süreci	25
Şekil 2. Meslekî Ve Teknik Eğitim Süreci	26
Şekil 3. Güzel Sanatlar ve Spor Eğitimi Süreci	26

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Eğitim, “*bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci*” olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 1972; Demirel, 1999). TDK’ ya (2020) göre meslek, “*belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş, uğraş*” olarak açıklanmaktadır. Bir kimsenin iş hayatında yerini alması için bir meslek sahibi olması zorunludur. Bu sebeple, meslek liselerindeki eğitim ve öğretim etkinlikleri, bireyin bir meslek seçmesi ve bunun öğrenilmesiyle sonuçlanmalıdır (Annon, 1983; Eryetiş, 1996). Mesleki ve teknik eğitim ise; bireylere kuramsal bilgilerle birlikte, iş yaşamlarında gerekli olacak becerileri uygulamalı olarak kazandırarak onları iş yaşamına hazır hale getiren eğitimidir (Alkan, 1999; Berk, 2020).

Geçmiş Ahiliğe kadar uzanan mesleki eğitimin temeli Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde usta-çırak ilişkisine dayanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğunda 1773 yılında kurulan Deniz Harp Okulu (Mühendishane-i Bahr-i Hümayun) ilk örgün mesleki eğitim kurumudur (Berk, 2020). Cumhuriyet döneminin ilk yılları, mesleki ve teknik eğitime yönelik bir devlet politikası oluşturulması, milli eğitim sistemi içinde örgütlenmesi, temel kavram ve ilkelerin belirlenmesi ile geçmiştir (Özgüven, 1987). 18-23 Mart 1957 tarihinde ‘Mesleki ve Teknik Öğretim’ gündemi ile toplanan VI. Milli Eğitim Şûrası mesleki eğitim açısından bir dönüm noktası olarak görülmesine rağmen şûra alınan kararlar hayata geçirilmediği için işlevsellik kazanamamıştır. 1986 yılında çıkarılan 3308 (Mesleki Eğitim Kanunu, 1986) sayılı kanun ile sistem yeniden düzenlenmiş, yaygın ve örgün eğitim bir bütün olarak ele alınmıştır. Bir bakıma VI. Milli Eğitim Şûra kararlarının uygulanmış biçimi olan ve mesleki eğitim sisteminin temelini oluşturan 3308 sayılı kanunun çıkarılmasından dolayı oldukça önemlidir (Demir ve Şen, 2009). Günümüzde iş piyasasının omurgasını oluşturan ara eleman ihtiyacını karşılayan mesleki teknik liseler gerek politikalar gerekse uygulamalardan kaynaklanan birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Mesleki ve teknik eğitimin amacı; “Bireye; bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeteneklerini kazandırmak, işlevi ise bireyin parasal kazanç elde ederek sosyal ve ekonomik yönden topluma yararlı olmayı sağlamaktır” (Alkan, 1996; Berk, 2020). Mesleki ve teknik eğitim bireyleri sadece akademik ve mesleki donanımla değil, sosyo-ekonomik ve teknik çevrenin ihtiyaçları dâhilinde iş yaşamının tüm koşullarına uyum sağlayabilecek nitelikli iş gücü oluşturmayı hedeflemiştir. Bu çalışmanın amacı okullarımızdaki mevcut sorunlara dikkat çekerek mesleki ve teknik eğitimin gagesine paralel bir farkındalık oluşturmaktır.

Bu çalışma ile mesleki ve teknik eğitimin mevcut sorunlarına, çok programlı anadolu lisesi ve mesleki ve teknik anadolu liselerinde görev yapan meslek dersi öğretmenlerinin görüşleri, yarı yapılandırılmış görüşüme formu aracılığı ile alınarak katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Meslek dersi öğretmenlerinin, meslek liselerinin tanımı ve işlevine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2- Meslek dersi öğretmenlerinin, meslek liselerini diğer liselerden ayıran özelliklere ilişkin görüşleri nelerdir?
- 3- Meslek dersi öğretmenlerinin, meslek liselerine öğrenci alınırken aranan kriterler ve bu durumun derslere olan etkisine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 4- Meslek dersi öğretmenlerinin, meslek liselerinde alan seçimlerinin nasıl yapıldığı ve bu durum derslere olan etkisine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 5- Meslek dersi öğretmenlerinin, meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje yapmaya özendirme için yapılan çalışmalara ilişkin görüşleri nelerdir?
- 6- Meslek dersi öğretmenlerinin, meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin avantaj ve dezavantajlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 7- Meslek dersi öğretmenlerinin, meslek liselerinde kurum içi ve kurum dışı iletişime ilişkin görüşleri nelerdir?
- 8- Meslek dersi öğretmenlerinin, meslek liselerinde verilen eğitimin verimliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?

9- Meslek dersi öğretmenlerinin, meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesine ilişkin görüşleri nelerdir?

10- Meslek öğretmenlerinin COVID-19 salgın sürecinin meslek liselerine etkisine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğretmenlik mesleğinin en temel görevlerinden birisi bireyin ilgi ve yetenekleri keşfedilerek bu ilgi ve yetenekler dâhilinde var olan becerileri doğrultusunda yaşamını idame edecek meslek sahibi olmalarını sağlamaktır (Pişkin ve Parlar, 2021). Toplumsal hayatın ihtiyaç duyduğu alanlarda kalifiye teknik eleman yetiştirmek amacıyla gerekli teorik ve uygulamalı eğitimlerin verildiği meslek liseleri birçok sorunla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Osmanlı döneminde yetim ve öksüz çocukların meslek sahibi olmaları amacıyla kurulan meslek liseleri günümüze kadar benzer misyonla eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. Endüstri, sanat, ticaret gibi alanlarda hizmet veren bu liselerde eğitim-öğretim faaliyetleri istenilen nitelikte olmamıştır. Meslek liselerinin temel amacı olan nitelikli ara eleman yetiştirilmesi konusunda sanayi ve istihdam sektörü ile bütünleşik bir yapılanma sağlanamadığı için istenilen verim alınamamış bilakis toplumun sırtında bir kambur oluşturarak problem kaynağı olmaya doğru hızla yol almıştır. Konu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde meslek liselerinin sorunlarının sıklıkla gündeme gelmiş olduğu görülmektedir. Bu çoğunlukla belirli okul türü veya belirli bir alan ile sınırlandırılarak ele alınan sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ağırlıklı olarak meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin kurum veya kurum yöneticilerine karşı olan tutumları ölçülmeye çalışıldığı görülmektedir. Dikkat çeken başka bir konu ise meslek liseleri öğrencilerinin okula olan bağlılıkları ölçülerek kurum aidiyetleri belirlenmeye çalışılmasıdır.

Literatür incelendiğinde, meslek liselerinin sorunları üzerine çok sayıda araştırma yapılmakla birlikte bu araştırmalar belirli bir okul türü, alan/kol, öğretmen veya öğrenci grupları ile sınırlı tutulmuştur. Bu çalışma ise meslek lisesi sorunlarının okul, öğretmen ve öğrenciyle sınırlandırmadan daha geniş bir perspektiften ele alınarak, okullarda görev yapan meslek dersi öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesidir. Böylelikle mesleki ve teknik eğitimin sorularına ışık tutarak literatüre ve mesleki eğitime katkı sağlaması düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıkları

- Araştırma verileri İstanbul ilinin Anadolu yakasındaki mesleki ve teknik liselerde görev yapan 30 teknik/meslek öğretmen ile sınırlı tutulmuştur.
- Araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılında görev yapan öğretmenlerle sınırlı tutulmuştur.
- Araştırma verileri devlet okullarında çalışan öğretmenlerle sınırlı tutulmuştur.
- Araştırma, yöneltilmiş olunan görüşme soruları ile sınırlı tutulmuştur.
- Bu çalışmada elde edilen bulgular, farklı bölge ve okullardaki öğretmenlerin meslek liselerinin sorunlarına ilişkin algı ve görüşleri ile benzer bulgular içermeyebilir.

1.5. Varsayımlar

- Araştırma grubunda yer alan meslek/teknik öğretmenlerin, araştırma sorularına kendi görüşleri doğrultusunda içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır.
- Veri toplamada ve verilerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlerin araştırmanın amacı için en uygun teknikler olduğu varsayılmıştır.
- Kullanılan görüşme formunun araştırma için uygun olduğu varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Kültür Dersi Öğretmeni: Bireyin kişisel, sosyal ve kültürel gelişimini sağlamaya yönelik, bilgi ağırlıklı genel kültür eğitimi veren öğretmendir.

Meslek Dersi Öğretmeni: Bireyin belirli bir mesleği öğrenmeye yönelik uygulamalı eğitim vererek ilerlemesini amaçlayan öğretmendir.

Meslek: Bireyin belli bir ücret karşılığı yapmış olduğu görevler bütünüdür (Sezgin, 2009).

Mesleki Eğitim: Mesleğe uygun bilgi, beceri, tutum ve yeteneklerini geliştirerek, teknolojik gelişmeler ışığında iş koşullarına uygun hale getirilme sürecidir (Alkan, 1996).

Meslek Lisesi: Mevcut iş piyasasının nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamak amacı ile 8 yıllık ilköğretim eğitimini tamamlayan gençleri yükseköğretime ve belirli bir meslek alanına hazırlayan örgün ve yaygın eğitim kurumlarıdır (MEB, 2005).

Mesleki Eğitim Merkezi: Zorunlu temel eğitimini tamamladıktan sonra, gerçek iş ortamında fiilen çalışmak suretiyle, meslek öğrenmek isteyen, 14 yaşını doldurmuş kişilerin mesleki bakımdan yetiştirme imkânı sağlayan eğitim kurumlarıdır (Alkan, 1996).

İşgücü: Bir meslek kolunda, mal ve hizmet üreten mesleğin gerektirdiği teknik donanıma sahip yetişmiş nitelikli birey olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2002; Bolat, 2017).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Mesleki ve Teknik Eğitim Tanımı

Eğitim; kişinin kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürlüme yoluyla istenilen yönde davranış değişikliği meydana getirme sürecidir (Demirel, 1999: 5). İngilizce “education” kelimesinden dilimize geçmiş olan eğitim; önceden kullanılan “maarif”, “talim-terbiye”, “tedrisat” kelimelerinin yerine kullanılmaya başlamıştır (Tosun, 2010). Öğretim ise Demirel’e (1995: 5) göre; eğitim yoluyla meydana gelen davranış değişikliğinin bir plan ve program dâhilinde okulda yapılması şeklinde ifade edilmiştir. Meslek; belli bir eğitim doğrultusunda edinilen, bilgi ve beceriye dayalı ücret karşılığında verilen hizmet ve ürün olarak tanımlanırken (TDK, 2020), mesleğe uygun bu bilgi, beceri, tutum ve yeteneklerini geliştirerek, teknolojik gelişmeler ışığında iş koşullarına uygun hale getirilme süreci mesleki ve teknik eğitim olarak adlandırılmıştır (Alkan, 1996: 24). Mesleki eğitim sürecinde geçen diğer bir kavram olan çırak; mesleki ve teknik eğitim kurumları içerisinde meslek kolunun gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumunun çıraklık sözleşmesi ile iş koşullarına göre geliştirilen kişidir (MEB, 1986, 3308 md. 3/c). Mesleki eğitimin en önemli boyutlarından birini mevcut iş gücü piyasasının ihtiyaçları oluşturmaktadır. İşgücü; bir meslek kolunda, mal ve hizmet üreten mesleğin gerektirdiği teknik donanımına sahip yetişmiş nitelikli birey olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2002; Bolat, 2017: 15).

Meslek liseleri ise; mevcut iş piyasasının nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamak amacı ile 8 yıllık ilköğretim eğitimini tamamlayan gençleri yükseköğretime ve belirli bir meslek alanına hazırlayan örgün ve yaygın eğitim kurumlarıdır (MEB, 2005).

2.2. Mesleki ve Teknik Eğitim Önemi

Mesleki eğitim; endüstriden sanayiye, elektronikten otomotive, gıdadan tekstile, kozmetikten sağlığa kadar tüm yaşam alanlarımıza hitap eden geniş yelpazeli bir kavramdır. Yeryüzünde sınırların kaldırıldığı, ticaretin ve ekonominin dünya merkezli olduğu, insanların oturma odalarından dünyanın öbür ucundaki ürünlere saniyeler içerisinde ulaşabildikleri bir zaman diliminde yaşamaktayız. Ürün ve hizmet çeşitliliği ve bunlara erişimin bu denli kolay olması rekabet ortamını da beraberinde

getirmektedir. Rekabet ortamının en önemli çıktılarında birini ise kalite oluşturmaktadır. ISO 9001 (2020) kaliteyi; “bir mal veya hizmetin müşteri beklenti ve gereksinimlerini karşılayabilme yeteneği” olarak tarif etmektedir. Kalite kavramı, tüketicilerin beklentilerine bağlı olarak topluma ve toplumun kültürel gelişimine, tercih ve alışkanlıklarına göre değişen bir kavramdır. Amaç müşteri talep ve gereksinimlerini hitap ederek rakiplerinden daha iyi ürün ve hizmet sunmaktır. Kalite bileşenlerine baktığımız zaman ham maddeden üretime, işçilikten tekniğe birçok alanda belli standardizasyon sağlanması gerekmektedir. Her ne kadar teknolojinin ilerlemesiyle birlikte insan faktörü güç kaybedip birçok işlem yapay zekâ tarafından dijital ortamlarda yapılsa dahi sistemin merkezinde insan yer almaktadır. Değişim ve gelişimin hızlı yaşandığı küreselleşme çağında hizmet sektörünün ekonomideki payı oldukça artmıştır (Bolat, 2017: 16). Özellikle nitelikli iş gücüne olan talep her geçen gün artmaktadır. Bir mesleğin başarılı bir şekilde yerine getirebilmesi için Mesleki Yeterlilik Kurumu’nun belirlemiş olduğu Ulusal Meslek Standartlarına uygun olması gerekir (UNİCEF-MEB, 2020: 18). Bu standartlara bakıldığında; alanında uzman, teknik bilgi, beceri ve kabiliyeti yüksek, mesleğin öngördüğü donanıma sahip kalifiye eleman ihtiyacı meslek eğitiminin önemini ortaya çıkartmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim; “Bireysel ve sosyal hayat için zorunlu olan bir mesleğin gerektirdiği teorik bilgi, beceri ve pratikte uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli bir biçimde geliştirme olarak tanımlanmıştır (Alkan, 1996; Berk, 2020). Mesleki ve teknik eğitimin amacı; bireyin kişisel ve sosyal hayatı için gerekli olan bir mesleğin öngördüğü donanımı kazandırmaktır (Alkan, 1996; Berk, 2020). Mesleki ve teknik eğitim bireyleri sadece akademik ve mesleki donanımla değil, sosyo-ekonomik ve teknik çevrenin ihtiyaçları dâhilinde iş yaşamının tüm koşullarına uyum sağlayabilecek nitelikli iş gücü oluşturmayı amaçlamıştır. Bu nedenle mesleki eğitim her zaman güncelliğini korumuştur. Zamanla bu amaçtan uzaklaşmış olmasından dolayı günümüze kadar iyileştirme çabaları devam etmiştir.

2.3. Mesleki ve Teknik Eğitim Tarihi Gelişimi

Mesleki ve teknik eğitimin tarihi gelişimini; Ahilik, Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere üç ana başlıkta incelemek mümkündür.

2.3.1. Ahilik ve Mesleki Eğitim

Meslek öğretiminin, gerekli bilgi ve becerilerin usta-çırak ilişkisi içerisinde bir kişiden diğerine aktarılması yoluyla gerçekleştirildiği ve çok eski bir tarihi olduğu

bilinmektedir. El zanaatlarıyla üretimin yapıldığı MS 1000-1500 yılları arasında, Lonca adı verilen geleneksel çıraklık eğitim sistemi oluşmuştur. Türk esnaf ve sanatkârlarının örgütlenmesiyle ortaya çıkan ve çıraklık eğitimi olarak adlandırılan eğitim türü XII. yüzyılda Büyük Selçuklular döneminde Ahilikle başlamıştır. Mesleki eğitimin tarihsel gelişimine bakıldığında milattan önceye kadar gitmekle birlikte kurumsallaşması Türk tarihi açısından Selçuklu Ahilik kültürüne dayanmaktadır. Ahilik menşee olarak Türk kültür ve sosyal yapısının bir ürünü olmakla birlikte teşkilat ve kurum olarak Arap fütüvvet teşkilatına dayanır. Bağdat'taki fütüvvet kültürü ile Anadolu'daki yerli esnaf ve sanat dallarının Türk ahlak ve gelenekleriyle mükemmel sentezi olarak ortaya çıkmıştır. Türklerin göçebe hayattan yerleşik hayata geçmesini hızlandıran Ahilik kültürü Türk sosyo-ekonomi hayatının da yerleşmesini sağlamıştır (Döğüş, 2013: 206). O dönemde saraç esnafı olan Ahi Evran, gençlerin meslek sahibi olması ve ekonomiye katkı sağlanması amacı ile saraç esnafını teşkilatlandırmış ve kendisi de bu teşkilatın başına geçmiştir. Bu teşkilatlanma kısa sürede diğer sanat kollarında bünyesine dâhil ederek tüm ülkeye yayılmıştır (TİSK, 1997: 8). Anadolu'daki esnaf ve sanatkâr birlikleri XIII. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar Ahilik adı altında toplanmış ve devam etmiştir (Turan, 1992: 26).

Ahilikte, teşkilata alınan üyenin eğitimi sadece bedesten, arasta, çarşı, pazar ile sınırlı olmayıp hem işbaşı hem de iş dışı eğitim olarak hayatın tüm alanını düzenleyecek şekilde verilmiştir. Ahi teşkilatında meslekî ve teknik eğitimin Debbağ haneler olarak adlandırılan eğitim kurumlarında verilmiştir (Çınar, 2007). Ahi veya Piri olarak adlandırılan öğretmenler tarafından iş başında verilen eğitimlerde esnaf ve ticarete dair bilgiler verilerek, iş ahlakı, dürüstlük, işine mesleğine sahip çıkma konuları ehemmiyet kazanmaktadır. İş dışı eğitim ise okuma yazma, dini eğitim, toplumsal kurallar ve genel bilgilerin yan sıra askeri eğitim yer almıştır (MEB, 2005: 17).

Ahilikte; çırak, kalfa üstat ve üstatlar üstadı olmak üzere dört ehliyet derecesi vardır. Ehliyet derecesine bağlı kişilerin görevleri fütüvvetnamelerde belirlenmiştir. Üyeler toplumsal hayatta teşkilat içerisinde meslek ehliyetlerinin dışında rütbelere sahiplerdir. Çırak ve kalfalar; Yiğit, üstatlar: Ahi, üstatlar üstadı: Şeyh veya Şeyh'ül Meşayih olarak adlandırılmıştır. Ahi teşkilatında; Fütüvvet (yönetmelik), Kur'an-ı Kerim, tasavvuf, edebiyat, tarih, müzik, raks, spor ve silah eğitimleri gibi birçok alanda dersler verilmekteydi (MEB, 2005: 18). Ahilik siyasi sosyal ve kültürel olarak toplumlum tüm alanlarına hizmet veren birleştirici işlevi yerine getirmiştir. Ahilik kurallarına

uymayanları çeşitli toplumsal yaptırımlar uygulanmış üyenin yanlışında ısrarcı olması üzerine teşkilattan çıkarılmak gibi ağır cezalar verilmiştir (Turan, 1992: 29).

XII. yy. Lonca teşkilatının kurulması ile Ahilik ehemmiyetini yitirmeye başlamıştır. Ahi teşkilatı kadar katı olmaması ve gayrı Müslim tüccarları üyeliğe kabul etmesi lonca teşkilatının ilerlemesinde en önemli etkenler olmuştur. Lonca teşkilatının; esnaf ve sanatkârların hakları korumak, üretimde süreklilik, toplum düzeni ve meslek becerisi geliştirmek başlıca amaçları arasında sayılmaktadır. Osmanlı devletinde meslek eğitimi XIX. yüzyıla kadar Loncaların himayesinde usta-çırak ilişkisi üzerinden yürütülmüştür (MEB, 2005: 21).

2.3.2. Osmanlı Döneminde Mesleki Eğitim

Osmanlı Devleti gerileme döneminde (1683-1792) birçok alanda batılı devletlerin gerisinde kalmış bu durum özellikle askeri ve ekonomi alanlarında kendini göstermiştir. Kapitülasyonların etkisi ile hem siyasi hem de ekonomi alanını derinden etkilenmiş olan bu durum özellikle yerli zanaatkârları tükenme noktasına getirmiştir. Bunun üzerine öncelikle askeri alanda birtakım düzenlemelere gidilmiştir. Askeri alanda düzenlenmelerin ilk girişimleri eğitim alanında yapılmıştır (Turan, 1992: 32).

Osmanlı Devletinde teknik eğitim kurumları askeri zorunluluktan dolayı açılmıştır. Bu amaçla Osmanlı Devletinde açılan ilk meslekî ve teknik eğitim kurumu 1734 yılında açılan Hendesehane-i Amire'dir. Hendesehane-i Amire aynı zamanda Osmanlı Devletinde daha sonra açılacak askeri ve sivil mühendislik okullarının temeli olarak kabul edilmektedir (Çınar, 2007).

1773'de Mühendishane-i Bahr-i Hümayun, 1793'de Mühendishane-i Berri-i Hümayun, 1826'da Tıphane-i Amire ve Cerrahane-i Mamure, 1834'de Mekteb-i Ulum-u Harbiye ve Muzika-i Hümayun Mektebi ilk örgün eğitim veren teknik okullardır. Bu okullar aynı zamanda yüksek derece meslek okulları sayılmıştır. Osmanlı İmparatorluğunda 1773 yılında kurulan Deniz Harp Okulu (Mühendishane-i Bahr-i Hümayun) ilk örgün mesleki eğitim merkezi olma özelliği taşımaktadır. Yerli üretimi teşvik etmek için yeni bir sanayileşme programına gidilerek çeşitli fabrikalar kurulmuştur. Bu fabrikaların eleman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sanayi mektepleri açılmıştır (Kurt, Çakır ve Demir, 2016: 160). 1842'de Askeri Baytar Mektebinden sonra, İstanbul yakınlarına kurulması düşünülen basma fabrikasına hammadde üretilmesi konusunda gerekli bilgilerin verilmesi amacıyla 1847'de Ameli

Ziraat Mektebi açılarak pamuk üretimi alanında eğitim vermeye başlanmıştır (MEB, 2005: 23). 1848 yılında kurulmuş olan Osmanlı devletinin ilk erkek sanat okulu olan Zeytinburnu Sanayi Mektebi ise bazı sorunlardan dolayı başarı sağlayamamış ve kapatılmak zorunda kalınmıştır. 1860 yılında Telgraf Mektebi kurulmuş, 1862'de Tophane'de Sanayi Alayları eklenmiştir (Zengin, 2016: 452).

Bu dönemde mesleki ve teknik eleman yetiştirmeye yönelik yapılan çalışmalardan yeterli sonuç alınamamış, bu amaca yönelik ilk önemli adım Mithat Paşa tarafından "İslahhane" adı verilen kurumların açılmasıyla olmuştur. Mithat Paşa Tuna valiliği görevinde bulunduğu sırada kimsesiz ve yetim Müslüman ve Hristiyan çocukların meslek edindirmek amacıyla 1860'da Niş'te 1864'de Rusçuk ve Sofya'da açtığı ıslahhaneler ise ortaöğretim seviyesindeki ilk örgün eğitim veren meslek kurumlarıdır (Ergin, 1940; Berk, 2020). Osmanlı Devletinde gerek kimsesiz çocukların eğitimi gerekse mesleki ve teknik eğitim açısından bu ıslahhaneler önemli bir yer tutmuş ve hızla birçok şehirde yaygınlaştırılmıştır. Kastamonu, Bursa, Sivas, İskodra, İzmir, Edirne, Erzurum, Bağdat, Selanik, Bosna, Prizren, Üsküp ıslahhaneleri bunların en önemlileridir (Şişman, 2008). 1869 yılında Saffet Paşanın Maarif Nazırlığı döneminde yayınlanan Nezaret-i Celile-i Maarif-i Umumiye adlı Nizamnamede eğitimde derecelendirmeye gidilerek Tanzimat dönemi ile başlayan yerli teşebbüsleri desteklemek amacı ile çeşitli meslek okulları açılmasına da olanak sağlamıştır (MEB, 2005: 24). Bu ıslahhanelerin programlarına bakıldığında usta-çırak ilişkisine dayalı uygulamalı eğitim ile birlikte teorik derslerde görülmekte dokumacılık, terzilik, mimarlık, marangozluk, kunduracılık gibi birçok zanaat dalında eğitim verilmekteydi. Bu okulların en önemli özellikleri ise yapılan üretimlerden elde edilen kazançtan her öğrenciye belli bir miktar pay ayrılarak öğrencilerin mezun olduktan sonra işyeri açmalarına destek olmalarıdır (Kurt, Çakır ve Demir, 2016: 160).

1868'de Orman Mektebi, 1868 de İstanbul'da açılan Sultanahmet Mektep-i Sanayi ve Yedikule'de 1869'da askerin çamaşır ve sargı ihtiyacını karşılamak için Kız Mektep-i Sanayi açılmıştır (Güner ve Güner, 2019). Maden mühendisi yetiştirmek için 1874'de Maadin Mektebi kurulmuştur. Türk kadının giyim konusunda geliştirmek ve kızlarımıza hem okuyup hem de gelir elde etmeleri amacıyla 1878'de Ahmet Vefik Paşa tarafından açılan Üsküdar Kız Mektebi, 1885'de Suphi Paşa tarafından Üsküdar Kız Sanayi Mektebine dönüştürülerek, Rüştüye programı uygulanmıştır. Böylece

Kur'an-ı Kerim, matematik, tarih, coğrafya gibi dersler ile birlikte atölyelerde; biçki-dikiş, nakış, resim, örgü gibi uygulamalı derslerde alıyorlardı (Turan, 1992: 37).

1882 yılında tüm ıslahhaneler II. Abdülhamit adına bağlanarak Hamidiye Mekteb-i Sanayi Alisi adını alarak birçok alanda eğitim vermişlerdir (Semiz ve Kuş, 2004). Bunların başlıcaları; 1881'de Edirne Hamidiye Ziraat Mektebi, 1882'de Sanayi-i Nefise Mektebi, 1883'de Hendese-i Mülkiye Mektebi, 1883'de Lisan Mektebi, 1887'de Fenn-i Resim ve Mimari Mektebi, 1887'de Bağ ve Aşı Ameliyat Mektebi, 1889'da Selanik Yüksek Ziraat Mektebi, 1889'da Polis Dershaneleri, 1891'de Bursa Hamidiye Ziraat Mektebi, 1892'de Gümrük Memurları Mektebi, 1893'de İstanbul Halkalı Ziraat Mektebi, 1898'de Çoban Mektebi, 1903'de Darülhayr-ı Ali Mektebi gelmektedir (MEB, 2005: 27).

1882'de açılan Sanayi-i Nefise Mektebi haftalık ders programı Tablo 2.1'de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Sanayi-i Nefise Mektebinin Ders Programı

Cumartesi	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe
Teşrih	Resim İptidai	Karakalem ve Yağlıboya	Sanayi-i Nefise Tarihi	Yağlıboya ve Karakalem
Fenn-i Heykeltıraş	Fenn-i Hak	Fenn-i Mimari	Fenn-i Hak	Resim İptidai
Fenn-i Hak	Fenn-i Heykeltıraş	Resim İptidai	Fenn-i Heykeltıraş	Fenn-i Mimari
Fenn-i Mimari	-	Riyaziye ve Münazara	-	-

Kaynak: (Maarif Salnamesi, Dersaadet 1321, s. 100).

1868'de İstanbul'da açılan Sultanahmet Mektep-i Sanayi'nin haftalık ders programı Tablo 2.2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. Mekteb-i Sanayi'de Okutulan Dersler 1897

Kuran-ı Kerim	Hesap
Akaid-i diniye	Hendese
Elifbâ-i Osmanî	Coğrafya-i umûmi ve Coğrafya-i Osmanî
Talim-i Kıraat	Arabî
Kıraat-ı Türkiye Lisan-ı	Farisî
Osmanî Lisan-ı	Tarih
Fransevi	Resim
İmla	

Kaynak: (Çınar, 2007). (2 Devlet İstatistik Enstitüsü, Osmanlı Devleti'nin İlk İstatistik Yıllığı 1897, (Hazırlayan: Tevfik Güran) Tarih İstatistikleri Dizisi, Cilt 5, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara 1997, s.104).

1897 yılında sanayi mektebimde okuyan öğrencilerin milliyeti ve eğitim aldıkları alan Tablo 2.3'de verilmiştir.

Tablo 2.3. Mekteb-i Sanayi'de 1313/1897 Senesinde Eğitim Gören Öğrencilerin Milleti ve Miktarı

Nev'-i Sanayi	Yekûn	İslam	Rum	Ermeni	Musevi	Millet-i saire
Marangoz	39	35	1	2	-	-
Tarz-I Mimari Arap Marangozî	45	45	-	-	-	-
Demirci	6	6	-	-	-	-
Dökmeci	7	5	2	-	-	-
Tesviyeci	40	30	7	2	-	1
Mürettip ve basmacı	5	5	-	-	-	-
Terzi	12	11	1	-	-	-
Kunduracı	15	15	-	-	-	-
YEKÛN	169	152	11	4	-	1

Kaynak: (Çınar, 2007).

Mektep-i Sanayi öğrencilerinin 1897 yılı içerisinde ürettikleri eşyaların türleri, satış sayıları ve elde edilen kazanç Tablo 2.4’de gösterilmiştir.

Tablo 2.4. Mekteb-i Sanayi Talebesinin 1313/1897 Senesi içinde Ürettikleri Eşyadan Satılanların Çeşidi ve Miktarı

Eşyanın envarı	Kıymet Gurusu	Eşyanın envarı	Kıymet Gurusu
Evrak-i mütenevvia tab’iyyisi	8586	Raf	2833
Kundura Bahasından	6832	Harik (yangın) tulumbası	2700
Sandalye	5230	Sehpa	2293
Yazıhane	4995	Etajer	1964
Dolap	4295	Masa	1541
Kütüphane	2882	Çarçübe (Çerçeve) ve eşya-i mütenevvia-i saire	7369
Yekûn		51 505	

Kaynak: (Çınar, 2007).

Sanayi Mektebi’nin 1905 yılında öğretmen kadrosu Tablo 2.5’de gösterilmiştir.

Tablo 2.5. Sanayi Mektebi’nin 1905 Yılında Öğretmen Kadrosu

Esami	Memuriyet	Rütbe	Tarihi	Madalya	Osmani	Mecidi
Mösyö (İvanfur)	Fenni Maarif	-	-	-	-	-
Mösyö (Lüsak)	Marangoz Ustası	-	-	-	-	-
Yusuf Efendi	Arabi Muallimi	Saniye	319	-	-	-
Said Efendi	Arabi Muallimi	-	-	-	-	-

Kaynak: (Çınar, 2007).

Sanayi Mektebi’nin 1905 yılında talebe sayısı Tablo 2.6’da verilmiştir.

Tablo 2.6. Sanayi Mektebi’nin 1905 Yılında Talebe Sayısı

Talebe Adedi	
Müslüm	195
Gayrimüslim	16
Yekûn	211

Kaynak: (Çınar, 2007).

II. Meşrutiyet Döneminde yapılan yeniliklere binaen yeni meslek kollarının personel ihtiyacını karşılamak üzere yeni mesleki ve teknik okullar açılmıştır. 1909’da Maliye Memurları Mektebi, 1911’de Evkaf Memurları Mektebi, 1912’de Sıhhiye Memurları Mektebi, 1914’de Darülbedayi (Tiyatro Mektebi), 1915’de Şimendifer Memurları

Mektebi, 1916’da Darüelhan (Konservatuar) bunlardan bazılarıdır (MEB, 2005: 28). 1913’de Üsküdar Kız Sanayi Mektebinin başarılı bulunması üzerine buna benzer kız mektepleri açılarak; musiki, lisan, el işleri gibi Avrupalı tarzda sanat eğitimi vermişlerdir (Çınar, 2007). Kız sanat mektepleri 1914’den itibaren yeniden ilgi görmeye başlamış kendi ihtiyaçlarının karşılanması ile birlikte siparişler alınarak üretime katkı sağlamışlardır (MEB, 2005: 29).

İlkokul ve ortaokuldan oluşan toplam 7 sınıflık Kız Sanayi Mektebinin haftalık ders saatleri Tablo 2.7’de verilmiştir.

Tablo 2.7. Sınıflı İptidai ve Rüştüyeden Mürekkep ve Yedi Sınıftan İbaret Kız Sanayi Mektepleri Programı (Sınıflar ve Haftalık Ders Adedi)

MEVADD-I TEDRİSİYE	1.SINIF	2.SINIF	3.SINIF	4.SINIF	5.SINIF	6.SINIF	7.SINIF
Elifba ve Şifahi Malûmat	18	-	-	-	-	-	-
Kuran-ı Kerim Maatecvid	6	4	4	4	2	1	1
Ulum-i Diniye	-	2	2	2	1	1	1
Kıraat ve İmla	8	6	6	6	2	1	1
Kitabet	-	-	-	-	-	1	1
Kavaid	-	-	2	3	2	-	-
Arabi	-	-	-	-	-	1	2
Farisi	-	-	-	-	-	1	1
Hüsnihatt	-	2	1	1	1	1	1
Dürusieşya ve Malûmatı Nafia	2	2	1	1	1	1	1
İdare-i Beytiye	-	-	-	-	2	2	2
Ahlak	-	-	-	-	1	1	1
Hıfzıssıhha	-	-	-	-	-	1	1
Hesap	2	2	1	1	1	1	1
Coğrafya	-	-	-	-	2	2	2
Tarih	-	-	-	-	2	2	1
Resim ve Hendese	-	-	-	-	1	1	1
El Hünnerleri	12	12	12	12	12	12	12
YEKÜN	30	30	30	30	30	30	30

Kaynak: (1316 tarihli Maarif Salnamesi, Dersaadet 1316, 435; Çınar, 2007)

Bu okulların eğitim-öğretim faaliyetleri Avrupa ülkelerinden getirilen öğretmenler tarafından verilmekteydi. Cumhuriyet döneminde Avrupa ülkelerinin etkisinde kalmamak için bu okullardan mezun olan öğrenciler Avrupa’ya gönderilerek yüksek

eğitim almaları sağlanmıştır (Semiz ve Kuş, 2004). 1923-24 eğitim-öğretim faaliyet gösteren Adana, Ankara, Bolu, Bursa, Edirne, İstanbul, Konya, Kastamonu ve Sivas sanat mektepleri Cumhuriyet dönemine devredilerek varlıklarını devam ettirmişlerdir (MEB, 2005: 29).

2.3.3. Cumhuriyet Döneminde Mesleki Eğitim

Cumhuriyetin ilk yıllarında mesleki ve teknik konularda düzensizlik hâkimdi. Osmanlı döneminden sadece 15 okul Cumhuriyet dönemine geçebilmişti. Bu okulların öğrenim süreleri, eğitim programları birbirinden farklıydı. Maarif Eminlikleri bu okulların sadece denetimini yapıyorlardı. 1927 yılına kadar il ve belediyelere bağlı olan meslek ve sanat okulları bu tarihten sonra Milli Eğitim Bakanlığına bağlanarak eğitim programları, denetimleri, öğretmen yetiştirilmesi ve ataması bakanlığa bırakılmıştır (Turan, 1992: 38). Cumhuriyetin ilk yıllarında mesleki eğitime bakıldığında eğitim-öğretim faaliyetlerinin üç tür okulda sürdüğü görülmektedir. Erkek sanat okulları, Milli eğitim bakanlığına devredilmeden önce ilkokul ve ortaokul olmak üzere yaklaşık 15 okul eğitim vermekteydi. Bu okulların haftalık ders saatleri birbirlerinden farklılık göstermekteydi.

Diyarbakır Sanayi Mektebinin haftalık ders programları Tablo 2.8’de verilmiştir.

Tablo 2.8. Diyarbakır Sanayi Mektebi Haftalık Ders ve Saatleri

Diyarbakır Sanayi Mektebi			
Dersler	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf
Alfabe, Kur’an-ı Kerim ve Malumatı Diniye	12	4	4
Hesap Hendese	4	4	4
Türkçe	5	4	4
Tarih-Coğrafya	4	4	4
El işleri, Resim, Çizgi	3	-	-
Hüsn-ü Hat ve Manzume	2	2	2
TOPLAM	30	18	18

Kaynak: (Turan, 1992: 39).

Konya Sanayi Mektebi haftalık ders ve saatleri Tablo 2.9’da verilmiştir.

Tablo 2.9. Konya Sanayi Mektebi Haftalık Ders ve Saatleri

Konya Sanayi Mektebi				
Dersler	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf	IV. Sınıf
Kur’an-ı Kerim ve	2	2	-	-
Ulumu Diniye	2	2	-	-
Hitabet	-	-	-	2
Türkçe	2	2	2	1
Hüsn-ü Hat	1	1	-	-
Hesap	2	2	2	-
Cebir	-	-	-	2
Hendese	-	-	2	-
Tarih	1	1	1	1
Coğrafya	1	1	1	1
Malumatı Fenniye	1	1	-	-
Malumatı Medeniye	-	-	1	1
Resim	6	6	6	6
Müzika	1	1	-	-
Musiki	-	-	2	1
Hikmet	-	-	1	-
Mukavemet	-	-	-	2
Kimya	-	-	1	-
Mihanik	-	-	-	1
Malzeme	-	-	1	-
Fransızca	2	2	2	2
Hendese-i Resmiye	-	-	1	-
TOPLAM	21	21	23	20

Kaynak: (Turan, 1992: 39).

Bu derslerin dışında kalan zamanlarda öğrenciler, uygulamalı derslerini atölyelerde alıyorlardı. Erkek sanat okulları daha çok sanayiye yönelik ara eleman ihtiyacını karşılamak üzere eğitim vermişlerdir. Cumhuriyet Döneminde Milli Eğitim Bakanlığına devredilen 9 okul ve bu okullarda bulunan bölümler Tablo 2.10'da verilmiştir.

Tablo 2.10. 1926 Yılında Milli Eğitim Bakanlığına Devredilen Sanayi Mektepleri ve Bölümleri

Ankara Sanayi Mektebi	Kunduracılık	Tesviyecilik
	Marangozluk	Demircilik
	Terzilik	
Aydın Sanayi Mektebi	Demircilik	Tesviyecilik
	Motorculuk	Tenekecilik
	İnşaat	
Bursa Sanayi Mektebi	Marangozluk	Tesviyecilik
	Demircilik	Dökümcülük
	Modelcilik	
Diyarbakır Sanayi Mektebi	Kunduracılık	Demircilik
	Marangozluk	Terzilik
Edirne Sanayi Mektebi	Dökümcülük	Demircilik
	Marangozluk	Tesviyecilik
Kastamonu Sanayi Mektebi	Dökümcülük	Demircilik
	Marangozluk	Terzilik
	Kunduracılık	
Konya Sanayi Mektebi	Marangozluk	Tesviyecilik
	Demircilik	Dökümcülük
	Modelcilik	
İstanbul Sanayi Mektebi	Tornacılık	Frezecilik
	Makinistlik	Tesviyecilik
	Ahşap Tornacılık	Dökümcülük
	Oymacılık	Marangozluk
	Elektrik	Demircilik
	Tornacılık	Modelcilik
	Makinistlik	İnşaat Kalfalığı
İzmir Sanayi Mektebi	Modelcilik	Tenekecilik
	Tornacılık	Tesviyecilik
	Elektrik	Dökümcülük
	Ağaç Tornacılığı	Marangozluk
	Oymacılık	Demircilik

Kaynak: (Turan, 1992: 40-41).

Kız Sanat Okulları, Cumhuriyet Döneminde İstanbul'da bulunan Üsküdar Kız Sanat Okulu ve Çapa Kız Sanat Okulları Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak eğitim veriyordu. Bunların dışında Anadolu'da çeşitli okullar açıldı. İzmir'de sepetçilik çiçekçilik mektebi, Bursa'da sebzeçilik, dokumacılık, süt ürünleri vb. alanında eğitim veren Kız Hayat Mektebi, Erzurum'da Kız Sanat Okulu, Mersin'de Ticaret Mektebi ve Tarım Bakanlığına bağlı ziraat ve makinistlik okulları bulunmaktaydı. Ayrıca ihtiyaç duyulan bazı meslek kursları da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından talep edilen illerde açılmıştır (Turan, 1992: 42).

Ticaret Okulları, Lozan Antlaşmasının imzalanması üzerine batıya açılan Türkiye ithalat ve ihracat yapan ticari kuruluşların eleman ihtiyacını karşılamak üzere çeşitli illerde özellikle liman şehirlerinde Ticaret Mektepleri açmaya başladı (MEB, 2005: 33). 1922'de özel teşebbüsler tarafından Samsun'da açılan İstiklal Numune Mektebi 1924'de ilk Ticaret Mektebi oldu. İlkokul seviyesinde beş sınıftan oluşan bu okulda talebelere genel kültür dersleri ile birlikte ticaret dersleri de verilmekte idi. Bir sınıf daha eklenerek 1926 yılında Milli Eğitim Bakanlığına devredilmiştir. İktisat Vekâleti tarafından 1924 yılında Trabzon Ticaret Okulu açılmıştır. İzmir İktisat Kongresinden sonra 1924 yılında açılan İzmir Ticaret Okulu, 1926'da ihtiyaçlarını karşılayamaması üzerine Ticaret Bakanlığına devredildi. Birinci kısım ve İkinci kısım olarak iki bölüme ayrılan İstanbul Yüksek Ticaret Okulunda 1925 yılında değişikliğe gidilerek birinci kısım aynı isim ile lise, ikinci kısım ise Ulumu Aliye ve Ticariye Mektebi olarak yüksek eğitim mektebi olarak değiştirilmiştir. İktisat Vekâleti tarafından 1924 yılında iki yıllık eğitim veren Ankara Ticaret Okulu 1926 yılından itibaren üç yıl eğitim vermeye başlamıştır (MEB, 2005:36).

Uzun süren savaşların ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti her alanda olduğu gibi eğitim alanında da etkili politikalar üretmeye çalışıyordu. Bu alanda yapılan en büyük reform 1924 tarihinde çıkartılan 430 sayılı Tevhidi Tedrisat kanunudur. Bu kanun ile ülke genelinde farklı kurum ve vakıflara bağlı olan tüm okullar Milli Eğitim Bakanlığına bağlanarak eğitimde birlik sağlanmıştır. Savaşın yaralarını yeni yeni sarmaya çalışan Türkiye Cumhuriyeti mesleki ve teknik eğitimin önemini bilincinde olup, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak 1927 yılında Mesleki Öğretim Dairesini kurmuştur. Birçok alanda teknik eleman sıkıntı çekildiğinden biran önce mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilmesi gerekmektedir (Turan, 1992: 45). Bu alanlara hâkim donanımlı kişilerin bulunmaması nedeni ile 1924 yılında Türkiye'ye davet edilen

Kolombiya Üniversitesi profesörlerinden John Dewey merkez teşkilatında mesleki ve teknik eğitim ile ilgilenebilecek bir birim kurulmasını önermiş ve bu öneri doğrultusunda İlköğretim Dairesi görevlendirilmiştir (MEB, 2005:35). Bu dönemde eğitim ile ilgili çalışma yapmak üzere John Dewey ile birlikte alanında uzman 65 yabancı eğitim uzmanı davet edilmiştir. Alman Ticaret ve Sanayi Bakanlığı müşaviri olan Alfred Kühne 1925 yılında Türkiye'ye gelerek meslek okullarında incelemelerde bulunmuştur. Kühne; genel okullar, meslek okullarının yönetimi, mesleki eğitim ve öğretim tesisatı, teknisyen yetiştirilmesi, ticaret eğitimi ve çırak ve uzman işçi yetiştirilmesi gibi konularda tavsiyelerde bulunmuştur. Brüksel Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürü Ömer Buyse 1926 yılında davet edilmiştir. İktisadi ve tarım bölgelerini ziyaret eden Buyse 370 sayfalık rapor hazırlamıştır. Raporunda; her bölgenin kendi ihtiyacını karşılayacak meslek okulları açmak, mevcut sanat ve meslek okullarını iyileştirmek, küçük el sanatlarıyla uğraşanları geliştirmek amacıyla akşam sanat okulları ve çeşitli kurslar açmak, meslek ve sanat okullarının öğretmen ihtiyacını karşılamak için yüksek teknik eleman yetiştiren okullar açmak gibi konulara değinmiştir (Turan, 1992: 47).

1938 yılında Avrupa'dan getirilen uzmanların branşları ve sayıları Tablo 2.11'de verilmiştir.

Tablo 2.11. 1938 Yılında Avrupa'dan Getirilen Uzmanların Branşları ve Sayıları

Uzman Öğretmenin Alanı	Sayısı	Uzman Öğretmenin Alanı	Sayısı
Moda	6	Erkek Terziliği	1
Biçki-Dikiş	4	Sanat Tezyini	3
Ev Ekonomisi ve Yemek Pişirme	3	Ticari İlimler	1
Mesleki Resim	2	Marangozluk	10
Yabancı Dil	1	Demircilik	5
Sıhhi Tesisat	2	Tesviyecilik	7
Elektrikçilik	2	Duvarcılık	10
Dökümcülük	2	Mimarlık	2
Yönetici	4	TOPLAM	65

Kaynak: (Turan, 1992: 47).

John Dewey 1924 ABD Genel Eğitim Sistemi, Alfred Kühne 1925 Almanya Mesleki ve Teknik Eğitim, Ömer Buyse 1926 Brüksel Mesleki ve Teknik Eğitim, Jung ve ABD 'den bir heyet genel eğitim sistemi alanlarında çeşitli komisyonlarda çalışmalar yapmıştır (Demir ve Şen, 2009). Bu komisyonlarda; Atatürk, İsmail Hakkı Tonguç, Rüştü Uzel, Ziya Gökalp, İ. Hakkı Baltacıoğlu görev alarak katkıda bulunmuşlardır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998; Demir ve Şen, 2009). Oluşturulan komisyonların raporları doğrultusunda mesleki ve teknik eğitimde 1940'lerden sonra hızlı gelişmeler olmuştur.

Bu raporlarda; mevcut erkek, kız ve ticaret okullarının büyütülmesi, her dereceden çeşitli meslek okullarının açılması, erkek sanat okulu mezunlarının çalışabilmesi için staj atölyelerinin kurulması önerilerine yer verilmiştir (Özalp, 1956; Berk, 2020: 7). Bu önerilerin gerçekleştirilmesi ve mevcut okulların gerekli makine ve teçhizat donanımları için 14 Ağustos 1942'de 4304 sayılı kanun ile Milli Eğitim Bakanlığına sekiz milyon lira tahsis edilmiştir (Alkan ve diğerleri, 1996). 1927-39 yılları arasında Meslek okullarında görev yapmak üzere 133 kişi eğitim almaları için İsviçre'ye, Çek Cumhuriyeti'ne ve İtalya'ya gönderilmiştir. Dewey'in tavsiyesi üzerine kurulan İlköğretim Dairesi 1927 yılında Yüksek Mesleki Öğretim Genel Müdürlüğüne dönüştürülerek genel müdürlüğüne Rüştü Uzel getirilmiştir. Meslek okullarının sayılarının hızla artması bu okulların merkez teşkilatı içinde ayrı bir genel müdürlüğe bağlanması konusunu gündeme getirmiş, 22.06.1933 tarihi 2287 sayılı kanunla Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kurularak başına gene Rüştü Uzel getirilmiştir. Ancak açılan okullar ile birlikte bir takım sorunlarda çıkmaya başlamış, Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü bu sorunlarla baş etmede yetersiz kalmıştır. İşleyişin daha hızlı ve sistemli yürütülmesi için Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatına bağlı Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, 1941'de 4113 sayılı kanun ile Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı haline getirilmiştir. Rüştü Uzel'in müsteşar olarak görevlendirildiği kurumda; Erkek Teknik Öğretim Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü, Ticaret Öğretim Müdürlüğü, Teknik Büro Müdürlüğü, Yapı İşleri Müdürlüğü, Muamelat Şefliği olmak üzere 6 Daire Başkanlığı oluşturularak işleyişin sistemli hale getirilmesi sağlanmıştır (MEB, 2005: 40). Bu müsteşarlık, ülke genelinde yoğun bir şekilde yürütülen bayındırlık faaliyetlerinde ihtiyaç duyulan personeli karşılamak amacıyla; yüksek mühendis ve mimar okulları, tekniker yetiştirecek teknik okullar, erkek sanat okulu mezunlarının

stajı için kurulacak fabrikalar, akşam erkek sanat okulları, yapı enstitüleri, gezici sanat kursları, kız enstitüleri, akşam, ticaret okulları kurulması öngörülmüştür (Turan, 1992: 49). Böylelikle; 1942-43 eğitim-öğretim yılında erkek sanat okulları erkek sanat enstitüsüne, 1945-46 eğitim yılında olgunlaşma enstitülerinin temeli olan Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü açılmıştır. 1946 yılında mesleki ve teknik eğitimin öğretim müdürlüğü şeklindeki daireleri Genel Müdürlük olarak hizmet vermeye başlamıştır. Mevcut okulların ülkenin ara eleman ihtiyacını karşılayamaması üzerine, mesleki eğitimi geliştirmek için 1960'da bir fon kurularak okul sanayi işbirliği sağlanıp çırak kalfa ve ustaların eğitimi vb. konular gündeme gelmiştir. 1974 yılında mesleki ve açık öğretim okulu açılarak vatandaşlara uzaktan ve yüz yüze eğitim verilerek meslek sahibi olmaları amaçlanmıştır. 1977 yılında 2089 sayılı çırak-kalfa ve ustalık kanunu çıkartılmış, 1978 yılında Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı 12 Eylül 1980'den sonra 8/4334 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile 27 Şubat 1982 tarihinde kaldırılmıştır (MEB, 2005: 41-45).

Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarları Tablo 2.12'de verilmiştir.

Tablo 2.12. Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarları

Adı Soyadı	Görev Yaptığı Tarih
M. Rüştü UZEL	1941-1950
A. Saip DEVELİ	1958
Akif TUNCEL(vekil)	1958-1959
Nuri KODAMANOĞLU(vekil)	1960
Nihat SAYDAM	1960-1964
Prof. Dr. Melih KOÇER	1964-1966
Akif TUNCEL(vekil)	1967-1971
İlhan ÖZDİL(vekil)	1971-1972
Kemal KERPİÇİ	1972-1974
İlhan ÖZDİL(vekil)	1974-1975
Abdullah NİŞANCI	1975-1978
Prof. Dr. Cevat ALKAN	1978-1979

Kaynak: (MEB, 2005: 45).

2.4. Günümüzde Mesleki ve Teknik Eğitim

2.4.1 Mesleki ve Teknik Eğitimi Düzenleyen Yasal Dayanaklar

Mesleki ve Teknik Eğitim sisteminin yasal dayanağını 05.06.1986 tarihinde çıkartılan 3308 sayılı kanun oluşturmaktadır. Bu kanun 10.07.2001 tarihlinde 4702 sayılı kanunun çıkarılması ile ehemmiyetini kaybetse dahi hâlâ varlığını sürdürmektedir.

4702 sayılı kanun ile

- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanun
- 3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu
- 3797 Sayılı MEB Teşkilat Görevleri Hakkındaki Kanun
- 4306 Sayılı Sekiz Yıllık Zorunlu İlköğretim Uygulamasına İlişkin Kanunların ilgili mevzuatlarında birtakım değişiklikler yapılmıştır (Akkutay, 2011; Bolat, 2017). Bunların yansıra 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu kapsamında birçok yönetmeliklerde sıklıkla vurguda bulunulmuştur.

3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu;

Ülkemizde Çıraklık eğitimi ilk kez 28 Şubat 1925 tarihinde Başbakan Şükrü Saraçoğlu'nun TBMM Bütçe görüşmeleri sırasında yaptığı konuşmada dile getirilmiştir. 1950'li yıllarda başlatılan sanayi hamlesi ile ortaya çıkan nitelikli işgücü sorunu üzerine 17 Mart 1957 tarihinde toplanan VI. Milli Eğitim Şûrasında mesleki ve teknik eğitim ile çıraklık eğitimine ağırlık verilmiştir. Şûra kararlarının büyük bir kısmını kapsayan 2089 sayılı kanun 3308 sayılı kanunun çıkarılmasına zemin hazırlamıştır (Akkutay, 1991; Bolat, 2017). Mesleki ve Teknik eğitimde öğrencilerin ortaöğretim düzeyinde eğitimlerinin sağlanması, hizmet sektöründe çalışanlara eğitim verilerek çırak, kalfa, usta gibi beceri statülerinin kazandırılması ve işletmelerde yapılacak olan eğitim faaliyetlerine yönelik düzenlemeleri içeren 3308 sayılı kanun 05.06.1986 tarihinde çıkartılmıştır. 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim kanunu ile mesleki eğitim, işletmelerde beceri eğitimi, çıraklık eğitimi, meslek kursları olarak üç ana başlıkta toplanmıştır. Teorik ve pratik olmak üzere ikili olarak uygulanan bu model temelde Ahilik mesleki eğitim sistemini yansıtmaktadır. Almanlar tarafından meslek eğitiminde uygulanan ikili (dual) sistemde teorik kısmı okulda verilirken pratik eğitim işyerinde uygulamalı olarak yapılmaktadır (Sağcan, 2004).

3308 Sayılı Kanun 6 kısım ve 46 maddeden oluşmaktadır. Birinci kısımda, okullarda ve işletmelerde yapılan eğitim ve çırak ve kalfaların eğitimine ilişkin amaçlar ifade

edilmiştir. İkinci kısımda, Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulunun görevlerine yer verilmiştir. Üçüncü kısımda, birinci kısımda belirlenen amaçlara yönelik yapılacak olan eğitimlere ilişkin hükümler yer almaktadır. Dördüncü kısımda, ustalık eğitimi, usta öğreticilik ve işyeri açma hükümleri düzenlenmiştir. Beşinci kısımda, mesleki teknik eğitim ve çıraklık eğitiminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için kullanılacak kaynakların teminine yönelik (DÖ-SE, bağış vb.) hükümler yer almaktadır. Altıncı kısımda ise çeşitli hükümler başlığı altında çıraklık ve mesleki eğitime yönelik birçok konu (eğitim giderleri, istihdam olanakları, ihtiyaç analizleri, denetim, ceza vb.) düzenlenmiştir (Akkutay, 1991; Bolat, 2017).

Bu kanun ile

- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak “Mesleki Eğitim Kurulu” oluşturularak, eğitimin planlanması geliştirilmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinde bu kurulun görüş ve önerileri alınması sağlanmıştır.
- Örgün eğitim öğrencilerine temel eğitimlerinin yan sıra işletmelerde uygulamalı eğitim almaları olanağı sağlanmıştır. Bu öğrenciler sigortalanarak işletmelerden çalıştıkları günlerin ücretini de alabilmektedirler.
- Çıraklık ve yaygın eğitim aracılığı mesleki ve teknik eğitim yaygınlaştırılıp nitelikli insan gücü yetiştirilerek özel ve kamusal alanda istihdamları sağlanıp iş verimliliği artırılması hedeflenmiştir. Bu eğitimlerin desteklenip geliştirilmesi için bakanlık emrinde “Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu” oluşturulmuştur.
- Milli Eğitim Bakanlığı merkeze bağlı taşra kuruluşu olarak “ Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi” kurularak, mesleki eğitime yönelik Ar-ge çalışmaları yapılması amaçlanmıştır (MEB, 2005: 46-47).

4702 sayılı Yükseköğretim Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu 09.07.2001 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

29 madden oluşan bu kanun ile mesleki ve teknik eğitim sisteminde yatay ve dikey geçiş daha esnek bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. 4702 sayılı kanun ile mesleki ve teknik eğitim öğrencilerine sınavsız geçiş hakkı verilerek lisans ve ön lisans eğitime olan talebi artırmak, yetişmiş kalifiye eleman ihtiyacını karşılayıp rekabet ortamı yaratarak istihdam sahasını genişletecek amaçlara yönelik hedeflerin temelleri atılmaya çalışılmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda;

- Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgeleri ve Mesleki ve Teknik Eğitim merkezlerinin kurulmasına imkân vererek eğitim programlarında bütünlük sağlanacaktır.
- Mesleki ve Teknik Eğitim kurumlarından mezun olan öğrenciler kendi alanlarında olmak koşulu ile ön lisans programlarına sınavsız geçiş yapmaları sağlanmıştır.
- Mesleki ve Teknik eğitimde tür ve kademeler arası dikey ve yatay geçişte esneklik sağlanmıştır.
- Teknik lise ve dört yıllık mesleki eğitim kurumlarından mezun olan öğrencilere ustalık belgesine denk olan “İş Yeri Açma Belgesi” verilmiştir.
- İşletmelerde öğrenci eğitimi ve istihdamını desteklemek amacıyla işverenlere Eğitime Katkı Payı uygulaması başlatılmıştır.
- İşverenlere istihdam edecekleri personelin mesleki eğitim alma zorunluluğu getirilerek mesleki eğitime olan ilginin artırılması amaçlanmıştır.
- Belirli sayıda çalışanı olan işyerlerinde eğitim birimi oluşturma zorunluluğu getirilerek hizmet içi eğitimin önü açılmıştır (Bolat, 2017: 24-27).
- Vakıflara meslek yüksekokulları açma imkânı vermiştir (Alkan ve diğerleri, 2001: 96).

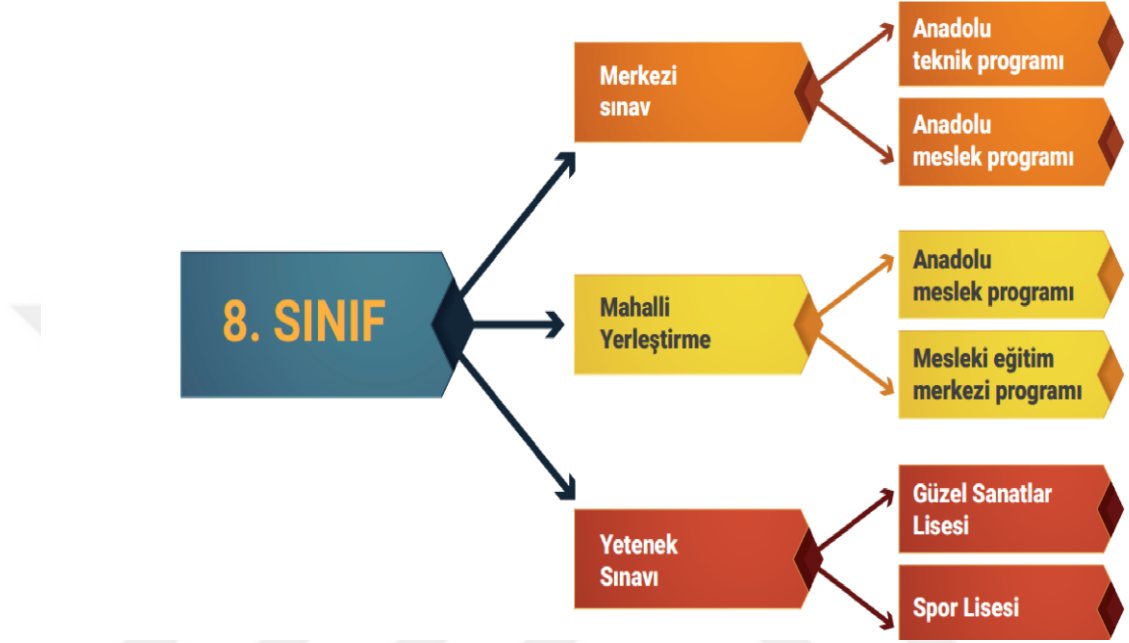
2.4.2. Mesleki ve Teknik Eğitim Programları

Mesleki ve Teknik Eğitim programları Anadolu Teknik, Anadolu Meslek ve Mesleki Eğitim Merkezi olmak üzere üç programda devam etmektedir. İlköğretim 8. sınıftan mezun olan öğrenci bir üst eğitim programına sınavla veya sınavsız olarak yerleşmektedir. 2017-2018 eğitim-öğretim yılı itibariyle Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi olarak adlandırılan TEOG sınavı kaldırılarak yerine katılım zorunluluğu olmayan sadece isteyen öğrencilerin girebileceği LGS (Liselere Geçiş Sınav) uygulaması getirilmiştir. Bu sistemle sınava giren öğrenciler sınavla öğrenci alan okullar arasından tercih yaparak uygun tercihlerine merkezi sistem ile yerleştirilmektedirler.

Sınava girmeyen veya sınav puanı ile herhangi bir eğitim programına yerleşemeyen öğrenciler ise; sınavsız yerel yerleştirme ile bir üst eğitim kurumlarına yerleştirilmektedir. Mahalli yerleştirmede sırasıyla, öğrencilerin ikamet adresleri, okul başarı puanının üstünlüğü ve okula özürsüz devamsızlık yapılan gün sayısının azlığı

kriterlerine göre yapılmaktadır. Bu üç kriterde eşitlik olması durumunda ise sırasıyla 8, 7 ve 6. sınıflardaki yılsonu başarı puanı üstünlüğüne bakılarak yerleştirme gerçekleştirilmektedir (MEB, 2018).

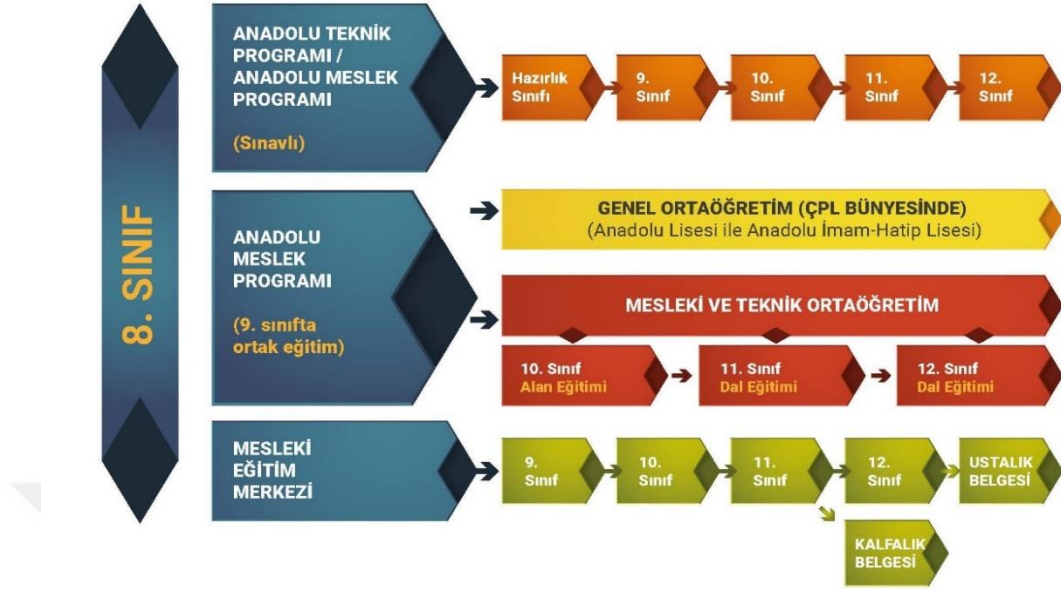
8. Sınıftan mezun olan öğrencinin mesleki ve teknik Anadolu lisesine yerleşim süreci şekil-1 de verilmiştir.

Şekil 2.1. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okullara Yerleşim Süreci.

Kaynak: (MEB, 2020)

8. Sınıftan mezun olan bir öğrencinin gidebileceği mesleki teknik eğitim programları Şekil-2 de verilmiştir.

Şekil 2.2. Meslekî ve Teknik Eğitim Süreci. Kaynak: (MEB, 2020)

2020-21 eğitim-öğretim yılı itibarıyla alan seçimi 9. Sınıfta dal seçimi ise 10. Sınıfta yapılmaya başlanarak kademeli olarak 9. Sınıftan itibaren alan eğitimi verilmesi uygulamaya başlanmıştır.

8. Sınıftan mezun olan öğrencinin yetenek sınavı ile yerleşim süreci Şekil-3 de verilmiştir.

Şekil 2.3. Güzel Sanatlar ve Spor Eğitimi Süreci. Kaynak: (MEB, 2020)

MTAL Anadolu Teknik Programı 9,10,11,12 sınıf örnek haftalık ders programı Tablo 2.13’de verilmiştir.

Tablo 2.13. MTAL Anadolu Teknik Programı 9,10,11,12 Sınıf Örnek Haftalık Ders Programı

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ ANADOLU MESLEK VE ANADOLU TEKNİK PROGRAMI BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ALANI (YAZILIM GELİŞTİRME DALI) HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ						
DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF	
					AMP	ATP
ORTAK DERSLER	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI (*)	5	5	5	5	
	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	2	2	2	2	
	TARİH	2	2	2	-	
	T.C. İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	-	2	
	COĞRAFYA	2	2	-	-	
	MATEMATİK	6	5	-	-	
	FİZİK	2	2	-	-	
	KİMYA	2	2	-	-	
	BİYOLOJİ	2	2	-	-	
	FELSEFE	-	2	2	-	
	YABANCI DİL	5	2	2	2	
	BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR/GÖRSEL SANATLAR/MÜZİK	2	2	2	-	
	SAGLIK BİLGİSİ VE TRAFİK KÜLTÜRÜ	-	-	1	-	
TOPLAM		30	28	16	11	
MESLEK DERSLERİ	MESLEKİ GELİŞİM ATÖLYESİ	2	-	-	Akademik Destek Dersleri	
	PROGRAMLAMA TEMELLERİ (*)	4	-	-		
	BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN TEMELLERİ	3	-	-		
	BİLGİSAYARLI TASARIM UYGULAMALARI	2	-	-		
	NESNE TABANLI PROGRAMLAMA (*)	-	10	-		
	ROBOTİK VE KODLAMA	-	4	-		
	WEB TABANLI UYGULAMA GELİŞTİRME (*)	-	-	8		
	MOBİL UYGULAMALAR	-	-	5		
	GRAFİK VE CANLANDIRMA	-	-	4		
	İŞLETMELERDE MESLEKİ EĞİTİM (*)	-	-	-		
AKADEMİK DESTEK DERS SAATİ TOPLAMI					31	
MESLEK DERS SAATİ TOPLAMI		11	14	17	24	-
SEÇMELİ MESLEK DERS SAATİ TOPLAMI (**)		-	-	9	7	-
SEÇMELİ DERS SAATİ TOPLAMI (**)		2	-	-	-	-
REHBERLİK VE YÖNLENDİRME		-	1	1	1	
TOPLAM DERS SAATİ		43	43	43	43	

Kaynak: (MEB, 2020)

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi mezunları; Diploma (MTAL), EUROPASS Belgesi, İşyeri Açma Belgesi, Usta Öğreticilik Belgesi, aldığı ve başardığı modülleri, dersleri ve kredileri gösteren belgeleri almaktadırlar. Mesleki Eğitim Merkezi programlarını tamamlayan; Ustalık Belgesi, Kalfalık Belgesi, EUROPASS Belgesi, Usta Öğreticilik Belgesi, fark derslerini tamamlayan ustalık belgesi sahiplerine Diploma almayı hak etmektedirler. Güzel Sanatlar Lisesi, spor lisesi mezunlarına alanında diploma ayrıca ilgili alan dalda Antrenörlük Belgesi verilmektedir (MEB, 2019).

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okul Türleri

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı olan çok sayıda okul 2014 yılında Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Çok Programlı Anadolu Lisesi ve Mesleki Eğitim Merkezleri adı altında üç türde toplanmıştır. 55 alan ve 203 dalın bulunduğu bu okulların eğitim süreleri 4 yıldır.

Tablo 2.14. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okul Türleri

Okul Türleri ve Programlar	
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Anadolu Meslek Programı (AMP)
	Anadolu Teknik Programı (ATP)
	Ustalık Programı (MEMP)
Çok Programlı Anadolu Lisesi	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
	Anadolu Lisesi
	Anadolu İmam-Hatip Lisesi
Mesleki Eğitim Merkezleri	Ustalık Programı (MEMP)
Güzel Sanatlar Lisesi	
Spor Lisesi	

Kaynak: (MEB, 2014)

Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinin Anadolu Teknik programlarına öğrenciler sınavla alınıp, meslek eğitimi ile birlikte orta seviyede ortak bir kültür kazandırmak amacıyla okutulan genel kültür ve yetenek derslerini de ağırlıklı olarak görmektedirler. Bu programlara devam eden öğrencilere meslek eğitimin gerektirdiği mesleki formasyon verilerek bu öğrencileri iş hayatına ve yükseköğretime hazırlanması amaçlanmaktadır. Anadolu Meslek Programlarına yerel yerleştirme sonucu gelen

öğrenci genel kültür dersleri ile birlikte meslek derslerini ağırlıklı olarak görüp, amaç iş gücü piyasasında ihtiyaç duyulan meslek elemanı yetiştirmektir (MEB, 2005).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 29. Maddesi “*Nüfusu az ve dağılık olan ve Milli Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, ortaöğretimin, genel, mesleki ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler kurulabilir*” hükmü gereğince kurulmuş olan Çok Programlı Anadolu Liseleri bünyesinde birden çok okul türünü barındıran eğitim kurumlarıdır. Genellikle Mesleki ve Teknik liseler ile Anadolu liseleri bir arada eğitim-öğretim görse de özellikle kırsal kesimlerde Anadolu İmam Hatip Liselerini de bünyesine dâhil ederek birçok okul çeşidini tek çatı altında toplayıp eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmektedir (MEB, 2016).

Mesleki Eğitim Merkezleri, 1988 yılında Almanya ile meslek alanında kalifiye teknik eleman yetiştirmek amacıyla yapılan “İkili Meslek Eğitimin Teşviki Projesinin” bir aşaması olarak ilk kez Dikmen Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi bünyesinde uygulamaya geçirilen dual sistem zamanla yaygınlaşması ile gelişmeleri sonucu kurulmuştur. Meslekî Eğitim Merkezi programlarına devam etmek isteyenlerin ortaokul mezunu olması ve seçeceği alana sağlık durumunu elvermesi yeterlidir. Ayrıca eğitim alacağı işyerinde o alanda usta öğretici olması ve mevzuata uygun sözleşme yapılması gerekmektedir (MEB, 2020). Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde 11 Aralık 2021 tarihi itibarıyla Mesleki Eğitim Merkezi yetkisi verilerek MESEM uygulamaları başlatılmıştır. Bu okullara kayıtlı olup ancak çeşitli nedenlerden dolayı örgün eğitim faaliyetlerine devam edemeyen öğrencileri tekrar sisteme dâhil etmeyi amaçlayan MESEM uygulaması kaybolan emek gücünü aktive ederek istihdam ve üretime katkı sunması hedeflenmektedir (MEB, 2021).

Türkiye’de ilk kez 1989-1990 eğitim yılında açılmış olan Güzel Sanatlar Liseleri ortaokuldan sonra yetenek sınavı ile öğrenci alan eğitim kurumlarıdır. Güzel sanatlara ilgi ve yeteneği olan öğrenciler tarafından tercih edilen bu okullar 2018 yılında Mesleki ve Teknik Eğitim genel müdürlüğüne bağlanmıştır. Spor liseleri, spora ilgi duyan ortaokul mezunu öğrenciler tarafından tercih edilen eğitim kurumlarıdır. Türkiye’de ilk kez 2004-2005 eğitim-öğretim yılında açılan Spor Liseleri de 2018 yılında Mesleki ve Teknik Eğitim genel müdürlüğüne bağlanmıştır (MEB, 2020).

Mesleki ve Teknik Eğitimde Eğitim-Öğretimin Niteliği

Günümüzde mesleki eğitim; eğitim, birey ve meslek olmak üzere üç boyuttan oluşan bir süreçtir. “Herkes için eğitim” felsefesi ile öne çıkan mesleki eğitimin niteliklerine bakıldığında,

- Bir davranışın süreklilik arz ederek davranışa dönüşüp yerleşmesini sağlamak.
- Ekonomiklik ilkesi dâhilinde az maliyet ile maksimum kazanç ve kazanım elde etmek.
- Programları iş dünyasındaki gelişmelere paralel olarak güncellemek.
- Mesleki eğitim kavramının iş dünyasında ki tüm iş kollarını kapsamasını sağlamak.
- Mesleki eğitim veren kurumların iş dünyasına dönük ve toplumla uyumlu olmasını sağlamak.
- Programların değişen sosyo-ekonomik koşullara bağlı olarak piyasadaki arz-talebi karşılayacak nitelikte olmasını sağlamak.
- Mesleki eğitimin öğrenme-öğretme faaliyetleri iş ortamında veya simülasyonlarında yapılmasını sağlamak.
- İşbaşı eğitimleri öğrencinin o işin uzmanlaşmaya kadar devam etmesini sağlamak.
- Öğretim programının içeriği kuramlardan çok, meslek alanında eğitim veren yetkin kişilerin bilgi becerileri dikkate alınarak geliştirilmek.
- İstihdamda öncelikli alanlara göre program yapılmasını sağlamak.
- Öğrencilerin sınıf etkinliklerinden çok atölye, laboratuvar ortamında öğrenme gerçekleştirilmesi sağlanmak.
- İş dünyasına dâhil olmak isteyen gençler ve yetişkinlere yönelik eğitim faaliyetleri planlanmalı gibi özelliklere sahip olması sağlanmalıdır (Alkan ve diğerleri, 2001).

Okul- İşyeri uygulamaları

İşletmelerde beceri eğitimi uygulamaları ortaöğretim öğrencileri için ortaöğretim yönetmeliği ilgili maddeleri temel alınarak düzenlenmektedir. “Ortaöğretim yönetmeliği ise (1) 5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 17/3/1981 tarihli ve 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun, 5/6/1986 tarihli ve 3308

sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, 30/5/1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye dayanılarak hazırlanmıştır.”

Mesleki ve teknik eğitimde, 12. sınıf öğrencilerine mesleki beceriler kazandırmak amacıyla okul ile eş zamanlı olarak işletmelerde eğitim alma imkânı sunulmaktadır. İşletmelerde Beceri Eğitimi adı verilen bu uygulama ile öğrenci, iş hayatına hazırlanmak için eğitim gördüğü alan/dala yönelik teorik bilgilerini mevcut iş piyasasında uygulamalı olarak geliştirmesi sağlanır. Dual eğitim sistemi olarak bilinen bu sistem Almanya eğitim modeli örnek alınarak hazırlanmıştır. Ülkemizde 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ile “İşletmelerde Meslek Eğitimi” olarak uygulanmıştır (Alkan ve diğerleri; Bolat, 2017: 34).

İlk olarak uygulandığı 1987-88 eğitim öğretim yılında Endüstri meslek liseli 40.000 öğrenciye işletmelerde eğitim imkânı sağlanmıştır. Okul-işyeri arasındaki koordinasyon koordinatör öğretmenler tarafından sağlanan bu sistem her iki tarafa da kanuni hak ve sorumluluklar yüklemiştir (Turan, 1992: 143). Bu uygulama ile iki temel hedefe hizmet etmektedir. İlk olarak okul-sanayi arasında ilişkiler canlı tutularak öğrencilerin mezuniyet sonrası istihdamına olanak sağlamak diğeri ise mevcut iş piyasasının ihtiyacını karşılayacak nitelikli işgücü yetiştirmektir (Bolat, 2017: 34).

Okul-Sanayi-İstihdam uygulamaları

Endüstri sanayinde otomasyon teknolojisinin yaygınlaşması ile birlikte hızlı bir dönüşüm gerçekleşmektedir. Dijitalleşen teknoloji üretim sektörüne yeni boyut kazandırmakta, Üçüncü Sanayi Devriminin devamı niteliğinde olan Endüstri 4.0 çalışma hayatımızda her geçen gün gücünü biraz daha artırarak yükselişini sürdürmektedir. Buna bağlı olarak bu teknolojik cihazları kullanabilecek teknik donanıma sahip nitelikli işgücü, mevcut piyasa şartlarında tercih edilen bir değer haline gelecektir. Bu hızlı gelişime ayak uyduramayan meslek elemanlarının kısa vadede istihdamı sağlansa dahi orta ve uzun vadede belli alanlarda teknolojik işsizlik baş gösterecektir. Tüm bu teknolojik gelişmelere paralel olarak mesleki ve teknik eğitimin mevcut işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda revize edilerek eşgüdüm sağlanıp, iş piyasasının ara-eleman veya meslek elemanı ihtiyacı karşılanmalıdır (Işık, 2019). İş piyasasının ihtiyaç duyduğu iş kollarında ara-eleman yetersizliği yaşanırken, meslek eğitimi almış bireylerin işsizlik ve ya mesleği dışında farklı iş kollarında

çalışma oranı oldukça yüksektir (Taş, 2010). *''Bu çerçevede nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi için eğitim olanaklarının genişletilmesi bütün dünyanın üzerinde özenle durduğu temel konu haline gelmiş bulunmaktadır''* (Altın, 2007: 10). Dünya ülkelerinin mesleki ve teknik eğitim ile ilgi uzun süreli planlarına bakıldığında üst düzey düşünme becerilerine sahip, nitelikli işgücü yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu durum ülke hedeflerimiz ile dünya hedefleri arasında ki tutarlılığı göstermektedir (MEB, 2018). Bu nedenle geleneksel eğitim yaklaşımlarından sektör odaklı eğitim anlayışına geçilerek bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim almaları sağlanıp aynı zamanda sektör ihtiyaçları karşılanarak ülke ekonomisine maksimum seviyede katkı sunulmuş olacaktır.

Tablo 2.15. Geleneksel ve Sektör Odaklı Eğitim Süreci

Geleneksel Eğitim Süreci	Sektör Odaklı Eğitim Süreci
Alan otoritesinin belirlediği genel kapsam	Sektör beklentilerinin öğrenilmesi
Otoritenin belirlediği standart ve sabit müfredat	Beklentileri karşılayacak esnek ve güncel müfredat tasarımı
Hoca /eğitmen / akademisyen merkezli teorik eğitim	Öğrenci merkezli uygulamaya dayalı sektörle paylaşılmış eğitim süreci
Mezuniyet	Okuldan iş hayatına geçiş
İş bulma süreci	Mutluluk verici iş hayatı süreci
Genellikle mutsuz ve verimsiz çalışanlar	Her mezunun dâhil olduğu geri besleme süreci

Kaynak: (Ardahan 2010: 59).

Firmaların büyüklük derecelerine göre İhtiyaç Duydukları Becerileri Ölçeği Tablo 2.16’da verilmiştir.

Tablo 2.16. 2013’te Çalışanların En Çok İhtiyaç Duyacakları Becerilerin Firma Ölçeğine Göre Dağılımı

	MİKRO	KÜÇÜK	ORTA	BÜYÜK
Mesleki ve Teknik Beceriler	53,4	56,2	61,8	56,7
Yönetim/Liderlik Becerileri	4,0	6,4	5,3	12,3
Ekip Çalışması	19,9	25,7	24,2	28,7
İletişim Becerileri	11,4	12,6	13,4	18,7
İş Ahlakı ve İş Disiplini	26,1	30,2	18,1	16,1
Yabancı Dil	6,0	11,9	13,8	19,6
Yenilikçilik	9,9	15,4	15,7	18,1
Problem Çözme	8,2	15,5	13,2	15,8
İhtiyaç Duyduğu Diğer Beceriler	4,8	20,9	2,5	1,8

Kaynak: (Türkiye’nin İnsan Kaynağının Belirlenmesi, 2013) MEB 2014

(Ölçek İçi Oran %)

Günümüz işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu beceriler sadece mesleki alan ile sınırlı kalmayıp teknik uzmanlığın yanı sıra farklı alanlardaki kişisel becerilerde işe yerleşmede etkili olmaktadır. Özellikle son dönemlerde dünya ve Türkiye’de iş dünyasının mikro, küçük, orta ve büyük ölçekli firmalarına bakıldığında mesleki ve teknik beceriler yaklaşık %50’lik dilimi kapsarken; iletişim, yönetim, liderlik, problem çözme vb. becerileri de ciddi anlamda aranan özellikler arasına girmektedir (MEB, 2014).

2.4.3 Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirmeye Yönelik Projeler

Mesleki ve Teknik eğitim alanında gelişmiş medeniyetler arasında yerini almaya çalışan Türkiye bu amaç doğrultusunda gerek uluslararası gerekse ulusal birçok proje geliştirmiş ve uygulanmıştır.

Okul-Sanayi Ortaklaşa Eğitim Projesi (OSANOR)

Bu proje ile Okul Sanayi Kurulları kurularak çeşitli sektörlerde meslek grupları ve mesleki teknik eğitime bağlı meslek okulları arasında ortak çalışma alanlarının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

1978-1980 yıllarına bir AR-GE projesi olarak İstanbul, Bursa, Ankara ve İzmir’de dört endüstri meslek lisesinde uygulanmaya başlayan OSANOR projesine daha sonra 23 okul daha dâhil edilmiştir. Projeye katılan okulların lise dördüncü sınıf öğrencileri

atölye derslerini okul yerine gerçek üretim sahası olan işyerlerinde bizzat uygulama yaparak öğrenme imkânı bulmuşlardır (Bolat, 2017: 42). Projenin temel amacı, bireyin ilgi ve istidatı dâhilinde yetiştirilerek ülkenin nitelikli işgücü ihtiyacını karşılayan okul sanayi işbirliği içinde bir program geliştirmektir (Doğan, 1984: 249). Projenin uygulamaya koyulması ile birlikte özellikle ücret ve sigorta konularında sorunlar yaşanmış. Bu sorunlar 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu'nun çıkmasına zemin hazırlamıştır (Berk, 2012). Başlangıçta koyduğu birçok amacına ulaşan OSANOR projesi uygulama alanı geliştirilip ve genişletilerek günümüze kadar devam etmiştir (Demir ve Şen, 2009).

Mesleki ve Teknik Eğitim Projesi (METEP)

OSANOR projesinin başarılı olması üzerine iki yıl sonra 1982 yılında Kız Teknik, Ticaret ve Meslek okulları dâhil edilerek kapsamı genişletilmiştir. “Mesleki ve Teknik Eğitim Projesi (METEP)” olarak 28 okulda uygulanması sağlanmıştır. Ancak bu okullarla sınırlı kalmış ülke çapına yayılamamıştır (Berk, 2012).

Lise Mezunlarını Meslek Edindirme Projesi (LİMME)

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1990-1991 yıllarında uygulanan Lise Mezunlarına Meslek Edindirme (LİMME) projesi, ortaöğretim kurumlarından mezun olan ancak yükseköğretime yerleştirilmemiş veya yükseköğretim almasına rağmen herhangi bir becerisi olmayan bireylerin kısa süreli mesleki eğitimlere tabii tutularak meslek sahibi olmalarına olanak sağlayan bir projedir (Bolat, 2017). LİMME projesi ile özel sektörün nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılamak ve gençlerin üniversiteler önünde yığılmalarının önüne geçip kısa sürede istihdamları sağlanarak üretime katkı sunmaları amaçlanmıştır. Ancak projeye uygulama sırasında destek olan özel sektör istihdam konusunda aynı katkıyı sunamamıştır. Bu proje ülke çapında büyük ilgi görmüş, proje kapsamında 105.497 kişi meslek kurslarından faydalanmıştır. Kendi işini kurmak isteyen LİMME mezunlarına kredi imkânı sunulmuştur (Turan, 2012).

Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi (METGE)

Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından 1993 yılında mesleki ve teknik eğitim kurumlarının çağdaş bir yapıya sahip olup teknolojideki gelişmeleri takip etmesi amacıyla Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme (METGE) projesini yürürlüğe konmuştur (MEB, 2005). Proje her bölgeyi temsil eden bir okul, toplamda 7 okulda pilot uygulamaya başlamıştır. Daha sonra 33 ilde uygulanan projeye 57 okul dâhil

edilmiştir. Projenin en önemli özelliği her bölgenin kendi ihtiyaçları saptanarak bölgesel duyarlılıkları ortaya çıkartacak modüler eğitim programı geliştirmektir (Bolat, 2017).

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (MEGEP)

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) Milli Eğitim Bakanlığının nitelikli işgücü yetiştirmek amacıyla, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği arasında imzalanan anlaşma gereği 2002 yılında 5 yıllığına uygulamaya konulan bir projedir. Mesleki eğitimde bu program kapsamında modüler sisteme geçilmiştir (Karaca ve Çakır, 2014). Altı ofis, 30 il ve 145 kurumda pilot uygulaması yapılan proje ile mesleki eğitimde eğitim kurumlarının kapasitelerinin, bölgesel paydaşları ile artırılarak yerel ve ulusal alanda güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Böylece bölgesel farklılıkların avantaj ve dezavantajları en verimli şekilde mesleki eğitime yansması sağlanmıştır (Gök, 2011).

Mesleki ve Teknik Eğitim Modernizasyon Projesi (MTEM)

Mesleki eğitimi, bireyin ve toplumun sosyo-ekonomik ihtiyaçlarına kısa sürede cevap verecek şekilde modernize ederek Hayat Boyu öğrenme ilkelerini en etkili ve hızlı bir şekilde sonuca ulaştırmayı amaçlayan bu proje Avrupa Birliği finansörleri ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında 2003-2007 yılları arasında yürütülmüş ve sonuçlandırılmıştır. Mesleki ve Teknik Eğitim Modernizasyon Projesinin (MTEM) odak noktası mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarıdır. MTEM projesi beş farklı ilde kurulan koordinatörlükler tarafınca yürütülmüş ve Ulusal Standart ve Program Geliştirme grubu oluşturularak uygulanmakta olan programların geliştirilmesi sağlanmıştır (Ünal, 2006; Bolat, 2017).

Okul-Sanayi Eğitim Programları Projesi (OSEP)

Milli Eğitim Bakanlığı ile Ankara Sanayi Odası arasında 2006 yılında imzalanan protokol ile hayata geçirilmiş olan projenin amacı, sektörün nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak üzere talepte bulunan öğrencileri kişisel, sosyal ve mesleki alanda eğitimler verip, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirip donanımlı bireyler olarak istihdamlarına olanak sağlamaktır. Okul-Sanayi Eğitim Programları Projesi (OSEP) 2008-2009 eğitim öğretim yılında MEB'in belirlediği Endüstri meslek liselerinde uygulanmaya başlamıştır. Proje kapsamında eğitim almak isteyen öğrencilerin ön başvuru talepleri alındıktan sonra çeşitli beceri testlerine tabii tutulup yeteneklerine

uygun bölümlere yerleştirilerek eğitim almaları sağlanmıştır. Bu öğrencilerin sigortaları MEB tarafından yapılmış eğitim süreleri boyunca anlaşmalı işveren tarafından en az asgari ücretin %30 kadar ücret ödenmiştir (Bolat, 2017).

2.5. Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelik Politikalar

2.5.1. Eğitim Şûralarında Mesleki ve Teknik Eğitim

Milli Eğitim Şûrası; Milli Eğitim Bakanının önerisi ile toplanan, eğitim ve öğretim konularının görüşülerek öneri niteliğinde kararların alındığı; eğitimcilerin, eğitim yöneticilerinin, akademisyenlerin, uzmanların, sivil toplum kurumlarının, özel kurum ve kuruluş temsilcilerinin katıldığı yüksek danışma kuruludur. Günümüze kadar 20 kez toplanan şûra ilk kez 1939 yılında toplanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının en yüksek danışma kurulu olan şûralar; eğitimin, gelişmekte olan bilim teknik, toplumu etkileyen sosyo kültürel olaylar ve ekonomik koşullara uyum sağlaması, öncülük etmesi ve yeniliklerin eğitim sistemine yansıtılması açısından vazgeçilmez bir organdır (Ayaz, 2015).

III. (1946), VI. (1957), IX. (1974), XIII. (1990), ve XVI. (1999) Milli Eğitim Şûraları mesleki ve teknik eğitimin düzenlenmesi açısından önemlidir. III. Milli Eğitim Şûrası: 2-10 Aralık 1946 tarihinde dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sırer başkanlığında toplanmış olup şûranın gündemini mesleki ve teknik eğitim oluşturmuştur. Şûra'da; ticaret ortaokulları ve liseleri program ve yönetmeliği, erkek sanat ortaokulları ve enstitüleri program ve yönetmeliği, kız enstitüleri program ve yönetmeliği, İstanbul teknik okulu yönetmeliği, orta ve bu derecedeki teknik öğretim okulları öğretmen ve öğreticileriyle ilgili mevzuatın bugünkü ihtiyaçlarla ayarlanması, başlıklarına yer verilmiştir (MEB, 2005: 52).

VI. Milli Eğitim Şûrası: 18-23 Mart 1957 tarihinde başkanlığını dönemin Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Ahmet Özel'in yaptığı VI. Milli Eğitim Şûrası; Halk eğitim ve Mesleki teknik öğretim başlıklarıyla toplanmış olup mesleki ve teknik eğitim ile ilgili aldığı kararlar açısından önemlidir (MEB, 6. Milli Eğitim Şûrası: 1957). Ne yazık ki aldığı kararlar hemen uygulamaya geçmemiştir. “1968-1969 öğretim yılından itibaren ortaöğretim seviyesinde eğitim veren mesleki ve teknik eğitim kurumları Sanat Enstitüleri, Pratik Sanat Okulları, Teknisyen Okullar olmak üzere 3 ana başlıkta toplanmıştır” (Berk, 2020: 13).

IX. Milli Eğitim Şûrası: 24 Haziran-4 Temmuz 1974 dönemin Millî Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ başkanlığında toplanmış eğitim öğretim faaliyetleri çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Milli Eğitim Şûra kararları doğrultusunda gerçekleştirilen, Okul Sanayi İşbirliği Eğitim Projesi OSANOR ile sektörün paydaşları bir araya getirilmeye çalışılmıştır (9. Milli Eğitim Şûrası, 1974). XI. Şûra kararlarının gecikmeli bir uygulaması olan, 5 Haziran 1987 tarihinde yürürlüğe giren, çıraklık, işletmelerde beceri eğitimi ve meslek kurslarından bünyesinde toplayan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu mesleki ve teknik eğitimde bir bütünlük sağlanmıştır (Berk, 2020: 13).

XIII. Millî Eğitim Şûrası: 15-19 Ocak 1990 tarihinde dönemin Millî Eğitim Bakanı Avni Akyol başkanlığında toplanmıştır. Yaygın Eğitimde Kavram, Kapsam ve Eğilimler, Yaygın Eğitimde Yatırım ve Finansman, Yaygın Eğitimde Organizasyon ve İş birliği, Yaygın Eğitimde Personel başlıkları görüşülmüştür. Ağırlıklı olarak yaygın eğitimde mesleki eğitim düzenlemeleri üzerinde durulmuştur (MEB, 1990).

XVI. Milli Eğitim Şûrası: 22-26 Şubat 1999 tarihinde bakan Metin Bostancıoğlu'nun başkanlığında toplanmıştır. Mesleki eğitimin yeniden yapılandırılmasının önemi vurgulanarak modüler sisteme geçilmesi önerilmiştir. Mesleki eğitimde tüm paydaşların desteği alınarak yerel yapılanması güçlendirilip ve böylece Avrupa ile bütünleşme sürecinin hızlandırılarak özellikle hazırlayıcı istihdam konusunda uluslararası standartlara ulaşılması gerektiğinin altı çizilmiştir (MEB, 1999).

XX. Milli Eğitim Şûrası: 1-3 Aralık 2021 tarihinde Bakan Mahmut Özer tarafından Temel Eğitimde Fırsat Eşitliği, Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi ve Mesleki Eğitimin İyileştirilmesi başlıkları altında 3 ihtisas komisyonunca görüşülerek 124 madde olarak kabul edilmiştir (MEB, 2021). Şûra'da mesleki eğitim ile ilgili olarak; yabancı dil ağırlıklı mesleki eğitim programları, okulların marka, patent, faydalı model konusunda teşvik edilmesi, Ahilik kültürünün aktarılması, Organize Sanayi Bölge Müdürlükleri ve Meslek Odaları bütçelerinden mesleki eğitime pay ayrılması, Mesleki eğitim kurumlarının, YTB, Türkiye Maarif Vakfı, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü gibi yurt dışında faaliyet gösteren kurumlarla iş birliklerinin güçlendirilmesi gibi konularda tavsiye kararları alınmıştır (MEB, 2021).

2.5.2. Kalkınma Planlarında Mesleki ve Teknik Eğitim

I. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967): Birinci kalkınma planında, mesleki ve teknik eğitim ile ilgili olarak nitelikli insan gücü eksiklikleri üzerinde durulmuştur (DPT, 1963: 441). Mevcut kalifiye eleman ihtiyacının giderilmesi için mesleki ve teknik eğitimin önemi vurgulanmış özellikle kadınların ve kız çocuklarının eğitimi açısından kız meslek ve kız teknik okullarının önemine dikkat çekilmiştir (DPT, 1963: 457-458).

II. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972): İkinci kalkınma planında teknik okullar sanatkâr yetiştiren okullar olarak tanımlanmış olup eğitim süreleri 3 yıldan 4 yıla çıkarılarak teknisyen ihtiyacını karşılanması planlanmıştır. Ayrıca bu okullardan mezun olan öğrencilerin bir üst eğitim kurumuna devam etmeleri desteklenmiştir (DPT, 1968: 58-59).

III. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977): Üçüncü kalkınma planında öncelikli olarak önceki planların değerlendirmesi yapılmış olup ortaöğretim ve yükseköğretime geçiş sürecindeki eksikler belirlenmiştir (DPT, 1973: 86). Mesleki ve teknik eğitimde nitelikli işgücü ve okul-sanayi işbirliği amaçlanmıştır (DPT, 1973: 717).

IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983): Dördüncü kalkınma planında mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilerek bu alanda öğretmen ve öğrencilerden maksimum fayda sağlanacak eğitim ortamları hazırlanarak aktif üretime sürecine dâhil edilmeleri planlanmıştır. Mesleki ve teknik eğitimde ilerleme sağlanabilmesi için öğretmen yetiştirmeye önem verilip ve sanayide yetişmiş teknik elemanlardan faydalanılması hedeflenmiştir (DPT, 1979: 148-49).

V. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989): Beşinci beş yıllık kalkınma planının temel hedefi yükseköğretim kurumlarının önündeki yığılmayı önlemek için 15-64 yaş grubunun örgün-yaygın ve hizmet içi eğitimler ile iç piyasanın ara eleman ihtiyacını karşılayarak istihdam edilmeleridir (DPT, 1985: 127). Niteliksiz iş gücünün nitelikli hale dönüştürülmesine olanak sağlanarak gençlerin özellikle beceri eğitimi almaları gerektiğine vurgu yapılmıştır (DPT, 1985: 128).

VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1995): Bu kalkınma planında ülke ekonomisinin ihtiyaç duyduğu kalifiye eleman yetiştirilmesinin temel ilke olduğu ifade edilerek, mesleki teknik lise mezunlarının kendi alanlarında yükseköğretim kurumlarına yönlentilmeleri amaçlanmıştır (DPT, 1990: 295).

VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000): Yedinci kalkınma planında mesleki eğitimde istenilen hedeflere ulaşılmadığı ifade edilerek bu alanda rehberlik hizmeti verilerek yaygın eğitim ve örgün eğitimin amaçlarına uygun işbölümü yapılmasına vurgu yapılmıştır (DPT, 1996: 25).

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005): Sekizinci kalkınma planının hedefinde mesleki eğitime örgün ve yaygın eğitimde ağırlık verilerek nitelikli işgücü açığını kapatmak olmuştur. Üniversitelere girişte katsayı farkı giderilmesi ve mesleki teknik eğitime meslek standartlarının getirilmesi planlanmıştır (DPT, 2001: 84).

IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013): Dokuzuncu planda eğitim sorunlarının devam ettiğine dikkat çekilmiş, eğitimde ve mesleki eğitimde niteliğin artırılmasının altı çizilmiştir. Bireylerin yetenekleri doğrultusunda mesleğe yönlendirilmeleri gerektiği ifade edilmiştir (DPT, 2007: 40).

X. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018): 10. Kalkınma Planı Raporuna göre mesleki ve teknik eğitimde; İşletmelerde beceri eğitimi, Tematik okulların açılması, Çıraklık eğitiminin 12 yıllık zorunlu eğitim kapsamına alınması, Öğretmenlerin işbaşı eğitimlerle mesleki donanımlarının artırılması, öğrenci kabul eden işletmelere tanınan devlet desteği, üniversite sınavlarında ek puan verilmesi, öğrencilerin iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı 10. sınıftan itibaren sigorta yapılması, özel sektör ihtiyaçları dikkate alınarak okulların alan, dal ve programlarının güncellenmesi gibi birçok konuda iyileştirme politikaları yapılmış olsa dahi yeterli olmadığı vurgulanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 33).

XI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023): T.C. Kalkınma Bakanlığı tarafından yayımlanan 11. Kalkınma Planı, mesleki eğitimde niteliğin artırılması çalışma grubunun raporuna göre; mesleki ve teknik eğitimde niteliğin artırılmasına yönelik çalışmalar; mesleki ve teknik eğitimde; öğrenme ortamları ve müfredat, yönetim, sosyal statü, veriye dayalı politika geliştirme başlıkları altında toplanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2019: 135-140).

11. Kalkınma programı Mesleki ve Teknik Eğitim başlığı altında; atölyelerin teknolojik açıdan donanımlı hale getirilip, eğitim ve öğretim etkinliği artırılarak mesleğin gerektirdiği becerileri, atölye ortamında yaparak- yaşararak öğrenebilecekleri ortamlar oluşturulması, Sektör ihtiyaçları göz önüne alınarak mevcut alan/dal güncellenmesi yapıp, mezun öğrencilerin sertifika kurs ve ders programlarıyla

akreditasyonu sağlanması, mesleki eğitim kurumları ile iş sektörü arasında işbirliği protokolleri imzalanarak, sektör ihtiyaçlarını karşılayacak vasıflı insan gücü yetiştirilmesi, öğrencilerin farklı alanlarda da uzmanlaşmasını sağlayacak sertifika programları düzenlenmesi, başta OSB'ler olmak üzere, meslek liseleri yükseköğretim, yönetim, insan kaynakları, finansman açısından birbirini destekleyici şekilde yeniden düzenlenmesi, öğrencilerin buluş patent ve faydalı model gelişimi sağlayacak AR-GE çalışmalarına önem verilmesi, mesleki eğitim mezunlarına; mesleki eğitim alan ve seviyelerine göre farklı ücret uygulaması ve istihdamda öncelik sağlanması gibi konulara yer verilerek bu iyileştirme politikaları planlanmaktadır (MEB, 2020).

2.5.3. MEB Raporlarında Mesleki ve Teknik Eğitim

Türkiye’de Meslekî ve Teknik Eğitimin Görünümü (12 Kasım 2018): Bu rapor, dönemin Milli Eğitim Bakan yardımcısı Prof. Dr. Mahmut ÖZER’ in yürütücülüğünü üstlendiği Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları serisinin ilki niteliğini taşımaktadır. Türkiye ve dünyada mesleki eğitim, basında mesleki eğitim, uluslararası ilişkiler ve 2023 vizyon programında mesleki eğitim konu başlıklarının ele alındığı raporda mesleki ve teknik eğitimin mevcut durum analizi yapılmıştır (MEB, 2018).

Meslekî ve Teknik Ortaöğretimde Kurumsal Dış Değerlendirme Raporu (29 Kasım 2018): Mahmut Özer’in yönetiminde hazırlanan bu 2. raporda; eğitim-öğretim ortamı ve altyapısı, öğrenci başarı, devam ve disiplin durumu, rehberlik çalışmaları, proje ve okul-sektör işbirliği çalışmaları, yönetim ve organizasyon ve sosyal etkinlik çalışmaları üzerinde durulmuştur (MEB, 2018).

Organize Sanayi Bölgelerinde Mesleki ve Teknik Eğitim (12 Haziran2019d) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporlarının 6.sı olan bu raporda mesleki ve teknik eğitimi iş piyasası açısından değerlendirmesini yapmak amacıyla sanayi bölgelerinin iş gücü piyasa hacmi istihdam ve iş olanakları üzerinde durulmuştur (MEB, 2019).

2.5.4. 2023 Vizyon Belgesinde Mesleki ve Teknik Eğitim

23 Ekin 2018’de açıklanan “Vizyon Belgesi” mesleki eğitim açısında da önem arz etmektedir. Ülkemizin sosyo-ekonomik kalkınmasında önemli yer kaplayan mesleki eğitimde bireyin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda icra edilecek mesleğin öngördüğü bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazandırmak stratejik bir öneme sahiptir.

Gelişmekte olan teknolojiye uyum sağlayabilecek, çok yönlü, kişisel donanımlara sahip, proses sürecinde aktif rol alan, sektörün ara eleman ihtiyacına cevap verecek bireyler yetiştirmek mesleki eğitimin en temel amaçlarından. Bu amaç ve ihtiyaçlar göz önüne alınarak 2023 vizyon programında mesleki eğitimle ilgi;

- Mesleki eğitimin tanıtımına önem verilerek (müfredat, paydaşlar ile yapılan iyi örnekler, üretilen ürünler, yarışmalar, fuarlar vb.) oluşturulacak dijital platformlarda görünürlüğü artırılması,
- Esnek ve modüler müfredat uygulanarak okul türleri arasında yatay hareketlilik imkânı verilmesi,
- İsbetli bir kariyer planlaması için Genel Beceri Testleri uygulanması,
- İş dünyasının talep ettiği alanlara yönelik eğitim öğretim faaliyetleri güncellenerek dijital dönüşüm sağlanarak atölye ve laboratuvar standartları bu bağlamda yenilenmesi,
- Mezun öğrencilere, sanayi sektörü ve akademilerin akredite ettiği dersler konularak işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu yetişmiş insan gücü ihtiyacı karşılanması,
- Geleneksel Türk Sanatları alanında mesleki ve teknik eğitim müfredatları oluşturularak dijitalleşen dünya karşısında kültürel değerlerimizin korunması,
- Öğrencilerin dil eğitimi ve işbaşı eğitimleri için yurt dışı projelerine önem verilmesi,
- Ulusal ve uluslararası yarışmalarda başarı elde eden öğrencilere yurtdışı eğitim imkânı tanınıp mezuniyet sonrası mikro kredilerle projelerin desteklenmesi,
- Mezun oldukları alanlarda yükseköğretim programlarına geçiş planları yapılması,
- Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının döner sermaye gelirlerinden alınan %15'lik hazine kesintisi %1'e düşürülmesi,
- Buluş, patent, marka üreten okulların öğrenci, öğretmen ve yöneticilerinin döner sermaye kaynaklı gelirlerden pay alması sağlanması,
- Yerli ve Milli Savunma sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücü yetiştirilmesi (MEB, 2018b).
- Teknoparklar ile işbirliğine gidilerek Bilişim Meslek Liseleri kurulup bu okullarda yapılan Ar-ge çalışmaları desteklenmesi, gibi somut hedefler konulmuştur (Özer, 2021).

2.5.5. COVID-19 Salgın Sürecinin Mesleki ve Teknik Eğitime Katkısı

2019 yılının son günlerinde Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 (coronavirüs) salgını ilk olarak 10 Mart 2020 tarihinde ülkemizde görülmüş ve hızla ülke geneline yayılmıştır. 10 Mart günü dünya genelinde gerçekleşen toplam ölüm sayısının 4 bini geçmesi üzerine Dünya Sağlık Örgütü yeni tip korona virüsü "Küresel Salgın" olarak ilan etti. Ülkemizde ilk ölümlü vakanın görüldüğü 18 Mart 2020 tarihinde salgın tüm Avrupa'yı sarmış bulunmaktaydı. Bunun üzerine hemen hemen tüm dünya bulaş riskini azaltmak için çeşitli önlemler almaya başlamıştır. Alınan önlemlerin başında en önemli sosyal ortamlardan birisi olan okullarda eğitim öğretim faaliyetlerine ara verilmesi olmuştur. Neredeyse tüm dünyada sosyal ve çalışma hayatının durma noktasına geldiği bu dönemde hijyenin önemi ve virüsün solunum yolu ile bulaşması gündeme gelmiştir. Bulaş riskini azaltmak amacıyla tüm eğitim öğretim faaliyetlerine bir süre ara verilip daha sonra dersler çevirim içi olarak devam etmiştir. COVID-19 pandemi sürecinin en büyük sorunları arasında iletişim problemleri olduğu belirlenerek, öğrencilerin telefon, tablet bilgisayar gibi uzaktan eğitim donanımlara sahip olmamaları, internet ve alt yapı bağlantı sorunları, otokontrol ve öz disiplin seviyesinin düşük olması gibi nedenler eğitim öğretim faaliyetlerinin verimliliğinin düşmesine sebep olmuştur. Çakın ve Külekçi-Akyavuz (2020) uzaktan eğitim sınırlılıkları konusuna değinirken yüz yüze eğitiminde kullanılan beden dili, jest mimikler ile kurulan etkileşim uzaktan eğitimde sağlanamamakta ve özellikle internet erişim yetersizliği bu durumu daha fazla etkilediğini belirtmişlerdir. Birçok alanda dezavantajları bulunsa da derslerin kayıt alınması, ortamdaki bağımsız eğitim yapılması gibi avantajlarının bulunduğunu ifade ederek, salgınla mücadele kapsamında meslek liselerinde üretime yönelik faaliyetler yapılarak üretim kapasiteleri artırılmıştır (Çakın ve Külekçi, 2020). COVID-19 pandemisi tüm dünya da olduğu gibi ülkemizde de birçok alanı derinden etkilemiştir. MEB tarafından 2010 yılında temelleri atılarak 2012 yılından beri Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesinin hayata geçirilmesi ile birlikte birçok okulumuzda yer alan etkileşimli tahtalar ve EBA portalı ile bu kriz durumu fırsata çevrilerek yakın zamanda geçilmesi öngörülen uzaktan/interaktif veya çevrimiçi sisteme geçişi hızlandırmıştır. Dünya genelinde Pandemi kaynaklı okul kapatma uygulamaları yapılmış bu durumdan öğrenci nüfusunun %64.4 etkilenmiştir (UNESCO, 2020). Bu süreçte çevrimiçi eğitim, eğitim öğretim faaliyetlerinin

yürütülmesine yardımcı olsa da ülke olarak teknik ve kültürel alt yapı alt yetersizliği performans düşüklüğüne sebep olmuştur. Tüm bu dezavantajlarına rağmen meslek liseleri bulaş riskini azaltmak amacıyla dezenfektan ve maske ihtiyaçları karşılamak üzere harekete geçmişlerdir. Pandemi sürecince öncelikle sağlık personeline destek olmak için topyekûn mücadelede dezenfektan ve maske üreterek ben de varım diyen meslek liseleri daha sonraları sağlık alanında gerek Ar-ge çalışmaları ile gerekse çeşitli ekipmanlar üreterek krizi fırsata çevirmiştir (Özer, 2020).

COVİD-19 salgın sürecinde meslek liselerinde yapılan üretim ve AR-GE çalışmaları Tablo 2.17’de verilmiştir.

Tablo 2.17. COVİD-19 Salgını Sürecinde Meslek Liselerinde Yapılan Çalışmalar

1	09/03/2020	8 ilde pilot okul olarak belirlenen 26 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi dezenfektan üretimine başladı.
2	11/03/2020	Dezenfektan üreten meslek lisesi sayısını 38’e çıkardı.
3	17/03/2020	14 ilde 30 okulda cerrahi maske üretimine başladı
4	18/03/2020	Cerrahi maske üretecek il sayısı 21’e, okul sayısını ise 37’ye çıkardı.
5	21/03/2020	Meslek liseleri tek kullanımlık önlük ve tulum üretimine başladı
6	22/03/2020	Cerrahi maske üreten meslek lisesi sayısı 50’ye çıkarıldı
7	24/03/2020	Meslek Liseleri Ailelerle Buluşuyor Projesi kapsamında yaşlı ve bakıma muhtaç kişilere ücretsiz maske ve dezenfektan malzeme dağıtımı yapıldı
8	30/03/2020	İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri 3D yazıcılarla sağlık personeli için yüz koruyucu siperlik üretti.
9	30/03/2020	Tam otomatik maske (cerrahi, N95) makinesi üretmek için İstanbul, Tekirdağ Bursa ve Hatay pilot iller olarak seçildi ve çalışmalara başladı.
10	01/04/2020	Mesleki eğitimde 10 Ar-Ge merkezi oluşturuldu.
11	04/04/2020	Cerrahi maske üretiminde 2 milyon olan hedef 10 milyona çıkarıldı.
12	09/04/2020	Ayda 300 bin “yüz koruyucu siperlik” için seri üretim başladı
13	09/04/2020	İlk N95 maskesi Sivas’taki Gemerek Şehit Ahmet Karahan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nde üretildi.
14	10/04/2020	İstanbul Kâğıthane Gültepe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesini pilot okul olarak seçti ve bu meslek lisesinde yüz koruyucu siperlik kalıbı yapılarak ayda 300bin siperliğin seri üretimine geçildi.
15	16/04/2020	Ar-Ge çalışmaları sonucu ilk solunum cihazı, Hatay Şehit Serkan Talan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Biyomedikal Cihaz Teknolojileri Ar-Ge atölyelerinde üretildi.
16	17/04/2020	İstanbul Kartal Şehit Öğretmen Hüseyin Ağırman Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde Ar-Ge atölyesinde uzaktan kontrollü solunum cihazı üretildi.
17	20/04/2020	Ar-Ge çalışmaları sonucu Tekirdağ Çerkezköy Türk Tekstil Vakfı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nde N95 maske makinesi üretildi.
18	22/04/2020	İstanbul Arnavutköy İbrahim Özyayın Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi. Elektrik - Elektronik Teknolojisi alanı öğretmenleri tarafından UVC Hava Sterilizasyon Cihazı üretildi.

19	24/04/2020	Sancaktepe Eyüp Sultan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde video sisteminin yazılımı da meslek öğretmenleri tarafından geliştirilen 'Video Laringoskop' cihazı üretildi.
20	26/04/2020	Mehmet Tuza Pakpen Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde, sağlık çalışanlarının virüsten korunmasında ve izolasyonunda büyük katkı sağlayacak "İzole Numune Alma Ünitesi" üretildi.
21	27/04/2020	İstanbul Maltepe Küçükyalı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde yazılımı ve donanımı okula ait Hava Dezenfekte Cihazı ve Kızılötesi Termometre üretildi.
22	27/04/2020	Kâğıthane Gültepe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde tek kullanımlık çatal, bıçak, kaşık üretimi başladı.
23	07/05/2020	İzmir Mithat paşa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde yazılımı ve donanımı okula ait temassız ateş ölçer cihazı tasarlanarak ilk prototipi üretildi.
24	14/05/2020	Ankara Yenimahalle Şehit Mehmet Şengül Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde yoğun bakım odaları, asansör kabinleri, koridorlar gibi hastane ortamları dâhil birçok kapalı alanda, ultraviyole (UV) ışınlarıyla kendi kendine dezenfeksiyon işlemi yapabilen robot geliştirildi.
25	15/05/2020	İskenderun Mesleki Teknik Anadolu Lisesi'nde hem cerrahi maske makinesi hem de N95 maske makinesi geliştirildi.
26	15/05/2020	İzmir Buca Süleyman Şah Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde "Efe" isimli ultraviyole yüzey ve hava dezenfeksiyon cihazı geliştirildi.
27	17/05/2020	Konya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde tam donanımlı yoğun bakım yatağı üretildi.

Kaynak: COVID-19 Salgını Sürecinde Mesleki ve Teknik Eğitim MEB, 2020

2.5.6. Mesleki ve Teknik Eğitimde Akreditasyon Çalışmaları

Türk Akreditasyon Kurumu tarafından "Akreditasyon, uygunluk değerlendirme kuruluşlarınca gerçekleştirilen çalışmaların ve dolayısıyla bu çalışmalar sonucunda düzenledikleri uygunluk teyit belgelerinin (deney ve muayene raporları, kalibrasyon sertifikaları, yönetim sistemi belgeleri, ürün belgelendirme belgeleri, personel belgelendirme belgeleri vb.) güvenilirliğini ve geçerliliğini desteklemek amacıyla oluşturulmuş bir kalite altyapısıdır" (TUTKAK, 2001) olarak tanımlanan akreditasyon, Toplam Kalite Yönetim ilkeleri esas alınarak tanımlanan bir kavramdır. Bu bağlamda akreditasyon; bir hizmette veya üründe belirli standartlar sağlanarak bu standartların ulusal veya uluslararası platformlarda sürekliliğini sağlamak olarak tanımlanabilir. Bu standardizasyon tekdüzelik olarak değil, belirli bir hedefi yakalayıp bu hedefler doğrultusunda ilerlemek olarak ifade edilmektedir (Sanyal ve Martin, 2007; Güngör, 2019: 12). Birçok ülkede eğitim kalkınmanın ön şartı olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle ülkeler eğitimin kalitesini belirleyip bunu çeşitli politikalar ile koruma altına almaya çalışmaktadırlar. Akreditasyon eğitim alanında, uluslararası diploma denkliği, eğitiminde kalite, mesleki yeterlilik, bazı önemli mesleklerin yapılmasında ve eğitimlerin yeki ve yetkinlik durumlarında yer almaktadır (Güngör,

2019: 13). Mesleki eğitim nitelikli iş gücü taleplerini çağın gerekliliklerine uygun olarak karşılayan önemli bir birimdir. Mesleki eğitimin başarısı, eğitim sürecinin başında bireylere ideaları ve yetenekleri ile örtüşen bir eğitim alanına yönlendirilerek yeterli koşullar sağlanması ile eğitim süreci sonunda iş gücü piyasasında istihdam edilmesine bağlıdır (MARKA, 2020).

Avrupa'da temel ve sürekli mesleki eğitimin (IVET ve CVET) kalitesini artırmak için mesleki eğitim alanında Erasmus Akreditasyonun özel hedefleri bulunmaktadır. Bunlar;

- Gelecekte ve günümüz koşullarında iş gücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayan beceriler kazandırmak,
- Mesleki eğitimde; çapraz beceriler ve kilit yeterlilikler için dil öğrenimi,
- Alanda uygulanan iyi örnekleri paylaşım, uygulayıcıları desteklemek ve bu uygulamaları ulusallaştırma sürecinde kaliteli ortaklıklar kurma becerilerini geliştirmek,
- Yurt dışı hareketlilik esnasında özellikle Avrupa araç-gereç kullanımını sağlayarak öğrenim çıktılarının kalitesini artırmaya yönlendirmek.
- Hareketliliği temel ve sürekli mesleki eğitim alan (IVET ve CVET) öğrencilerin eğitim kalitesini artırmak için hareketlilik süresini uzatmak, sayılmaktadır (UA, 2021).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için uygun yöntem olarak nitel araştırma modeli seçilmiştir. Bu çalışmada nitel araştırmaya dayalı tematik durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması; herhangi bir güncel konunun, içerik ve olgu arasındaki sınırların kesin olarak belli olmadığı ve birçok veri kaynağının bulunduğu durumlarda kendi yaşam çerçevesi içinde çalışıldığı araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 277). Nitel araştırmalar toplumsal sorunların oluşturduğu durumları anlama ve keşfetmeye yönelik bir araştırma yöntemidir. Araştırma süreci; soruların geliştirilmesi, katılımcıların ortamlarından veri toplanması ve toplanan veriler neticesinde ulaşılan bilgilerin genellenerek araştırmacı tarafından yorumlanması aşamalarından oluşmaktadır (Creswell, 2013). Nitel araştırmaların 3 farklı boyutu bulunmaktadır. Birincisi araştırmacının kendi yorumsamacı özelliği, katılımcıların özgün bakış açıları ve ulaşılan verilerin objektif bir biçimde değerlendirilmesi aşamalarını kapsar. İkincisi veri toplamada, gözlem, görsel argümanlar, deneyimler gibi çeşitli yöntemlerden yararlanır. Son olarak araştırmanın doğal ortamında gerçekleştirilmesidir. Bu nedenlerden dolayı nitel araştırmalarda özgün çalışmalara ulaşmak mümkündür.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; İstanbul ili Anadolu yakasındaki meslek liselerinde görevli 30 meslek dersi öğretmeni oluşturmuştur. Görüşme yapılacak kişilerle önceden çalışmanın içeriği ile ilgili bilgi verilip görüşme formu ön yazısı sunulmuştur. Araştırma alanında görev yapan meslek/teknik öğretmenlere yönelik gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın demografik bilgileri Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Çalışma Grubunda Bulunan Öğretmenlere Ait Demografik Bilgiler

Katılımcılar	Cinsiyet	Çalışma Pozisyonu	Okuldaki Öğretmen Sayısı	Okuldaki Öğrenci Sayısı	Branş
K1	Erkek	Öğretmen	116	1210	Elektrik/Elektronik
K2	Erkek	Öğretmen	72	1335	Elektrik/Elektronik
K3	Erkek	Öğretmen	72	1335	Elektrik/Elektronik
K4	Kadın	Öğretmen	43	380	Laboratuvar Hizmetleri
K5	Erkek	Öğretmen	95	1200	Elektrik/Elektronik
K6	Erkek	Öğretmen	130	1600	Kimya teknolojileri
K7	Erkek	Öğretmen	147	1800	Kimya teknolojileri
K8	Erkek	Öğretmen	150	1500	Motorlu Araçlar Teknolojisi
K9	Erkek	Öğretmen	72	1300	Motorlu Araçlar Teknolojisi
K10	Kadın	Öğretmen	82	1085	El Sanatları Teknolojisi
K11	Kadın	Öğretmen	60	600	El Sanatları Teknolojisi
K12	Erkek	Öğretmen	96	1800	Bilişim Teknolojileri
K13	Erkek	Öğretmen	44	560	Bilişim Teknolojileri
K14	Erkek	Öğretmen	280	3200	Mobilya ve İç Mekân Tas.
K15	Erkek	Öğretmen	98	1313	Metal Teknolojisi
K16	Erkek	Öğretmen	100	1020	Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme
K17	Kadın	Öğretmen	100	2100	Gıda Teknolojisi Alan
K18	Kadın	Öğretmen	55	866	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi

K19	Kadın	Öğretmen	98	1313	Biyomedikal Cihaz Teknolojileri
K20	Erkek	Öğretmen	65	860	Muhasebe
K21	Kadın	Öğretmen	65	950	Muhasebe ve Finansman
K22	Erkek	Öğretmen	55	866	Muhasebe ve Finansman
K23	Kadın	Öğretmen	60	600	Grafik Ve Fotoğrafçılık
K24	Erkek	Öğretmen	15	610	Matbaa Teknolojisi
K25	Kadın	Öğretmen	60	600	Yiyecek ve İçecek Hizmetleri
K26	Erkek	Öğretmen	56	970	Uçak Bakım
K27	Erkek	Öğretmen	70	1350	Uçak Bakım
K28	Erkek	Öğretmen	50	500	Moda Tasarım
K29	Kadın	Öğretmen	75	1350	İnşaat Teknolojileri
K30	Kadın	Öğretmen	105	1375	Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmet.

3.3. Veri Toplama Araçları

Yaptığımız bu araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve nitel araştırma tekniklerinden biri olan görüşme tekniği veri toplama aracı olarak uygulanmıştır.

Alan öğretmenlerinin görüşlerini toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanıp ve görüşme sonuçları yorumlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme nitel araştırmalarda en sık kullanılan yöntemlerden biridir. Bu görüşmeler araştırmacının alan araştırmasında bulgulara ulaşmak amaçlı ilgili bireylere sorular sormasını ve cevapların kaydedilmesi sürecini içerir. Nicel araştırmalarda sorular yapılandırılmış ve cevaplar netken nitel araştırmalardaki yarı yapılandırılmış sorular kıyaslanabilir ve farklılaştırılabilir veriler elde etme imkânı tanıyan esnek bir yapı oluşturmaktadır (Creswell, 2013: 72). Bu çalışmada araştırmada

kullanılacak görüşme soruları hazırlanmadan önce konu ile ilgili kaynak taraması yapılmış, uzman görüşlerine başvurulmuştur. Görüşme formunda 10 açık uçlu soru sorulmuştur. Ayrıca katılımcıların demografik bilgilerine yönelik 5 soru sorulmuştur. Görüşme formunun hazırlanmasında alanında uzman kişilerin görüşlerine başvurulmuştur. Bu aşamalar neticesinde hazırlanan sorular görüşmecilere COVID-19 salgın sürecinde olunması nedeni ile mail ortamında yönlendirilmiş ve cevaplar gene mail ortamında alınmıştır. 19 erkek ve 11 kadından oluşan görüşmecilerin soruları cevaplama süreleri ortalama 45 dk. sürmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda sorulan araştırma soruları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Görüşme formunda yer alan sorular katılımcılar tarafından cevaplandıktan sonra içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi görüşme verilerinden çıkarımlar sağlayan bir yöntemdir (Çarkoğlu, 2013). Nitel araştırmalarda uygulanan içerik analizlerinde görüşme sorularından elde edilen verilerin analizi yapılarak gerçekten ifade edilmek istenen düşünceleri tümevarım üzerinden değerlendirilmesidir. Araştırmacı bu bölümde analizini çıkaracağı bölümü tamamlar, önceden belirlenmiş temalar çerçevesinde verileri kategorize eder, kodlama, tablolama ve sunum aşamalarından geçirir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2012). Araştırmada görüşme formlarından elde edilen veriler kodlama yapılarak sınıflandırılıp ve temalar belirlenerek analizi yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin meslek liselerinin sorunları üzerine ilişkin görüşlerine dair bulgular yer almaktadır. Görüşmeler yoluyla nitel verilerin analizi sonucunda meslek liselerinin sorunlarına ilişkin görüş ve öneriler 9 ana kategoride toplanmıştır.

Bu çalışmada temel olarak mesleki ve teknik liselerde görev yapan öğretmenler ile yapılandırılmış görüşme formu üzerinden yapılan görüşmeler aracılığı ile “meslek liselerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin öğretmen görüşleri; “Meslek liselerinin tanımına ve diğer liselerden ayrılan yönlerine ilişkin görüşler”, “Meslek liselerine öğrenci alımında aranan kriterler ve bu durumun ders etkinliğine etkilerine ilişkin görüşler”, Meslek liselerinde öğrencilerin alan seçimlerinin bilinçli yapılması ve bu durumun ders etkinliğine etkilerine ilişkin görüşler”, “Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini artırmaya ilişkin görüşler”, “Meslek liselerinde görev yapmanın avantaj ve dezavantajlarına ilişkin görüşlerin”, “COVID-19 salgın sürecini meslek liselerine olan etkilerine ilişkin görüşler”, “Meslek liselerinde kurum içi ve kurum-çevre arasında iletişime ilişkin görüşlerin”, “Meslek liselerinde verilen eğitimin verimliliğine ilişkin görüşler”, “Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmaya ilişkin görüşler olmak üzere 10 tema altında toplanmıştır.” temalar Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Ana Temalar

ANA TEMALAR	1. Meslek liselerini nasıl tanımlarsınız?
	2. Meslek liselerini diğer liselerden ayıran özellikleri nelerdir?
	3. Meslek liselerine öğrenci alınırken hangi kriterler aranıyor? Sizce bu durum ders etkinliğini nasıl etkiliyor?
	4. Meslek liselerinde alan seçimleri bilinçli olarak mı yapılıyor? Bu durum ders etkinliklerini nasıl etkiliyor?
	5. Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin projelerini arttırmak adına neler yapılabilir?
	6. Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin avantaj ve dezavantajları nelerdir?
	7. Meslek liselerinde kurum içi ve kurum dışı iletişimi yeterli buluyor musunuz, güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılabilir?
	8. Meslek liselerinde verilen eğitimi verimli buluyor musunuz?
	9. Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmak için neler yapılmalıdır?
	10. Pandemi süreci meslek liselerini nasıl etkiledi eğitim/ üretim/algı açısından açıklar mısınız?

4.1. Meslek Liselerinin Tanımına İlişkin Görüşler

Katılımcıların meslek liselerinin tanımına ilişkin görüşleri Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Meslek Liselerinin Tanımı

ALT PROBLEM 1	Meslek liselerinin tanımına ilişkin görüşleri nelerdir?	f	
TEMA 1	Meslek liselerinin tanımı	f	
KODLAR	Sektörün ara eleman ihtiyacını karşılaması	K2, K3, K4, K6, K8, K9, K11, K13 K15, K16, K17, K19, K21, K23, K24, K27, K28	16
	Bireylere bir meslek kazandıran eğitim kurumlarıdır	K1, K2, K4, K5, K7, K12, K13, K25, K27, K29, K30	11
	Bireylere, küçük yaşta ilgi ve yeteneği doğrultusunda, uygulamalı olarak beceri kazandırması	K2, K5, K7, K12, K13, K20, K22, K29	8
	Okul faaliyetlerinin üretime yönelik olması	K1, K3, K8, K14, K18, K21, K28	7
	Bireyleri hayata hazırlaması	K5, K11, K22, K26	4
	Mühendislik fakültelerine öğrenci yetiştiren kurumlar	K17, K30	2
	Veli, öğretmen, işveren ve tüm paydaşların işe koşulduğu öğrenme ortamları.	K1	1
	Ar-ge çalışmalarının yapıldığı okullar	K14	1
	Hem kendi okulunun hem de diğer okulların ihtiyaçlarını karşılayan kurumlar	K18	1
	Akademik olarak hiçbir okula giremeyen öğrencilerin son çare olarak gönderildiği kurumlar	K24	1

Tablo 4.2 incelendiğinde, katılımcıların meslek liselerini; “ Sektörün ara eleman ihtiyacını karşılaması”, “ Bireylere bir meslek kazandıran eğitim kurumları”, “Bireylere, küçük yaşta ilgi ve yeteneği doğrultusunda, uygulamalı olarak beceri kazandırması”, “Okul faaliyetlerinin üretime yönelik olması”, “Bireyleri hayata hazırlaması”, “ Mühendislik fakültelerine öğrenci yetiştiren kurumlar”, “Veli, öğretmen, işveren ve tüm paydaşların işe koşulduğu öğrenme ortamları. Ar-ge çalışmalarının yapıldığı okullar”, “Hem kendi okulunun hem de diğer okulların

ihtiyaçlarını karşılayan kurumlar”, “Akademik olarak hiçbir okula giremeyen öğrencilerin son çare olarak gönderildiği kurumlar” olarak tanımladıkları görülmektedir.

Çalışma grubundaki 16 katılımcı (f=16) Meslek liselerinin tanımına ilişkin görüşlerini, “Sektörün ara eleman ihtiyacını karşılayan eğitim kurumları” olarak tanımlamışlardır. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“ Mesleki olarak aranan eleman yetiştirmenin önemini bilen ve uygulayan bir kurumdur.” (K2)

“ Kalifiye personel yetiştirmek için eğitim öğretim veren kurumdur.” (K3)

“ Çeşitli iş kollarına ara eleman yetiştiren okul olarak diğer okullardan ayrılır.”(K4)

“ Sanayi kuruluşlarına nitelikli ara kalifiye eleman yetiştirmek.” (K6)

“ Meslek liseleri mal veya hizmet üretimi yapan iş yerlerine ara eleman yetiştiren eğitim kurumlarıdır.” (K8)

“ Meslek lisesi sanayinin kalbi olmalıdır.” (K9)

“ ...sektör alanına ara eleman yetiştiren kurumlardır.” (K13)

“ ...Piyasaya kısa zamanda kalifiye eleman yetiştiren okullar akla gelir.” (K15)

“ Meslek lisesi sanayinin bel kemiği demektir. Olmazsa olmaz.” (K16)

“...diğer öğrencilerinde kabiliyetlerine göre sanayiye kazandıran eğitim kurumudur.” (K17)

“ İşletmelere ara eleman yetiştiren eğitim kurumu.”(K19)

“ Ülkenin üretim ve hizmet sektöründeki ara eleman ihtiyacını sektörlerle göre belirleyerek yerine getiren, ülkenin olmazsa olmaz eğitim kurumlarıdır.” (K21)

“ Ara eleman üretimin anaokulu.”(K24)

“... Piyasasına nitelikli kalifiye personel yetiştirmek amacıyla kurulmuş okullardır. Sanayi ve sektörde ara eleman ihtiyacını karşılamak amacı ile kurulmuş aranan eleman yetiştiren kurumlardır.”(K27)

“ Üretimin sağlanması için gerekli nitelikli iş gücünü yetiştirmek.”(K28)

Çalışma grubundaki 11 katılımcı (f=11) Meslek liselerinin tanımına ilişkin görüşlerini, “Bireylere bir meslek kazandıran eğitim kurumları” olarak tanımlamışlardır. Bu koda

ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“ Bireyin teknolojik olarak büyüyen bir dünya da yatkın olduğu meslek dalının gereklerini öğrenmesi gereken bir kurum.” (K1)

“ Hem akademik hem mesleki bağlamda öğrenci yetiştiren bir kurum olduğunu düşünüyorum.” (K2)

“ Teoriden çok mesleğe yönelik uygulama eğitimi veren...” (K4)

“ Hayata hazırlanmanın, meslek sahibi birey olmanın kapısı.” (K5)

“ ... Öğrencilerin meslek edinmeleri için temel bilgilerin verildiği okuldur.” (K7)

“ Meslek lisesi denilince bir mesleğin en ince ayrıntısına kadar öğrenilen okul olarak anlıyorum.” (K12)

“ Öğrencilere teorik eğitimlerinin yanı sıra aynı zamanda onları mesleki bir alanda geliştiren...” (K13)

“ Ortaokulu bitiren öğrencilerin öncelik olarak bir meslek öğrenme hem de lise diploması sahibi olmak için geldikleri kurumlardır.” (K25)

“ Mesleki ve Teknik konularda bakım onarım servis montaj işlemi yapabilecek iş piyasasına nitelikli kalifiye personel yetiştirmek amacıyla kurulmuş okullardır.” (K27)

“ Ahilik sisteminde olduğu gibi en baştan mesleki bilgi ve beceriyle bireyi yetiştirip iyi bir meslek insanı haline getirmektedir.” (K29)

“ Meslek liseleri öğrencilere meslek kazandırmayı amaçlayan...” (K30)

Çalışma grubundaki 8 katılımcı (f=8) Meslek liselerinin tanımına ilişkin görüşlerini, “Bireylere, küçük yaşta ilgi ve yeteneği doğrultusunda, uygulamalı olarak beceri kazandıran kurumlar” olarak tanımlamışlardır. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“ Mesleki olarak aranan eleman yetiştirmenin önemini bilen ve uygulayan bir kurumdur.” (K2)

“ Yapararak, yaşayarak öğrenmenin merkezi.” (K5)

“ Meslek lisesi denilince; öğrencilerin erken yaşta meslek eğitimi aldığı okul Türü olduğunu anlıyorum. Meslek lisesi, teoriden çok pratik uygulamaların yapıldığı...” (K7)

“... Uygulamanın da verildiği okul olarak tanımlayabiliriz.”(K12)

“... Uygulamalı eğitim ile birlikte staj ve işbaşı gözlemlerle el becerilerinin de gelişmesini sağlayan...” (K13)

“ Mesleki becerinin küçük yaşlarda edinilmesini sağlayan kurumlardır.” (K20)

“ Meslek Lisesi bireyin yetkinlik, ilgi ve becerileri doğrultusunda eğitim veren kurumlardır.”(K22)

“ Üretim yapacak kaliteli elemanın çekirdekten yetişmesini sağlayacak sistemdir. Ahilik sisteminde olduğu gibi en baştan mesleki bilgi ve beceriyle bireyi yetiştirip...” (K29)

Çalışma grubundaki 7 katılımcı (f=7) Meslek liselerinin tanımına ilişkin görüşlerini, “ Okul faaliyetlerinin üretime yönelik olan kurumlar” olarak tanımlamışlardır. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“ Eğitim –öğretimin, ülkenin teknik anlamda üretime dönük yönünü temsil eden kısımlarıdır meslek liseleri.” (K1)

“Meslek lisesi vatandaşımıza milletimize hizmet ve üretim anlamında kalifiyeli personel yetiştirmek için eğitim öğretim veren kurumdur.” (K3)

“ Meslek liseleri mal veya hizmet üretimi yapan okullardır.” (K8)

“ Üretim/Ar-ge için gerekli olan donanımı kazanmış çalışan yetiştiren okul.” (K14)

“... Aynı zamanda son tüketicinin ihtiyacı olan ürünleri üretebilecek küçük gözükken kocaman bir dünyadır.” (K18)

“ Ülkenin üretim ve hizmet sektöründeki ara eleman ihtiyacını sektörlere göre belirleyerek yerine getiren...” (K21)

“ Üretimin sağlanması için gerekli nitelikli iş gücünü yetiştirmek.” (K28)

Çalışma grubundaki 7 katılımcı (f=7) Meslek liselerinin tanımına ilişkin görüşlerini, “ Bireyleri hayata hazırlayan kurumlar” olarak tanımlamışlardır. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“ Hayata hazırlanmanın, meslek sahibi birey olmanın kapısı.” (K5)

“ Meslek lisesi geçlerimizi geleceğe hazırlayan meslek sektör alanına ara eleman yetiştiren kurumlardır.” (K11)

“ Meslek lisesi bireyin yetkinlik, ilgi ve becerileri doğrultusunda eğitim veren ve hayata hazırlayan kurum.” (K22)

“Gerçek hayatın stajı.” (K26)

Çalışma grubundaki 2 katılımcı (f=2) Meslek liselerinin tanımına ilişkin görüşlerini, “Mühendislik fakültelerine öğrenci yetiştiren kurumlar” olarak tanımlamışlardır. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“ Zeki ve kabiliyetli öğrencileri mühendisliğe yetiştiren.” (K17)

“ ... Bazı öğrenciler için ise üniversitede okumak istediği bölümün temellerin atmaya başladığı bir eğitim basamağıdır.” (K30)

Ayrıca çalışma grubundaki K1 kodlu katılımcı (f=1) Meslek liselerinin tanımına ilişkin görüşlerini; “Veli, öğretmen, işveren ve tüm paydaşların işe koşulduğu öğrenme ortamları”, K14 kodlu katılımcı (f=1) “ Ar-ge çalışmalarının yapıldığı okullar”, K18 kodlu katılımcı (f=1) “Hem kendi okulunun hem de diğer okulların ihtiyaçlarını karşılayan kurumlar”, K24 kodlu katılımcı (f=1) ise; Akademik olarak hiçbir okula giremeyen öğrencilerin son çare olarak gönderildiği kurumlar” olarak tanımlamışlardır.

4.2. Meslek Liselerini Diğer Liselerden Ayıran Özelliklerine İlişkin Görüşler

Katılımcıların meslek liselerini diğer liselerden ayıran özelliklerine ilişkin görüşleri Tablo 4.3’de verilmiştir.

Tablo 4.3. Meslek Liselerinin Özellikleri

ALT PROBLEM 2	Meslek liselerini diğer okullardan ayıran özelliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?	f	
TEMA 2	Meslek liselerinin özellikleri		
KODLAR	Bireylere meslek kazandırması	K2, K3, K4, K6, K11, K13, K14, K15, K18, K19, K24, K26, K27, K28, K30	15
	Sektörle işbirliği içinde olması	K10, K12, K17, K20, K22	5
	Yaparak yaşayarak öğrenme ortamının olması	K1, K8, K11, K26, K29	5
	Ar-ge/ Proje çalışmalarının yapılması	K1, K2, K16	3
	Teknolojiyi takip ederek, yeniliklere kolayca adapte olması	K1, K26	2
	Her yönüyle	K5	1

Tablo 4.3 incelendiğinde, katılımcıların Meslek liselerini özellikle hangi yönleriyle diğer okullardan ayrılmalı gerektiğine dair görüşleri: “Bireylere meslek kazandırması”, “Sektörle işbirliği içinde olması”, “Yaparak yaşayarak öğrenme ortamının olması”, “Ar-ge/ Proje çalışmalarının yapılması”, “Teknolojiyi takip ederek, yeniliklere kolayca adapte olması”, “Her yönüyle” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Çalışma grubundaki 15 katılımcı (f=15) Meslek liselerini diğer okullardan ayıran en önemli özelliğin, “Bireylere meslek kazandırması” olarak ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Hem mesleki başarı ile.” (K2)

“Diğer okullardan ayıran noktası ise direk mesleki bilgi ve tecrübe sağlamak.”

(K3)

“Kültür derslerinin yanı sıra meslek dersleriyle ön planda olan liseden mezun olduğunda mesleğe hazır olarak yetişen alanıyla ilgili iyi bir eğitim alan öğrencileri yetiştiren okullar olarak diğer okullardan ayrılır.” (K4)

“Mesleki olarak aldıkları pratik uygulamalı dersler bakımında kısa sürede kazanacakları meslekleri ile.” (K6)

“Meslek lisesi denilince bir mesleğin en ince ayrıntısına kadar öğrenilen okul olarak anlıyorum.” (K11)

“Doğrudan mesleğe yönelik yetiştiriyor olması diğer okullardan ayırır. Olumluda-olumsuzda.” (K13)

“Akademik eğitimden ziyade mesleki yeterliliklere önem verilmeli ki öylede oluyor.” (K14)

“Mesleki ve teknik eğitime daha çok ağırlık verilmeli.” (K15)

“Mesleki alanlarda verilen eğitimlerle.” (K18)

“Diğer okullardan ayrılan kısmı bu becerileri çok küçük yaşta belirli bir müfredatta güvenli bir şekilde edinmelerini sağlar.” (K19)

“Öğrencilerin kısa zamanda meslek sahibi olup iş hayatına atılması diğer okullardan farklı bir konuma sahip olmasını sağlar.” (K20)

“Meslek eğitiminin ön planda olması.” (K27)

“Genel kültür derslerinin yanında, branşların temel kazanımlarının verildiği okullardır.”(K28)

“Meslek liseleri öğrencilere meslek kazandırmayı amaçlayan eğitim basamağıdır.” (K30)

Çalışma grubundaki 5 katılımcı (f=5) Meslek liselerini diğer okullardan ayıran en önemli özelliğin, “Sektörle işbirliği içerisinde olması” olarak ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Sektörle işbirliği, üretim yönüyle.” (K10)

“Meslek liselerinin temel amacı özellikle piyasada ihtiyaç duyulan alanlarda kalifiye eleman yetiştirmeyi amaç edinmelidir.” (K12)

“Her an herkesin ihtiyaç duyduğu nitelikli eleman yetiştiren okullardır.” (K17)

“Ülkenin üretim ve hizmet sektöründeki ara eleman ihtiyacını sektörler göre belirleyerek yerine getiren, ülkenin olmazsa olmaz eğitim kurumlarıdır.”
(K20)

“Sektöründe kalifiye eleman yetiştirmeyi amaçlamaktadır.” (K22)

Çalışma grubundaki 5 katılımcı (f=5) Meslek liselerini diğer okullardan ayıran en önemli özelliğin, “Yaparak yaşayarak öğrenme ortamının olması” olarak ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Yaparak-yaşayarak oluşan öğrenme ortamları meslek liselerini farklı kılmaktadır.” (K1)

“Eğitimler uygulamaya dönük olduğu için bir sonraki eğitim kademelerine (lisans önlisans) öğrenci yerleştirmede yüksek yüzdeler beklenmemelidir.”
(K8)

“Sadece teorik bilginin değil uygulamanın da verildiği okul olarak tanımlayabiliriz.” (K11)

“Atölye imkânları sayesinde üretim yapabilen uygulamaya dönük eğitimlerin yoğunlukla verildiği.” (K26)

“Bunun yerine öğrencinin okulda geçirdiği zamanı azaltarak işletmede geçireceği zaman artırılmalıdır.” (K29)

Çalışma grubundaki 3 katılımcı (f=3) Meslek liselerini diğer okullardan ayıran en önemli özelliğin , “Ar-ge/ Proje çalışmalarının yapılması” olarak ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“AR-GE ye elverişli olmaları.” (K1)

“Ülkemize kazandıracığı yeni buluşlar ve projelerle.” (K2)

“Sadece el yetenekleri değil proje ve tasarım kabiliyeti öğrenciler mutlaka meslek lisesine gelmeli çünkü bu ülkenin üretmesi için gerekli bir ayırım.” (K16)

Çalışma grubundaki 2 katılımcı (f=2) Meslek liselerini diğer okullardan ayıran en önemli özelliğin , “Teknolojiyi takip ederek, yeniliklere kolayca adapte olması” olarak ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Beşeri bilimlerden çok teknolojik yeniliklerin takip edildiği araç,

mekanizmaların çalışma prensiplerinin incelendiği.” (K1)

“Yeni teknolojilere hızlı adapte olan.” (K26)

Ayrıca çalışma grubundaki K5 kodlu katılımcı (f=1) Meslek liselerinin “her yönüyle” diğer okullardan ayrılması gerektiğini ifade etmiştir. Bunların yansıra K7 kodlu katılımcı (f=1) “Öğrencilerin okula kayıt şekli farklı olmalı, isteyen gelmeli. Hiç bir okula yerleşemeyen öğrencilerin geldiği okul olmamalı” şeklinde görüş bildirmiştir. Benzer bir ifade K21 kodlu katılımcı (f=1) “Meslek lisesine öğrenciler ilgileri doğrultusunda yerleştirilmeli. Puanlamada altta kalan öğrenciler değil.” ifadesini kullanmıştır. K25 kodlu katılımcı (f=1) ise meslek eğitimi alan öğrencilerin “Aynı üniversite sınav sorularıyla başarıları ölçülmemeli.” farklı bir sınava tabii tutulmaları gerektiğini ifade etmiştir.

4.3. Meslek Liselerine Öğrenci Alınırken Hangi Kriterler Aranıyor ve Bu Kriterler Dersleri nasıl etkilediğine İlişkin Görüşler

Katılımcıların meslek liselerine alınan öğrencilerde aranan kriterler ve bu kriterlerin derslere olan etkisine ilişkin görüşleri Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4. Meslek Liselerine Alınan Öğrencilerin Kriterleri ve Ders Durumlarına Etkileri

ALT PROBLEM 3	Meslek liselerine alınan öğrencilerde aranan kriterler ve bu kriterlerin ders etkinliğine etkisi nasıldır?		f
TEMA 3	Meslek liselerine alınan öğrencilerin kriterleri ve ders durumlarına etkileri		
KODLAR	Hiçbir kriter aranmıyor	K1, K2, K3, K4, K7, K9, K12, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K20, K24, K27, K30	17
	Meslek liselerine öğrenci alımında belirli kriterler olmalı	K2, K5, K6, K10, K11, K12, K14, K23, K25, K29	10
	OÖBP+LGS sonuçlarına göre yerleştiriliyor	K4, K6, K10, K11, K13, K24, K26, K28	8
	Akademik başarısı düşük öğrenciler tercih ediyor	K1, K8, K12, K13, K18, K19, K20,	7
	Hiç bir okula yerleşemeyen öğrenciler meslek liselerine yerleşiyor	K8, K16, K21 K22, K30	5
	Sınavsız geldiği için eğitim kalitesi düşük	K7, K10, K15	3
	Meslek lisesi öğrencilerinin davranış problemleri var	K3, K7, K24, K27	4

Tablo 4.4 incelendiğinde, katılımcıların Meslek liselerine alınan öğrencilerin kriterleri ve ders durumlarına etkileri konusunda ki görüşleri: “Hiçbir kriter aranmıyor”, “Meslek liselerine öğrenci alımında belirli kriterler olmalı”, “Orta Öğretim Başarı Puanı+Liselere Giriş Sınav sonuçlarına göre yerleştiriliyor”, “Akademik başarısı düşük öğrenciler tercih ediyor”, “Hiç bir okula yerleşemeyen öğrenciler meslek liselerine yerleşiyor”, “Sınavsız geldiği için eğitim kalitesi düşük”, “Meslek lisesi

öğrencilerinin davranış problemleri var” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Çalışma grubundaki 17 katılımcı (f=17), Meslek liselerine alınan öğrencilerde herhangi bir kriter aranıyor mu? Sorusuna “Hayır hiçbir kriter aranmıyor ” şeklinde cevap vermişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Şu anda meslek liselerine öğrenci alımında belirgin bir kriter aranmıyor.”(K1)

“Herhangi bir kriter aranmıyor.”(K2)

“Hiçbir kriter aranmıyor.”(K3)

“Maalesef herhangi bir kriter aranmıyor.”(K4)

“Maalesef aranmıyor.”(K7)

“Öğrenci seçiminde herhangi bir kriter yok.”(K12)

“Aranmıyor.”(K13)

“Kriter aranması için talebin çok olup seçim yapıyor olabilmen gerek. Çoğu meslek liseleri öğrenci bulamazken kimden nasıl kriter arayabilirsin.”(K14)

“Teknik liselerde sınavla alınan öğrenci meslek liselerinde sınavla alınmıyor.”(K15)

“Şu an için herhangi bir kriter aranmıyor.”(K17)

“Ne yazık ki sınavsız alınan meslek liselerinde hiçbir kriter aranmıyor.”(K18)

“Maalesef aranmıyor. Maalesef akademik derslerde başarı sağlayamayan öğrencilerin yöneldiği bir kurum olmuş bulunmakta.”(K19)

“Aranmıyor.”(K20)

“Aranmıyor maalesef.”(K27)

“Meslek liselerine öğrenci alımında herhangi bir kriter yok.”(K30)

Çalışma grubundaki 10 katılımcı (f=10), herhangi bir kriter aranmıyor olması dersleri nasıl etkiliyor? Sorusuna “Meslek liselerine öğrenci alımında belirli kriterler olmalı.” Şeklinde cevap vermişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğrenciler alan kabiliyetine göre değil de akademik başarısına göre alınıyor. Haliyle yeteneği olmayan puan üstünlüğü ile farklı bölüme yerleştirilebiliyor. Ders başarısızlığı yanı sıra okuldan mezun olunca başka alanlarda çalışıyor.”(K2)

“Bazı kriterlerin bulunmasına inanıyorum öğrenci bölüme ne kadar bilinçli gelirse eğitimin kalitesi de artacaktır.”(K4)

“Öğrenci alım prosesi değişmeli. El becerisi, bedensel özverinin yanı sıra fizik ve matematik bilgisine haiz gençlerin eğitim alması sağlanmalı.”(K5)

“Meslek liseleri beceri tabanlı olduklarından dolayı becerileri doğrultusunda alımlar daha isabetli olur düşüncesindeyim.”(K6)

“Öğrencinin okumak istediği alana göre beceri kriterleri gerekiyor. Örneğin grafik alanında öğrenci alınacak ise öğrencinin çizim becerisi, Bilişim bölümüne alınacak ise sayısal beceri özellikleri aranıyor.”(K10)

“Bakılması gereken o bölümü seçen öğrencinin doğru yeterliğe sahip olması ilgi ve ihtiyaçlarına uygun bir bölüm seçilmesi gerekiyor.”(K11)

“Öğrenci meslek lisesine bilerek, isteyerek ve meslek lisesinin amaç ve önceliklerini bilerek gelmelidir. Öğrenci hiçbir okula yerleşemediğinde meslek lisesine gitmek zorunda bırakılmamalı, aksine meslek liseleri yetenekli öğrencileri seçmelidir.”(K12)

“Tabi ki meslek seçiminde belli kriterler dikkate alınarak yapılırsa çok daha iyi olur. Bu durum doğal olarak dersleri ve hatta o mesleğin gelişimini doğrudan etkileyecektir.”(K14)

“Sanatsal bölümlerde mutlaka yetenek sınavı yapılmalı.”(K23)

“Öğrenci meslek lisesine seçildiğini düşünerek gelmeli. Yani belli bir puanla girmeli.”(K25)

“ Kayıt olacağı alanla ilgili ilgi, tutum, bilgi, yetenek testleri gibi testlerden geçerek bu okullara kayıt alınmasını daha doğru buluyorum.” (K29)

Çalışma grubundaki 8 katılımcı (f=8), Meslek liselerine devan eden öğrencilerin “Orta Öğrenim Başarı Puanı ve Liselere Giriş Sınavı sonuçlarına göre yerleştirildiklerini” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğrenciler okulumuza puan sıralamalarına ve isteklerine göre yerleşiyorlar.”(K4)

“Sınavla alımlar gerçekleşiyor.”(K6)

“Okullarımıza şuan ki alım sistemi not ortalamasına göre eskiden yetenek sınavlarıyla alım yapılırdı ve çok başarılı bir sistem idi. Öğrenci yetenek sınavındaki başarısına göre girer ve o alanda daha başarılı olurdu. Ders etkinliğinde yetenek sınavına göre değil de not ortalamasına göre alınması öğrencilerin alanda başarısız olmasını sağlıyor.”(K10)

“Şu an sadece puana bakılıyor hatta bazı meslek liselerinde maalesef buna da bakılmıyor.”(K11)

“Genelde mezuniyet puanı düşük öğrenciler geldiğinden eğitim ve öğretim için öğretmenin ilave çabalaması gerekiyor.”(K13)

“Şu anda LGS sınav puanı haricinde bir kriter yoktur.”(K24)

“Anadolu meslek kısmı adrese dayalı sistemden okul kontenjanına göre ortaöğretim başarı puanı dikkate alınarak e okul sistemi üzerinden yerleştirme yapılmaktadır.”(K26)

“Öğrenci alımında tek kriter LGS hiçbir yeteneği olmayan öğrenci istediği branşa giriyor.”(K28)

Çalışma grubundaki 7 katılımcı (f=7), Meslek liselerinin “Akademik başarısı düşük öğrenciler tarafından tercih edildiğini” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Başarı ortalaması vasatın altında olan öğrenciler meslek liselerini tercih etmektedir. Bu durum verilmek istenen teknik bilgiyi tam özümseyemeyen öğrencilerin mezun olduğu bir okul yapıyor meslek liselerini.”(K1)

“Şu andaki algının “üniversiteye giremez bari bir meslek sahibi olsun” şeklinde olduğunu düşünüyorum tabi bazı istisnalar hariç. Genelde de

akademik başarısı düşük öğrencilerin seçtiği ya da yönlendirildiği okullar haline gelmiştir.”(K8)

“Öğrenci hiçbir okula yerleşemediğinde meslek lisesine gitmek zorunda bırakılmamalı,”(K12)

“Genelde mezuniyet puanı düşük öğrenciler geldiğinden eğitim ve öğretim için öğretmenin ilave çabalaması gerekiyor.”(K13)

“Aksine başarı oranı düşük öğrenciler meslek liselerine gelebilmekte. Bu nedenle meslek liselerinin başarı oranı ve eğitim kalitesi düşmektedir.”(K18)

“Maalesef akademik derslerde başarı sağlayamayan öğrencilerin yöneldiği bir kurum olmuş bulunmakta. Temel eğitim sağlanmadığından öğrenciler derslerin teorik kısmında zorlanmakta.” (K19)

“Öğrenciler yeterli akademik bilgi ve altyapıya sahip olmadıkları için meslek derslerinde zorlanıyorlar.”(K20)

Çalışma grubundaki 5 katılımcı (f=5), Meslek liselerine “Hiç bir okula yerleşemeyen öğrenciler yerleştiklerini” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Şu andaki algının “üniversiteye giremez bari bir meslek sahibi olsun” şeklinde olduğunu düşünüyorum tabi bazı istisnalar hariç. Genelde de akademik başarısı düşük öğrencilerin seçtiği ya da yönlendirildiği okullar haline gelmiştir. Hatta bazı öğrenciler hiç istememelerine rağmen zorla bu okullara gönderilmektedir.”(K8)

“Vahim bir sonucu doğuruyor istemeyen öğrencide okula gelmek zorunda kalıyor.”(K16)

“Sınavsız yerleştirmede hiçbir Anadolu lisesine giremeyen çocuklar mecburen atıyor.”(K21)

“Hiç bir okulu kazanamayanlar meslek liselerine yönlendirilmesi.”(K22)

“Hatta birçok öğrenci mecbur kaldım ve geldim gibi ifadelerde bile bulunabiliyor.”(K30)

Çalışma grubundaki 3 katılımcı (f=3), Meslek liselerine “Öğrenciler sınavsız geldiği için eğitim kalitesinin düşük ” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bu durum sonucunda çocuklar istemedikleri bölümlere geldikleri için derse katılımları zor oluyor okuma yönünde çok istekli olmuyorlar.”(K7)

“Ders etkinliğinde yetenek sınavına göre değil de not ortalamasına göre alınması öğrencilerin alanda başarısız olmasını sağlıyor. Bu durumda kalitesi düşük ara eleman yetişmesine neden oluyor.”(K10)

“Sınavsız gelen öğrencide kalite doğal olarak düşüyor.”(K15)

Çalışma grubundaki 4 katılımcı (f=4), Meslek liselerinde “Öğrencilerinin davranış problemlerinin olduğunu” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Kriter olmadığı için öğrenci potansiyelinde problem yaşıyor.”(K3)

“Bu durum sonucunda çocuklar istemedikleri bölümlere geldikleri için derse katılımları zor oluyor okuma yönünde çok istekli olmuyorlar.”(K7)

“Amaçsız gelen öğrenciler özellikle 9.sınıfta ders etkinliklerini olumsuz etkilemektedir.”(K24)

“Meslek derslerinin amacına uygun işlenmesine engel olmaktadır.”(K27)

Çalışma grubundaki K9 kodlu katılımcı (f=1) Meslek liselerine girebilmek için herhangi bir kriter arıyor mu? Sorusuna “Bölümden bölüme değişiyor” şeklinde cevap vermiştir. K10 kodlu katılımcı (f=1) önceleri meslek liselerine öğrenci alımlarının yetenek sınavı ile yapıldığını “...eskiden yetenek sınavlarıyla alım yapılırdı ve çok başarılı bir sistem idi. Öğrenci yetenek sınavında ki başarısına göre girer ve o alanda daha başarılı olurdu” görüşü ile bildirmiştir. K14 kodlu katılımcı (f=1) ise herhangi bir kriter aranması için talep edilmesi gerektiğini, “Kriter aranması için talebin çok olup seçim yapıyor olabilmen gerek. Çoğu meslek liseleri öğrenci bulamazken kimden nasıl kriter arayabilirsin.” sözleri ile ifade etmiştir. K17 kodlu katılımcı (f=1) öğrencilerin meslek lisesi veya alanlar hakkında yeterli bilgiye sahip olunmadan gelindiğini, “...bu yüzden de çoğu öğrenci mesleği öğrendikçe kendine uygun olmadığına karar veriyor ve mezuniyet sonrası farklı alanlara yöneliyor.” şeklinde ifade etmiştir. Benzer bir görüş K24 kodlu katılımcı (f=1) tarafından,

“Amaçsız gelen öğrenciler özellikle 9.sınıfta ders etkinliklerini olumsuz etkilemektedir. MEB bu yıl 9.sınıflara da meslek dersi koyarak öğrencinin az da olsa mesleği hakkında bilgi sahibi olmasını istemektedir.” şeklinde edilmiştir.

4.4. Meslek Liselerinde Alan Seçimleri Bilinçli Olarak mı Yapılıyor? Bu Durum Ders Etkinliklerini Nasıl Etkilediğine İlişkin Görüşler

Katılımcıların meslek liselerine alan seçimlerinin nasıl yapıldığına ilişkin görüşleri Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5. Alan Seçimlerinin Bilinçli Yapılmasının Ders Durumlarına Etkileri

ALT PROBLEM 4	Meslek liselerinde alan seçimleri bilinçli olarak mı yapılıyor? Bu durum ders etkinliklerini nasıl etkiliyor?		
TEMA 4	Alan seçimlerinin bilinçli yapılmasının ders durumlarına etkileri	f	
KODLAR	İlgi, istek ve yetenekleri dikkate alınmadan yapılan tercih sonucunda öğrencilerin akademik başarıları düşüyor.	K1, K2, K4, K5, K6, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K22, K27, K28, K29	19
	Alan seçimleri bilinçli olarak yapılmıyor	K2, K4, K5, K10, K11, K15, K17, K18, K19, K22, K27, K30	12
	Aile veya çevrenin etkisi ile yapılıyor	K6, K8, K9, K11, K12, K13, K20, K24, K25, K28, K29, K30	12
	Az sayıda öğrenci bilinçli tercih yapıyor	K1, K6, K7, K8, K14, K21, K23, K28	8
	9. sınıfta oryantasyon- alan tanıtımı sonrası yapılıyor	K3, K7, K14, K16, K21, K23, K26	7

Tablo 4.5 incelendiğinde, katılımcıların Meslek liselerinde Alan seçimlerinin bilinçli yapılmasının ders durumlarına etkileri konusundaki görüşleri: “İlgi, istek ve yetenekleri dikkate alınmadan yapılan tercih sonucunda öğrencilerin akademik başarıları düşüyor”, “Alan seçimleri bilinçli olarak yapılmıyor”, “Aile veya çevrenin etkisi ile yapılıyor”, “Az sayıda öğrenci bilinçli tercih yapıyor”, “9. sınıfta oryantasyon- alan tanıtımı sonrası yapılıyor” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Çalışma grubundaki 19 katılımcı (f=19), Meslek liselerinde “İlgi, istek ve yetenekleri dikkate alınmadan yapılan tercih sonucunda öğrencilerin akademik başarısının düştüğünü” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğrenci, dersin kabiliyet ve seviyesini aştığını görünce mesleğine karşı önyargı oluşuyor.”(K1)

“Ders başarısızlığını bu duruma bağlayabiliriz.”(K2)

“Bu öğrencilerin ilgileri düşük olduğundan başarı durumları da daha düşük olmakta.”(K4)

“Öğrenci küs geliyor, küslük; okul terkini doğuruyor.”(K5)

“Öğrencinin gönüllü olarak tercih etmesi daha makbul olacağı kanaatindeyim. Bu şekilde başarı kaçınılmaz olmaktadır.”(K6)

“İstemediği bölüme gelen öğrenci için de okul bir türlü bitmiyor.”(K9)

“Bu durum ders etkinliklerini olumsuz yönde etkiliyor. Alanda yeterliliğe bakılmadan alındığı için meslek derslerinde öğrenciler başarılı olamıyor.”(K10)

“Bu şekilde olunca da istek azalıyor derse karşı.”(K11)

“Öğrenci için bir diğer önemli kriter de mezun olmanın kolay olduğunu düşündüğü bölümü seçmesidir. Bu yanlış seçim kriterleri nedeni ile öğrenci alana bilinçsiz gelmekte ve istenen ders kalitesine ulaşamamaktadır.”(K12)

“Severse başarılı oluyor sevmezse mutsuz oluyor.(K13)

“Öğrenci bir beceri testinden veya ilgisini ölçen bir test yapılmadan nota dayalı seçim yapıyorlar.”(K14)

“Bilinçsiz alan seçimi eğitim ve öğretimi olumsuz etkilediği gibi istihdam sorunu da yaratıyor.”(K15)

“Okulların yakınlık uzaklık durumu, her okulda aynı bölümlerin olmaması öğrenciye önce okul sonrasında ise okullardan herhangi bir bölüm seçilmesine sebep olmakta bu da başarısız, mutsuz ve mesleğini yapmayan insanlar grubu oluşturmaktadır.”(K17)

“...aynı şekilde bu kriterde başarı oranını düşürmektedir.”(K18)

“Tabi ki ilgilerinin yüksek olduğu bölümlere gitmeleri onları çok daha motive eder.”(K19)

“Özellikle muhasebe ve finansman Alanına uygun olmayan öğrenciler gelebiliyor. Hesap makinesi kullanamayan, lira kuruş ayırımı yapamayan, parayı okuyup yazamayan öğrencilerin gelmesi gibi.”(K22)

“Alana gelmek istemediği için başarısız oluyor.”(K27)

“Öğrenci istemeden gelince ders verimi düşüyor.”(K28)

“Kimse çocuğun yeterliklerine bakmıyor. Haliyle ders başarısı da düşük oluyor. Hatta istediği alanda değilse veya alanını sevmemişse alan dersleri başarısı da çok düşük oluyor.”(29)

Çalışma grubundaki 12 katılımcı (f=12), Meslek liselerinde “Alan seçimleri bilinçli olarak yapılmadığını” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bilinçli olarak değil de puana göre yapılıyor.” (K2)

“...ama değindiğim gibi bazıları bu konuda çok bilinçli olunmamaktadır.”(K4)

“Hayır. Maalesef, en son yerleşme okul türü ve en son tercih edilen -tercih edilmeyip, kayıt edilen- dallar var.”(K5)

“Lise öğrencilerinin bilinçli alan seçimi yapılamıyor yeteneğine değil ortaöğretim başarı puanına bakılıyor.”(10)

“Alan tanıtımlarının yeterince yapılamaması.”(17)

“Maalesef bilinçli yapıldığını düşünmüyorum.”(K19)

“Hayır. Özellikle muhasebe ve finansman Alanına uygun olmayan öğrenciler gelebiliyor.”(K22)

Çalışma grubundaki 12 katılımcı (f=12), Meslek liselerinde alan seçimlerinin “Aile veya çevrenin etkisi ile yapıldığını” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Daha çok öğrenci ve kimi çevreler teknik olarak bilmese dahi öğrencileri kanalize etmektedirler.”(K6)

“Bazıları baba mesleği olduğu için bazıları arkadaşı geldiği için bazıları da puanı o bölüme yettiği için seçim yapıyorlar.”(K8)

“Genelde veli isteğiyle seçim yapılıyor. Öğrenci puanı da bunda etkili.”(K9)

“Seşimler kulaktan dolma bilgiler ya da ailenin isteği üzerine seşiliyor bölümler bu şekilde olunca da istek azalıyor derse karşı.”(K11)

“Öğrencilere alanlar hakkında yeteri bilgi verilmediğinden öğrenciler kulaktan dolma sözlerle veya kendisinden büyük arkadaşlarının yönlendirmesi ile alan seçimi yapmaktadır.”(K12)

“Yapılmıyor, aile isteği, ya da arkadaşlarının söylemi ile bölüme geliyor.”(K13)

“Bilinçli olarak yapan öğrenciler olsa da çoğu kulaktan dolma yanlış bilgilerle alan seçimlerine yönleneiyorlar.”(K20)

“Genellikle veli ve çevre yönlendirmesi veya LGS sınavına göre seçim yapılmaktadır.”(K24)

“Aile ya da arkadaş tesirinde kalınabiliyor. Bir zaman sonra hevesinde sönme olabiliyor.”(K25)

“Bir kısmı velisinin isteğine göre alan seçiyor.”(K28)

“Bu konuda daha çok Veli'nin ne istediği önemli oluyor maalesef.”(K29)

“Çoğunlukla puan sistemi ve ailelerin eve yakınlıkları kriter olarak değerlendiriliyor.”(K30)

Çalışma grubundaki 8 katılımcı (f=8), Meslek liselerinde alan seçimlerinin “Az sayıda öğrenci tarafından olarak bilinçli tercih yapıldığını” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Direk şu alanı seşeceğim, şu alanı seviyorum diyerek gelen öğrenci sayısı az maalesef.”(K1)

“Bu sayede biraz daha bilinçli bir tercih dönemi yaşadık umarım faydası olur.”(K7)

“Bazı öğrenciler bölümü bilerek ve isteyerek geliyor daha sonra da okulda ve iş yerlerinde başarılı oluyorlar fakat bu sayı her sınıfta bir iki öğrenciyi geçmez.”(K8)

“Alan seçimleri kısmen bilinçli yapılıyor.”(K14)

“Alana gelen çocukların yaklaşık % 1’i bilerek ve isteyerek seçim yapmış oluyor.”(K21)

“Yarısı bilinçli olarak yapıyor, değişen yeni sistemin pandemi sürecine denk gelmesi öğrencilere tanıtımı engelledi. Fakat ilerleyen süreçte düzene gireceğini düşünüyorum.”(K23)

“Bir kısım öğrenciler kendi isteğiyle geliyor.”(K28)

Çalışma grubundaki 7 katılımcı (f=7), Meslek liselerinde alan seçimlerinin “9. Sınıfta alan tanıtımı sonrası yapıldığını” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Alan seçimlerini öğretmenlerin desteğiyle çocuğun yetkinliğine göre yapılmaya çalışıyor.”(K3)

“Bu yıl 3 hafta oryantasyon etkinliğinin sonunda bölüm tercihi yapıldı.”(K7)

“Alan tanıtımları yapılıyor.”(K14)

“Dokuzuncu sınıfın ilk iki haftasında tüm alanları geziyorlar. Bu durum diğer üst sınıftaki öğrencilerin eğitimini engelliyor. Bunun yerine okula bir hafta erken başlanıp sektör temsilcilerin sektör videoları ile tanıtımı yapılmalıdır.”(K16)

“İstemedен gelen öğrenciye öncelikle alacağı eğitimi tanıtmak ve sevdirmeye çalışmakla işe başlıyoruz.”(K21)

“Değişen yeni sistemin pandemi sürecine denk gelmesi öğrencilere tanıtımı engelledi. Fakat ilerleyen süreçte düzene gireceğini düşünüyorum.”(K23)

“Milli eğitim sistemi üzerinden alan tanıtımları, okullarda alan seçimi yapacak öğrencilere bilgi verilmesi rehberlik servisi öğrencilere alanları ve seçim sürecinde yapmaları gereken iş ve işlemleri toplantı ve seminerler yaparak anlatmaktadır.”(K26)

4.5. Meslek Liselerinde Öğretmen Ve Öğrencilerin Proje Üretimini Arttırmak Adına Neler Yapılacağına İlişkin Görüşler

Katılımcıların meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini arttırmak adına neler yapıldığına ilişkin görüşleri Tablo 4.6’de verilmiştir.

Tablo 4.6. Meslek Liselerinde Öğretmen ve Öğrencilerini Proje Yapmaya Yönelik Çalışmalar

ALT PROBLEM 5	Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini arttırmak adına neler yapılabilir?		
TEMA 5	Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerini proje yapmaya yönelik çalışmalar		f
KODLAR	Maddi- Manevi destek sağlanmalı	K4, K8, K9, K11, K13, K14, K15, K18, K22, K25, K26, K27,	12
	Mevcut ders yükü azaltılarak,proje için zaman tanınmalı	K1,K8, K19, K20, K22, K23, K26, K29,	8
	Öğrenci seviyesine uygun, fuar ve yarışmalar düzenlenerek ödüllendirilmeli	K2, K3, K5, K7, K26, K28,	6
	Sektörle işbirliği yapılarak iş başı eğitimler düzenlenmeli	K1, K10, K17, K18, K24, K30,	6
	Fiziksel şartlar proje yapımına uygun hale getirilmeli	K6, K16, K17, K21,	4
	Proje tabanlı öğretime geçilmeli	K1, K112, K19,	3

Tablo 4.6 incelendiğinde, katılımcıların, Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerini proje yapmaya yönelik çalışmaları konusundaki görüşleri: “*Maddi- Manevi destek sağlanmalı*”, “*Mevcut ders yükü azaltılarak, proje için zaman tanınmalı*”, “*Öğrenci seviyesine uygun, fuar ve yarışmalar düzenlenerek ödüllendirilmeli*”, “*Sektörle işbirliği yapılarak iş başı eğitimler düzenlenmeli*”, “*Fiziksel şartlar proje yapımına uygun hale getirilmeli*”, “*Proje tabanlı öğretime geçilmeli*” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Çalışma grubundaki 12 katılımcı (f=12), Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini arttırmak için “maddi manevi destek sağlanması gerektiğini” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Meslek liselerinde gerek öğrencilerin gerekse öğretmenlerin proje üretimini arttırmak için maddi manevi desteğin daha çok verilmelidir.”(K4)

“Projenin finansmanı yeterli olmalı.”(K8)

“Yeterli ödenek sağlanmalı.”(K9)

“Öncelikle idare tarafından desteklenmeli ve başarılı öğretmen ve öğrenciler maddi ve manevi olarak desteklenmeli. Gerekli araç gereçler temin edilmeli ayrıca olumlu söylemler arttırılmalı. Öğrenci ve öğretmenler projeyi yük olarak değil ilgiyle yapmalı.”(K11)

“Herhangi bir motivasyon çalışmasına gerek yok. Meslek liselerine ödenek verip ihtiyaçlarını giderseler zaten üretim olur.” (K13)

“Kesinlikle maddi karşılığı olması çok yeterli olacaktır.”(K14)

“Maddi ve manevi destek verilmesi gerekir.” (K15)

“Öncelikle meslek liseleri maddi açıdan yeterince desteklenmeli.”(K18)

“Ayrıca maddi olarak da projelere destek verilmeli. Öğretmen birçok gideri ya kendi karşılıyor ya da öğrencilerden talep etmek zorunda kalıyor.” (K22)

“Öğretmenler desteklenmeli. Onore edilmeli, imkânları genişletilmeli.” (K25)

“Proje yapımı için proje dersi ya da egzersiz ücreti verilebilir. Proje yapılacak mekân ve malzemeler okul tarafından sağlanmalı. Proje bir amaca hizmet etmeli.” (K26)

“Yeterli ödenek sağlanmalı.” (K27)

Çalışma grubundaki 8 katılımcı (f=8), Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini artırmak için “Mevcut ders yükü azaltılarak, proje için zaman tanınmalıdır” ifadesini kullanmışlardır. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Zil-teneffüs-ders mantığı meslek liselerinden kaldırılmalı, öğretmenlere yapacakları projelerde destek sunulmalı, esnek çalışma ortamları oluşturulmalıdır.”(K1)

“Proje öğretmene ekstra iş yükü olmamalı. Öğrenciye de gerekirse ekstra zaman verilmeli.”(K8)

“Ders saatlerinin yoğunluğu öğretmen ve öğrenciyi ekstra başka alanlarda çalışmak için engellemektedir.”(K19)

“Öğretmenlerin ders saatlerinin azaltılıp proje saatleri arttırılmalıdır. Maalesef full derse giren bir öğretmenin proje çıkartması pek mümkün değil.”(K20)

“Alan öğretmenlerinin genel olarak isteksiz ve alan için gerekli beceriye sahip olmayan öğrenceleri yetiştirmek için çok yorulduğunu düşünüyorum. Motivasyonlarını artırabilmek için projelere destek verilerek, özendirici etkinlikler yapılmalı. Öğretmen proje faaliyetleri yaparken bir de okul idaresi ile savaşmak zorunda kalabiliyor. Ve ders yükü proje yapmak isteğini engelleyebiliyor. 28 saat derse girip bir de proje için faaliyetlerde bulunmak çok yorucu olabiliyor.”(K22)

“Meslek liselerindeki mevcut olan ders yükü 15 -16 ders azaltularak ve sadeleştirilerek öğrenciler kendi alanları ile ilgili projelere yönlendirilebilir.”(K23)

“Bu tür proje üretim aşamalarında en önemli sorun zaman darlığı ve maalesef para yokluğu. Öğretmen de öğrenci de üretmeye yaratmaya ayıracak zaman bulamıyor. Haftanın her günü sabah 8 akşam 5 çalışan zihin haliyle yaratım gücünü kullanamıyor.”(K29)

Çalışma grubundaki 6 katılımcı (f=6), Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini artırmak için “öğrenci seviyesine uygun, fuar ve yarışmalar düzenlenerek ödüllendirilmelidir ” ifadesini kullanmışlardır. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Yapılan yarışmaların sayısını artırarak ve teşvik edilerek proje üretimi artırılabilir.”(K2)

“Ödül sistemi uygulanarak öğrencilerin motivasyonunu proje yapımının sonucunda devlete fayda sağlanacağına çocuğa işlemek gerekiyor.”(K3)

“Mesleğini sevecek, alanını sevecek, yarınıyla ilgili kaygılarının yerine; kazanım ve avantajları öncelikli vurgulanacak.”(K5)

“Her yılsonunda mesleki fuar çalışması yapılırsa ve tüm bölümler yaptıkları çalışmalarını sergilerse iyi bir motivasyon olabilir.”(K7)

“Proje çalışması sonucu maddi ve manevi tatmin edici ödüller verilmeli.”(K26)

“Projeler öğrenci düzeyine uygun olmalı. Seviye yüksek olduğu zaman öğrenciler geri planda kalıyor ve tüm faaliyetleri öğretmenler yapıyor. Bu da motivasyonu düşürüyor.”(K28)

Çalışma grubundaki 6 katılımcı (f=6), Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini artırmak için “Sektörle işbirliği yapılarak iş başı eğitimler

düzenlenmeli” ifadesini kullanmışlardır. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Okul, dört duvar, kapı, tel örgü değil sokağa, mahalleye, esnafa, işletmeye açılan bir tesis olmalı. Hizmet içi eğitimlerin kalitesi arttırılmalı, zorunlu – rızası olmadan görev verilen öğretmen yerine sektörün öncü pozisyonundaki kişilerden eğitim alınmalı.”(K1)

“Sektörde başarılı iş insanlarıyla öğrencileri buluşturmak, sektörle alan eğitimini birlikte yapmak öğrencileri sektöre dâhil etmek onları motive edebilir.”(K10)

“Derslere usta öğreticiler girmeli ve ortak proje geliştirilmeli.”(K17)

“Özel sektör meslek lisesinin farkına varmalıdır.”(K18)

“Özellikle Fabrika ve işverenlerle protokol yapılarak sektörün istediği ara eleman ihtiyacının karşılanması gerekmektedir. Mevcut sistemde sadece 12.sınıfta staj yaparak iş piyasasına giren öğrenci hem mesleğini tam öğrenememekte, bir yandan üniversite okusam mı diye ikilemde kalmakta bu arada ise işveren öğrenciden gerekli verimi alamamaktadır.”(K24)

“Alan gezileri ve hizmet içi eğitimler.”(K30)

Çalışma grubundaki 4 katılımcı (f=4), Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini artırmak için “Fiziksel şartlar proje yapımına uygun hale getirilmeli” ifadesini kullanmışlardır. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Gelişen teknoloji ile beraber çağın isteklerine yönelik gerçekçi projeleri sanayi koordinasyonu dâhilinde yapılması yerinde olacağı düşüncesindeyim.”(K6)

“Öncelikle öğretmenlerin mesleki yönden günümüz teknolojisi öğretilmeli. Deney setleri yenilenmeli.”(K16)

“Staj paralarının üçte ikisi çalıştığı kuruma veriliyor. Bu para öğrencilere ve meslek lisesine proje için verilse mesleki eğitim eminim uçar.”(K17)

“Proje ekibi kurularak bu kurulda görev alan öğretmenler projeleri konusunda desteklenmeli.”(K21)

Çalışma grubundaki 3 katılımcı (f=3), Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini artırmak için “Proje tabanlı öğretime geçilmeli” ifadesini kullanmışlardır. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Mevcut müfredat ve konuların klasik sınıfta sunulması yerine proje üzerinde öğretilmesi öğrenmeyi daha kalıcı kılacaktır. Proje sanıldığı kadar aksine ortaya sıfır bir ürün koymak değildir. Mevcut bir teknoloji üzerinde araştırarak, çalışarak da ortaya bir ürün koyulacağı, yeni öğrenmeler kazanılacağı unutulmamalıdır. Birçok öğretmen ve idareci bunun farkında değil maalesef.”(K1)

“Proje tabanlı öğrenme meslek liselerinin en önemli öğrenme yöntemi olmalıdır. Gerek öğrencileri ve gerekse meslek öğretmenleri sürekli gelişen ve değişen yeniliklere ve teknolojiye ayak uydurması son derece önemlidir. Bir meslek öğretmenin en önemli prensiplerinden biri hayat boyu öğrenme olmalı. Keza meslek öğretmenin bugün bildiği bir bilgi ve teknoloji yarın eskilerde kalabilir ve kullanılmayabilir. Bu eskide kalan bilgiyi öğrenciye öğretmesi de öğrenci için gereksiz yük olur. Yeniliklere ayak uydurmanın en önemli yolu proje yolu ile öğrenme. Öğrencilere bilgiyi doğrudan vermek yerine proje tabanlı öğrenmesi sağlanmalı.”(K12)

“Ders içerikleri daha çok proje üretimine yönelik olabilir.”(K19)

Ayrıca çalışma grubundaki K1 kodlu katılımcı (f=1) Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini artırmak için ne tür çalışmalar yapılabilir? Sorusuna;

“Meslek lisesi öğrencisi “sınıftan çıkan, diğer disiplinlerin laboratuvarına projesini götürebilen, öğrenebilen” öğrenci olmalı.”

“Yöneticiler öğrencileri tanımalı, yaptığı işlerden, projelerden haberdar olmalı, illa ki bir takip yapılacaksa süreç takibi yapılmalı.”

“Mevcut müfredat ve konuların klasik sınıfta sunulması yerine proje üzerinde öğretilmesi öğrenmeyi daha kalıcı kılacaktır.”

“Esasici, kendini öğrenciden soyutlayan, öğrenciyle ders dışında görüşmek istemeyen öğretmenlerin ek ders ile projelerde görevlendirilmesi.”

“Hizmet içi eğitimlerin kalitesi artırılmalı, zorunlu –rızası olmadan görev verilen öğretmen yerine sektörün öncü pozisyonundaki kişilerden eğitim alınmalı.”

“Okuldaki öğrenci aileleri hakkında daha çok araştırma yapılmalı. Sosyo-ekonomik durumları hakkında öğrenci yerine direk aileden bilgi alınmalı. Ev ziyareti, okul çay aktiviteleri, pilav günleri vb.” şeklinde, K10 kodlu katılımcı (f=1) ise “Birinci önceliğimiz öğrenciler istediği alana yerleştirilmesi. Alanında istekli öğrenciler seçildikten sonra alan bölüm öğretmenleri öğrencileri güdülediğinde sen başara bilirsin dediğinde öğrenciler alana yeterli olduğu için başarılı olacaklardır.” Şeklinde cevap vermiştir.

4.6. Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Görüşler

Katılımcıların meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin avantaj ve dezavantajlarına ilişkin görüşleri Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Avantajları ve Dezavantajları

ALT PROBLEM 6	Meslek liselerinde görev yapan bir öğretmenin avantaj ve dezavantajları nelerdir?		f
TEMA 6	Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin avantajları ve dezavantajları		
KODLAR	Teknik öğretmen için ekonomik ve imkanlar açısından avantajlıdır	K1, K2, K6, K7, K8, K10, K11, K12, K13, K29, K30	11
	Öğrencilerin öğrenme güdülerinin düşük olmasından kaynaklanan mesleki doyumsuzluk	K4, K11, K17, K18, K19, K21, K22, K24, K25, K30	10
	Öğrenci ve öğretmen arasında güçlü bir bağ oluşuyor	K4, K12, K19, K21, K23, K24, K28	7
	Öğrencisini meslek sahibi yapmanın sosyal ve bireysel doyum yaşanması	K3, K5, K15, K16, K17, K26	6
	Kültür dersleri öğretmenleri için dezavantajlıdır	K7, K18, K23, K24, K28, K29	6
	Kaynak ödenek ve atölye donanım yetersizliği ve atölyelerin risk taşıması	K8, K9, K13, K16, K27	5

Tablo 4.7 incelendiğinde, katılımcıların Meslek liselerinde görev yapan bir öğretmenin avantaj ve dezavantajları konusunda ki görüşleri: *”Teknik öğretmen için ekonomik ve imkânlar açısından avantajlıdır”, “Öğrencilerin öğrenme güdülerinin düşük olmasına bağlı mesleki doyumsuzluk”, “Öğrenci ve öğretmen arasında güçlü bir bağ oluşuyor”, “Öğrencisini meslek sahibi yapmanın sosyal ve bireysel hazzı”, “Kaynak ödenek ve atölye donanım yetersizliği ve atölyelerin risk taşıması”, “Kültür dersleri öğretmenleri için dezavantajlıdır ”* şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Çalışma grubundaki 11 katılımcı (f=11), Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin avantajları ve dezavantajlarını *“Teknik öğretmen için ekonomik ve imkânlar açısından avantajlıdır”* şeklinde ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Meslek liselerinde atölye ve laboratuvar ortamları birçok araç gereçle donatıldığından öğretmen açısından olumlu ve kendini geliştireceği yaşantılar gerçekleştirebilir. Fakat mevcut durumda meslek öğretmenlerimiz kendilerini atölye ve laboratuvarlarına kapattığından farklı derslere girmeye bile imtina etmektedir. Meslek öğretmenlerimiz gerek hizmetçi eğitimlerle, gerekse ulusal ve uluslararası proje aktivitelerinde kendilerini geliştirebilecekleri ortamlara daha kolay kabul edilmektedirler.”(K1)

“Meslek liselerinde görev yapan öğretmen teknik öğretmen statüsünde kendi işini kendi yapar hale gelebilir. Farklı atölye ortamlarında bulunarak bilgi ve birikimini artırabilir. Teorik bilginin yanında pratik bilgi seviyesini yükseltir.”(K2)

“Öğretmenlerin görev öncesi sanayi kuruluşlarında en az bir yıllık tecrübe kazanmaları her daim avantaj sağlamaktadır. Harici durum dezavantaj sağlar. Bunun yanında öğretmen yetiştiren okullar günümüze uygun donanımda olmalıdır.”(K6)

“Meslek öğretmenleri avantajlı. Sebebi bölüm derslerinin uygulanmalı olması ve ek dersleri n fazla olması.”(K7)

“Öğretmen zaten bu mesleği seçiyor ise uygulamaya yönelik derslerin onlar için bir avantaj olduğunu düşünüyorum.”(K8)

“Avantajı sektörü tanınması meslek dersi öğretmeni olduğum için farklı bir türde okulda çalışmadım dezavantajı konusunda bir fikrim yok.”(K10)

“Birçok meslek hakkında bilgi sahibi oluyor öğretmen bu avantaj.” (K11)

“Sürekli kendini geliştirmeli ve yenilemelidir. Teknolojiye ve yeniliklere ayak uydurması için sürekli kendisi de bir öğrenci gibi çalışmalıdır.”(K12)

“Avantajı daima bölümüne bağlı piyasayı takip ediyor ve dışarıya iş yaparak ek gelir elde eder.”(K13)

“Teknik öğretmen için avantajlıdır.”(K29)

“Avantajları kendi branşında daha bilgili olmaları dolayısıyla ders anlatımı ve örneklemeleri daha iyi kullanabilmeleri. Mesleki doyumun daha fazla yaşanması.”(K30)

Çalışma grubundaki 10 katılımcı (f=10), Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin avantajları ve dezavantajlarını “Öğrencilerin öğrenme güdülerinin düşük olmasına bağlı mesleki doyumsuzluk” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Dezavantajımız ise öğrencilerimiz meslek liselerine düşük puanla gelmekte, hazır bulunuşluk düzeyleri ve başarı puanları düşük oluyor, öğrencileri derse hazırlamak için ön bilginin verilmesi bizlerin iş yükünü çok arttırmaktadır.”(K4)

“Dezavantaj ise maalesef meslek lisesine sanki ilgisi alakası ya da okuma isteği olmayan öğrenciler geliyor imajının verilmesi öğretmeni bulunduğu yerde mutsuz ediyor.” (K11)

“Öğrenci profili kötü ise öğretmen mutsuz, verimsiz olabilir.”(K17)

“Başarı oranı düşük olan çocuklar meslek liselerine gedikleri için mesleki olarak tatmin sağlayamamaktadırlar.”(K18)

“Ancak öğrencilerin hazır bulunuşluğunun düşük olması ise ciddi dezavantaj oluşturmaktadır.(K19)

“Dezavantaj: Öğrencilerin genel bilişsel seviyesinin düşük ve velilerin ilgisiz olması.”(K21)

“Dezavantajı algı ve motivasyon düşük olduğu için çok fazla tekrar etme ihtiyacı olması.”(K22)

“Meslek lisesindeki öğretmenlerin muhatap olduğu öğrencilerin akademik başarısı diğer liselere göre düşüktür. Bu en büyük dezavantajdır.”(K24)

“Genel anlamda düşük seviyedeki öğrencilerden yüksek akademik başarı elde etmemizin beklenmesi.”(K25)

“Dezavantajları öğrencilerin birçoğu bölümlere kendi isteğiyle gelmediği için isteksiz öğrenci grubu ile çalışmak ve puan sisteminde sonda olan öğrencilerin yönlendirildiği bir okul grubu olması dolayısıyla akademik anlamda düşük olabilecek öğrencilere mesleki bilgilerin verilmesinde yaşanan sıkıntılar.”(K30)

Çalışma grubundaki 7 katılımcı (f=7), Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin avantajları ve dezavantajlarını “Öğrenci ve öğretmen arasında güçlü bir bağ oluşuyor” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Avantaj olarak bölüm öğrencileri öğretmen ile ders sayısı ve ders süresi bakımından fazla zaman geçirdiğimiz için öğrencilerimizi çok iyi tanımaktayız ve iletişimimiz çok daha kuvvetli olmaktadır. Böylelikle öğrencilerimiz alan öğretmenlerine daha çok saygı ve ilgi duymaktadır.”(K4)

“Az öğrenci ile muhatap olmaları. Bu da öğrencileri çok iyi tanımalarına sebep olur. Öğrencilerini iyi tanıyan bir öğretmen derse daha çok hâkim olur. Amacına ve ders kazanımlarına daha kolay ulaşır.”(K12)

“Dersin iki öğretmenle paylaşılması, yani daha az öğrenciyle ders işlenmesi”(K19)

“Öğrencilerin hayatlarına kısa sürede dokunacak faaliyetler geliştirebiliyor ve bunun mutluluğunu yaşayabiliyorsunuz.”(K21)

“Meslek öğretmeni şanslı, öğrenciler meslek derslerini daha fazla önemsiyor, atölye sürecinde daha çok iletişim halinde oluyor.”(K23)

“Sınıfta sınırlı sayıdaki öğrenci derslere ilgi göstermektedir. Meslek öğretmenleri biraz daha avantajlıdır. Atölye imkânları iyi olduğu takdirde meslek dersi öğretmeni için eğitim-öğretim verimli geçmektedir.”(K24)

“Aynı sınıfta daha fazla ders işlendiği için öğretmen öğrenci ilişkisi daha yoğun oluyor.”(K28)

Çalışma grubundaki 6 katılımcı (f=6), Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin avantajları ve dezavantajlarını “Öğrencisini meslek sahibi yapmanın sosyal ve bireysel hazzı” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Avantaj olarak mesleki yeterlilikle mezun olan çocuğun hizmet ederek bizi gururlandırması dezavantaj görmüyorum.”(K3)

“Öğrencinin iş sahibi olmasına sunduğu katkının hazzı ile öğrencinin okulu terkin duyduğu ıstırabın arasında yaşanır.”(K5)

“Mesleki ve teknik eğitim veren öğretmenler yetişmiş insan gücüne katkı sağladıklarından huzurludurlar.”(K15)

“Avantajı diğer öğretmene nazaran daha çok öğrenci üzerinde söz sahibi ve daha etkin. Okulun stresi daha az.”(K16)

“...eğer öğrenci profili istekli, hevesli, azimli ve bilinçli alan tercihi ile gelmişse mutlu, üretken, başarılı olmaktadır.”(K17)

“Anlatılan dersin uygulama yaptırarak öğrencinin anladığını bizzat görebilme. Öğrencilere mesleki beceri kazandırma duygusu.”(K26)

Çalışma grubundaki 6 katılımcı (f=6), Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin avantajları ve dezavantajlarını “Kültür dersleri öğretmenleri için dezavantajlıdır.” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Kültür öğretmenleri bu bakımdan dezavantajlı olmakta.”(7)

“Meslek liselerimde görev yapan kültür dersi öğretmenlerinin dezavantajları olduğunu düşünüyorum.”(K18)

“Fakat kültür dersi öğretmenleri için durum biraz daha zor.”(K23)

“Meslek lisesindeki öğretmenlerin muhatap olduğu öğrencilerin akademik başarısı diğer liselere göre düşüktür. Bu en büyük dezavantajdır. Branş öğretmenlerinin (fizik kimya vs.) ders yükü fazladır. Avantajlı olduğu bir konu yoktur. Hem veli ilgisiz hem öğrenci akademik seviyesi düşüktür.”(K24)

“Ancak kültür derslerinin ders saati az olduğundan çok ciddiye almıyorlar. Bu da kültür dersi öğretmenleri için olumsuzluk oluşturuyor.”(K28)

“Kültür öğretmeni için dezavantajlı okullardır meslek liseleri.”(K29)

Çalışma grubundaki 5 katılımcı (f=5), Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin avantajları ve dezavantajlarını “Kaynak ödenek ve atölye donanım yetersizliği ve atölyelerin risk taşıması” ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Meslek lisesi öğretmenlerin dezavantajı olarak öğrencilerin alınan tüm güvenlik önlemlerine rağmen yapabilecekleri tehlikeli hareketler olabilir.”(K8)

“Teknik öğretmenler dezavantajlıdır. Ödenek, araç gereç konularında eksiklikler oldukça fazladır.”(K9)

“Dezavantajı ödenek gelmediğinden ve eksik malzeme(araç-gereç) çok olduğundan dersler öğretmenlerin gayretleri ile işleniyor.”(K13)

“Dezavantajı ise kendi atölyesini temizlikten veya çalışma anında kimyasal ve fiziksel yıpranıyorlar. Atölyen makine ve ekipmanlar çok çabuk yıpranıyor yenilenmesinde öğretmenler zorlanıyor.”(K16)

“Dezavantajlıdır. Kaynak, ödenek, eğitim konularında çok eksikler bulunuyor.”(K27)

Ayrıca K20 kodlu katılımcı (f=1) *“Avantajından çok dezavantajı olduğunu düşünüyorum, Yoğun ders programı yani meslek ve kültür derslerinin çokluğu öğrencileri ve öğretmenleri bunaltmakta, Meslek lisesi öğrencileri düz lise öğrencileri kadar kültür dersi ve üzerine meslek dersleri görmekte.”* şeklinde, K22 kodlu katılımcı (f=1) *“Avantajı üniversite sınav stresi ile yorgun olmayan öğrenci grubu ile çalışması”*, K25 kodlu katılımcı (f=1) *“Maaş karşılığı ücretinin 20 saat üzerinden değerlendiriliyor olması”* ve son olarak K26 kodlu katılımcı (f=1) *“Dezavantaj olarak idarenin meslek kökenli öğretmenler tarafından oluşmaması durumunda yaşanan sıkıntılar. Kültür ve meslek hocası ayrımı yapılması”* şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4.7. Meslek Liselerinde Kurum İçi ve Kurum–Çevre Arasında İletişim ve bu iletişimi Güçlendirmek Adına Yapılan Çalışmalara İlişkin Görüşler

Katılımcıların meslek liselerinde kurum içi ve kurum–çevre arasında iletişim ve bu iletişimi güçlendirmek adına yapılan çalışmalara ilişkin görüşleri Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Meslek Liselerinde Kurum İçi ve Kurum–Çevre Arasındaki İletişim

ALT PROBLEM 7	Meslek liselerinde kurum içi ve kurum–çevre arasında iletişimi nasıl buluyorsunuz, güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılabilir, açıklayabilir misiniz?		
TEMA 7	Meslek liselerinde kurum içi ve kurum–çevre arasındaki iletişim		f
KODLAR	Kurum-çevre iletişimi yetersiz	K1, K6, K7, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K21, K24, K27, K28, K30	16
	Kurum içi ve kurum çevre arasında iletişim yeterli	K3, K4, K5, K14, K19, K26, K29, K30	8
	Kurum çevre arası protokoller ile güçlendiriliyor	K2, K10, K20, K22, K23, K25,	6
	Kurum içi iletişim yeterli	K1, K24,	2

Tablo 4.8 incelendiğinde, katılımcıların Meslek liselerinde kurum içi ve kurum–çevre arasında iletişim ve bu iletişimi güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılmalı konusundaki görüşleri: “Kurum-çevre iletişimi yetersiz”, “Kurum içi ve kurum çevre arasındaki iletişim yeterli”, “Kurum çevre arası protokoller ile güçlendiriliyor”, “Kurum içi iletişim yeterli” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Çalışma grubundaki 16 katılımcı (f=16), Meslek liselerinde kurum içi ve kurum–çevre arasında iletişimin “Kurum-çevre iletişimi yetersiz” olarak ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Fakat aynı başarıyı çevreyle etkileşim konusunda kuramıyoruz. Bir öğretmen amirine gidip herhangi bir işletmeye ziyaret ve protokol yapmak istediğini bildirdiğinde çoğu zaman istenmeyen cevaplar alabilmektedir. Aynı şekilde okul bölgesindeki sakinler de okulda yapılan aktivitelerden çoğu zaman habersiz kalıyor. Veli seminerleri, işletme ziyaretleri, çevre esnaf ziyaretleri vb.”(K1)

“Kurum dışı olarak zayıf olan sanayi okul koordinasyonunun güçlü kılınması gerekmektedir.”(K6)

“Kurum içi iletişim zayıf. Bireysel ilişkiler üzerinden ilerliyor. Kurumsallık ve kurum kültürü yok. Dış ilişkiler de aynı şekilde. İletişimde Kurumsallık olmalı, kurum kültürü oluşturulmalı.”(K7)

“Yetersiz buluyorum. Güçlendirmek için sektörle bağlarımızı sıkılaştırmamız gerekmekte.”(K10)

“Yetersiz buluyorum meslek odaları ya da var olan bölümler ile ilgili mesleklerle eşgüdümlü çalışabilmeli.”(K10)

“Meslek liselerinde özellikle kurum-çevre arasında güçlü bir bağ olmalı. Okullar özel sektörlerle çeşitli alanlarda protokoller yapmalı. Öğrenciler ayda en az iki defa sanayide kendi alanları ile ilgili firmalara gezi yapmalı ve işbaşı gözlem yapmalılar.”(K12)

“İstisnai bölümler haricinde kurum-çevre ilişkisi istenilen seviyelerde olmuyor. İhtiyaç dışı birçok bölüm bulunmakta.”(K13)

“Yetersiz. Mesleki eğitime ülke olarak topyekûn destek verilmeli.”(K15)

“Giderek bencil ve yalnızlaştırılmış görüyorum. Ortak proje konuları belirleyip geliştirmeli. Alanlara adaletli bakılmalı. Bir bilgisayar alanı ile tesisat değer olarak farklı bakılmamalı.”(K16)

“Öğretmenlerin evrak yoğunluğu azaltılarak çevre ile ilişki kurmasına fırsat verecek zaman tanınmalıdır.”(K17)

“Tam olarak iletişim sağlandığını düşünmüyorum.”(K18)

“Kendi okulum adına zayıf buluyorum. Çevrenin ihtiyaçları doğrultusunda alanlar oluşturulmalı ve sektör ile birleştirici faaliyetler geliştirilmeli.”(K21)

“Meslek liselerinde veli ilgisi azdır. Genelde sorunlu aileler ve anne-baba çalışan aileler olduğu için veli -okul iletişimi zayıftır.”(K24)

“Yetersiz. Okul sanayi işbirliği kuvvetlendirilmeli.”(K27)

“Kurum-çevre arasında ki iletişim çoğunlukla zayıf kalıyor. Sürekli olarak öğretmenden iletişime geçilmesi bekleniyor. Çevredeki işletme yetkilileri zaman ayırmak veya herhangi bir çalışma içinde olmak istemiyor. Devletin işletmeleri çevrelerindeki okullarla iletişime geçme konusunda mecbur kalacağı bir yapının oluşturulması lazım.”(K28)

“Çok başarılı olduğunu düşünmüyorum.”(K30)

Çalışma grubundaki 8 katılımcı (f=8), Meslek liselerinde kurum içi ve kurum-çevre arasında iletişimin “Kurum içi ve kurum çevre arasındaki iletişim yeterli” olduğunu ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“İletişim anlamında bir problem hissetmiyorum. Etkinlik faaliyetinin süresinin arttırıldığı sürece daha iyi olur.”(K3)

“Meslek liselerinde kurum içi ve kurum-çevre arasında iletişim sıkıntısı bulunmamaktadır.(K4)

“Kurumdan kuruma değişir. Kurumum açısından değerlendirdiğimde; müspet bir noktada olduğunu belirtebilirim.”(K5)

“İyi buluyorum. Güçlendirmek için sosyal faaliyetlere daha fazla önem verilmeli.”(K14)

“Yeterli düzeyde buluyorum.”(K19)

“Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde Anadolu meslek sınıfları hafta içi sektörde staj yapabilme imkânı bulabilmekte Anadolu teknik öğrencileri ise yaz aylarında 20+20 40 iş günü staj yapmakta görevlendirilen koordinatör öğretmenler sayesinde okul-sanayi işbirliği gerçekleşmektedir. Yapılan protokoller ile üretim, eğitim, staj gibi konular da işbirliği sağlanmalıdır.”(K26)

“Kurum içinde kültürü mesleki ayrımı çok fazla oluyor. Bunun sebebi de mesleki öğretmenlerin atölye binalarında daha fazla zaman geçirmek zorunda kalmasıdır. Okul sanayi işbirliğini benimseyen okullarda ve proje okullarında sektörle işbirliği içinde gayet güzel işler başarılırken diğer okullarda 80’lerden kalma teknolojiyle yine aynı dönemlerden kalma teknik bilgi öğretiliyor.”(K29)

“Fakat staj alanları ile iletişim olanağı mevcut olabiliyor.”(K30)

Çalışma grubundaki 6 katılımcı (f=6), Meslek liselerinde kurum içi ve kurum-çevre arasında iletişimin “Kurum çevre arası protokoller ile güçlendiriliyor” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Kendi kurumumuz adına yapılan protokolleri yeterli buluyorum. Fakat tüm liseler firmalarla görüşerek sayılarını artırmalı.”(K2)

“Bunun için protokoller yapılabilir. Sektörün içinde bir alanda eğitimde alınabilir.”(K10)

“Yeterli iletişim sağlanmakta ve protokoller yapılmakta. Bunların yanında çevrenin ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapılabilir, örneğin Muhasebeciler için ilçelerdeki ve illerdeki muhasebeciler odasıyla birlikte çalışma yapılabilir.”(K20)

“Meslek liseleri kendi eğitim verdikleri sektördeki işletmeler ile her zaman iletişim halindeler zaten birlikte çalışmalar yapıyorlar.”(K22)

“Öğrencilerin ve öğretmenlerin mutlaka sektörle iç içe olması gerekiyor. Eğitim öğretim planlarında gerekli güncellemeler sektörün yapılmalı. Sektörün ihtiyacına cevap vermeli.”(K23)

“Ortak projeler yürütülebilir.”(K25)

Çalışma grubundaki 2 katılımcı (f=2), Meslek liselerinde kurum içi ve kurum-çevre arasında iletişimin “Kurum içi iletişim yeterli” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Genel olarak kurum içi öğretmen –öğrenci ilişkilerinin yapıcı olduğunu düşünüyorum.”(K1)

“Kurum içi iletişim iyidir.”(K24)

4.8. Meslek Liselerinde Verilen Eğitimi Verimlilik Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Görüşler

Katılımcıların meslek liselerindeki eğitimin verimliliğine ilişkin görüşleri Tablo 4.9’de verilmiştir.

Tablo 4.9. Meslek Liselerindeki Eğitimi Verimlilik Açısından Değerlendirilmesi

ALT PROBLEM 8	Meslek liselerinde verilen eğitimi verimli buluyor musunuz, açıklayabilir misiniz?	f
TEMA 8	Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik açısından değerlendirilmesi	
KODLAR	Yeterli Düzeyde Değil	K5, K6, K7, K8, K10, K11, K12, K14, K19, K20, K24, K27, K28, 13
	Yeterli Düzeyde	K2, K3, K16, K18, K22, K25, K29, K30 8
	Alan ve eğitim şartlarına göre farklılık gösterir	K1, K17, K21, K23, 4
	Orta Düzeyde	K4, K9, K15, 3

Tablo 4.9 incelendiğinde, katılımcıların Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik açısından değerlendirilmesine ilişkin görüşler: “Yeterli Düzeyde Değil”, “Yeterli Düzeyde”, “Alan ve Eğitim Şartlarına göre Farklılık Gösterir”, “Orta Düzeyde” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Çalışma grubundaki 13 katılımcı (f=13), Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik açısından “Yeterli Düzeyde Değil”, olarak ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Teknik alanda Verimlilik; verilen gücün, alınan güce oranı şeklinde ifade edilir. Burada, verilen maddi destekler, umutlar, emekler; tam karşılığını alamamaktadır.”(K5)

“Zayıf olan öğretmen özlük haklarının artırılması ve bunun yanında atölye donanımlarının teknoloji ile uyumlu olması verimliliğinin artmasında yardımcı olacağı kanaatindeyim.”(K6)

“Eğitim programları yeterince güncel değil. Sanayi okul iş birliği zayıf.”(K7)

“Mezun olan öğrencilerin meslek seçimlerine baktığımız zaman eğitimin verimli olduğu söylenemez. Bunun temel sebebi ise öğrencinin en başta mesleği seçerken sahip olmadığı motivasyon.”(K8)

“Verimsiz. Öğrenci başlangıçta istediği ve yeterli olduğu alana yerleşmeden geliyor. Sevmediği ya da yeterli olmadığı bir alanda öğrenci değil kimse başarılı olamaz.”(K10)

“Verimli değil maalesef bazı öğretmenler meslek lisesinden bir şey çıkmaz edası ile sınıflara girip potansiyel zaten düşük deyip yeterli eğitim vermiyorlar bu yüzden verimlilik düşük. Ayrıca öğrenciler meslek derslerine çalışıp kültür derslerini ikinci konuma koyduğu için bunda da verimlilik düşüyor.”(K11)

“Maalesef meslek lisesine gelen öğrenci hiçbir okula yerleşemeyen ve son çare olarak meslek liselerine kayıt yapan öğrenci profilinden oluştuğu için eğitim verimliliği oldukça düşük. Bunun çözülmesi için öncelikle meslek liselerinin kalitesinin artırılması, donanımlarının güçlendirilmesi, ulusal ve uluslararası projeler ile bölgede bilinirliğinin artırılması gerekir ki öğrenci bilerek, isteyerek ve başarısını görerek bu okulları tercih etmelidir. Ayrıca halk arasındaki meslek liselerinin olumsuz bakışı da bir şekilde kırılmalıdır.”(K12)

“Mesleklerin teknoloji karşısında eriyip yok olmaya yüz tuttuğunu bilip de hala teknolojiye uzak öğretmenleri emekli etmemek çok garip. Bu verimliliği çok düşürüyor.”(K14)

“Çok fazla ders sayısı ve çeşidi var. Bu ders verimliliğini düşürüyor.”(K19)

“Öğretmenlerimiz meslekle ilgili güncel konulara ulaşarak öğrencilerini bilgilendirmeye çalışsa da, okulların fiziki yetersizliklerinden dolayı (laboratuvar vb.) eksik aktarım gerçekleşmekte ve buda verimliliği düşürmekte.”(K20)

“12. sınıfa gelene kadar öğrenci meslekle ilgili piyasa ve iş durumlarıyla ilgili bir beceri kazanamadığı için yetersizdir. Okulda sadece atölye imkânlarıyla sınırlı pratik uygulama yapılmaktadır. Kendi çabasıyla mesleği öğrenmek isteyen az sayıda öğrenci vardır.”(K24)

“Verimli bulmuyorum. Atölye donanımları yetersiz. İyi bir okul sanayi işbirliğiyle öğrencinin sanayide eğitim alması sağlanmalı.”(K27)

“İşletmelerin gereksinimlerinden çok uzak bir müfredat var. Her şeyi yüzeysel olarak öğretebiliyoruz. Öğrenciler çalışma ortamına girdiğinde kendilerini hiçbir şey bilmiyor gibi hissediyorlar.”(K28)

Çalışma grubundaki 8 katılımcı (f=8), Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik açısından “Yeterli düzeyde”, olduğunu ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Eğitimi iyi buluyorum uygulama dersleri kapsamlı birebir uygulama alanı fazla kaliteli kadro ile öğrenci odağını artırdığımız sürece daha iyi olur.”(K2)

“Bu soruyu alanımız adına cevaplayacak olursam üniversiteye giden öğrencilerimizden aldığımız çok olumlu dönütler; gittikleri okullarda ki başarı durumlarının yüksek olması, okul birinciliği olan öğrencilerimizin bulunması gibi, ayrıca işletmelere gönderdiğimiz staj yapan öğrencilerimizin şeflerinden, işverenlerinden çok güzel dönütlerin alınması; stajyer öğrencilerimize iş tekliflerinin yapılması gibi durumları değerlendirirsek, alan öğretmenleri olarak verimlilik düzeyimizin yüksek olduğuna inanıyoruz.”(K3)

“Verimli fakat öğretmene performans dayalı maaş yatarsa daha verimli olur.”(K16)

“Mesleki alanda verilen derslerin verimli olduğunu düşünüyorum.”(K18)

“Şu anda verilen mesleki eğitimler gayet güzel ve yerinde ancak diğer kültür dersleri hem çeşit olacak hem de içerik olarak meslek lisesi öğrencileri için çok fazla ve gereksiz. Ben muhasebe ve finansman alanına öğretmeni olarak lisede fizik kimya biyoloji psikoloji felsefe mantık geometri trigonometri edebiyat görmedim eksikliklerini de hissetmedim. Bunların yerine fen bilgisi Temel matematik Temel sosyal bilgiler gibi dersler gördüm. Bu çocuklar için gerçekten üzülüyorum. Bazıları için çok yorucu oluyor mesleklerini de öğrenemiyorlar.”(K22)

“Gereken eğitim verilmesine rağmen okul bitince farklı meslek gruplarını tercih ediyorlar.”(K25)

“İşinin ehli öğretmenler tarafından verilen eğitimler çok verimli oluyor. Öğrenci okulda öğrendiğinin üstüne işletmede çok daha fazlasını koyabiliyor. Ancak başta da belirttiğim gibi mesleki eğitim okulda olmaz. Öğretmen de öğrenci de haftalık zamanının en azından bir kısmını işletmede geçirmelidir.”(K29)

“Eğitim olanakları bu dersleri ilgili öğretmenlerin veriyor olmasında dolayı gayet kaliteli ve verimli. Atölye ve donanımlarda eksiklik olması ise eğitimlerin kalitesini daha da artıran bir faktördür.”(K30)

Çalışma grubundaki 4 katılımcı (f=4), Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik açısından “Alan ve Eğitim Şartlarına göre Farklılık Gösterir” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Meslek liselerinde standart bir çıktı değerlendirmesi yapılması mümkündür. Bu biraz meslek alanlarının staj imkânının olmasıyla da alakalıdır. Her meslek lisesi 12.sınıfta öğrencilerini beceri sınavı denilen bütün meslek derslerini içeren bir sınav yapmaktadır. İşletme ve ders başarısı paralel bir zemin izlemektedir.”(K1)

“Burada her alan için aynı şeyi söylemek elbette mümkün olamaz, her alan ancak kendi imkânları dâhilinde en iyi eğitimi verebilmektedir.”(K17)

“Neye göre verimlilik? Geniş kapsamlı bir soru olmuş.”(K21)

“Okulların atölye şartları çok farklı, teknolojik donanımı iyi olan okullarda çok verimli. Fakat donanımsız bir atölye öğrenciye uygulama şansı veremez ve sektöre hazırlayamaz.”(K23)

Çalışma grubundaki 3 katılımcı (f= 3), Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik açısından “Orta Düzeyde ”, olduğunu ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Orta düzeylerde seyrediyor. Öğretmen eğitimleriyle güçlendirilmelidir.”(K4)

Ayrıca çalışma grubundaki K13 kodlu katılımcı (f= 1), Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik açısından; “Finlandiya ve Danimarka’daki gibi ya sadece meslek dersleri verilmeli ya da çocuk 4 yıllık bir bölüm seçtiğinde ilave puan almalı. 4 yıllık bir üniversitenin zaten ilk 2 senede öğreneceğini biliyor halde oluyor öğrenci (meslek dersleri açısından).” şeklinde ve K26 (f=1)kodlu katılımcı ise “Sektörün ihtiyacı olan meslek elemanının nitelikli olarak yetiştirebilmek için ders sayıları azaltılmalı, uygulamalı derslerin ders saatleri arttırılmalıdır. Mezuniyet sonrası mezuniyet sonrası çalışacak olduğu alan ile ilgili sektörde işine yarayacak teorik ve pratik eğitimlere ağırlık verilmeli. Eğitim süresi etkin kullanılmalıdır.” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

4.9. Meslek Liselerinde Verilen Eğitimin Kalitesini Arttırmaya İlişkin Görüşler

Katılımcıların meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmaya ilişkin görüşleri Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.10. Meslek Liselerinde Verilen Eğitimin Kalitesini Arttırmaya Yönelik Öneriler

ALT PROBLEM 9	Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmak için sizce neler yapılmalıdır, bu konudaki önerileriniz nelerdir?		
TEMA 9	Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmaya yönelik öneriler	f	
KODLAR	Ders çeşitliliği azaltılıp, işbaşı eğitimlerin süresini uzatmak	K2, K3, K9, K12, K17, K19, K22, K24, K27, K29, K30	11
	Alanları mevcut iş piyasası ihtiyaçlarına göre güncellemek	K7, K14, K15, K16, K21, K26, K28	7
	Öğrencileri seçerek almak	K4, K5, K8, K10, K18, K30	6
	Donanımlı atölye ortamlarında çalışmak	K1, K11, K20, K23, K26	5
	Öğretmenleri hizmet içi eğitimler ile geliştirmek	K6, K21, K26, K30	4

Tablo 4.10 incelendiğinde, katılımcıların meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmaya ilişkin görüşleri: “Ders çeşitliliği azaltılıp, iş başı eğitimlerin süresini uzatmak”, “Alanları mevcut iş piyasası ihtiyaçlarına göre güncellemek”, “Öğrencileri seçerek almak”, “Donanımlı atölye ortamlarında çalışmak”, “Öğretmenleri hizmet içi eğitimler ile geliştirmek” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Çalışma grubundaki 11 katılımcı (f=11), Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmak için “Ders çeşitliliği azaltılıp, iş başı eğitimlerin süresini uzatmak” gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğretmen eğitimleri ve öğrencinin işletmede geçirdiği zaman artırılmalıdır.”(K2)

“Uygulama ders saatlerini artırıp tamamen mesleğe odaklı çalışmak.”(K3)

“Öğretmen eğitimleri ve öğrencinin işletmede geçirdiği zaman artırılmalıdır.”(K9)

“En temelde klasik eğitim yöntemlerinden, proje tabanlı eğitime geçiş yapılmalı. Öğrenci teorik bilgiye boğulmadan, araştırarak öğrenmesi sağlanmalıdır. Öğrendiği bilgiyi pratikte kullanmalı, bu bilgiyi neden öğrendiğini yaparak yaşayarak görmelidir. İşbaşı gözleme ve staj faaliyetlerine daha çok önem verilmez. Özellikle 12. sınıflarda meslek öğrenciler haftada üç gün staj yapmaktadırlar. Bu staj yaptıkları firmalar, eğitim gördükleri alanlarla hitap etmelidir. Öğrencileri okullarında eğitimini gördükleri teorik bilgileri bu stajlarında uygulama imkânı bulmalıdırlar.”(K12)

“Müfredat konusunda esneklik sağlanmalı, ders saati azaltılmalıdır, öğrencilerle serbest etkinlik proje yapılacak vakit sıkıntısı yaşanmaktadır. Kendi alanımda şu an 11. Sınıftaki bir öğrenci haftada 7 farklı meslek dersi için 22 saat atölyede bulunmaktadır. Bu derslerin performans görevleri, yazılıları düşünülduğünde proje ya da etkinlik yapmaya vakit kalmamaktadır.”(K17)

“Etkili bir müfredat ve yeterli zaman verilmeli. Öğrencilerimiz birçok derse maruz kalıyorlar ve pek anlayabildiklerini düşünmüyorum.”(K19)

“Ders çeşitliliğinin azaltılması ve sadeleştirilmesi gerekli.”(K22)

“Meslek lisesine gelen öğrenci 10.sınıftan itibaren haftada 3 gün staj yapmalıdır. 11 ve 12. Sınıfta ise haftada 4 gün işe gidip 1 gün okula gelerek öğretimini tamamlamalıdır. Meslek liselerine meslek öğrenip kısa yoldan iş hayatına girmek isteyen öğrenciler gelmelidir. Üniversite okumak ikinci planda olmalıdır. Ancak bu şekilde sanayinin ihtiyaç duyduğu ara eleman ihtiyacı giderilebilir.”(K24)

“Öğrencinin işletmede geçirdiği zaman artırılmalı.”(K27)

“Okul sanayi işbirliğini artırmak ve öğrencinin 9. Sınıftan itibaren işletmede eğitim almasını sağlamak.”(K29)

“Staj alanlarının yeterli ve öğrenciyi geliştirecek alanlar olmasında çok önemli.”(K30)

Çalışma grubundaki 7 katılımcı (f=7), Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmak için “Alanları mevcut iş piyasası ihtiyaçlarına göre güncellemek” gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“İş kollarındaki firmaların istekleri doğrultusunda eğitim programları güncellenmeli. Sanayi okul iş birliği sağlanmalıdır.”(K7)

“Teknolojiye ayak uyduran liseler olmalı. Piyasa analizini iyi yapıp piyasanın ihtiyaç duyduğu elemanları ihtiyaç kadar yetiştirmek.”(K14)

“Okul sanayi işbirliği artırılmalı, ders müfredatları piyasanın ihtiyaçları ve teknolojik gelişmeler dikkate alınarak güncellenmeli.(K15)

“Saniyedeki teknolojinin okullara aktarılması için. Öğretmenlerin piyasa deneyimi istenmeli ve her yıl bu yenilenmeli yani okul sanayi ile iç içe olmalı.(K16)

“Öğretim programları piyasa ihtiyaçlarına ve yeniliklere, teknolojiye uygun olarak daha sık güncellenmeli, okulların teknik teçhizat ve materyal ihtiyaçları karşılanmalı.”(K21)

“Okul döner-sermayelerinde sektörün ihtiyacı olan ürünlerin üretirken yeterli sayıda öğrenci istihdam edilmelidir. Üniversite-sanayi işbirliği sağlanmalıdır.”(K26)

“Bende meslek lisesi mezunuyum. 25 yıl önce lisede ne görüyorsam aynı konular aynı şekilde anlatılıyor. Günümüze ayak uydurmamız lazım.”(K28)

Çalışma grubundaki 6 katılımcı (f=6), Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmak için “Öğrencileri seçerek almak” gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu koda

ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Meslek liselerine daha yüksek puanlar alarak gelen, orta öğretim başarısı durumları yüksek olan, seçtiği meslek lisesi bölümünü benimseyen ve bilinçli olarak gelen öğrencilerin seçilmesi eğitim kalitesini olumlu düzeyde artıracaktır.”(K4)

“Yeniden sınavla alım!”(K5)

“Meslek liseleri başarısız öğrencilerin mecburen gittikleri bir okul olmamalı. Mesleklere ilgi duyan bu işleri yapma konusunda yetenekli çocukların yönlendirildiği okullar olmalı.”(K8)

“Yetenekli öğrenciler alınmalı sektörle iş birliği içinde çalışılmalı.(K10)

“Öğrenci seçimlerinde kesinlikle kriterler uygulanmalı.”(K18)

“Kalite öncelikle bölüme istekli ve gerçekten isteyerek gelen öğrenciler ile başlayacaktır.”(K30)

Çalışma grubundaki 5 katılımcı (f=5), Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmak için “Donanımlı atölye ortamlarında çalışmak” gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Türkiye’de maalesef her meslek lisesi aynı imkâna, araç gerece sahip değildir. Çoğu zaman meslek öğretmenleri etkin öğrenme ortamları oluşturmak için atölye kurulumu ve teçhizat tedariki yapmaktadır. Dürüst olmak gerekirse meslek öğretmenlerinin büyük çoğunluğu eğitim dışındaki zamanlarda okulun bu açığını kapatmak için çalışmaktadır. Aynı zamanda sınavla öğrenci alan okullar arasında meslek liselerinin de puanı yükseltilmeli. Çünkü bir mühendisin, bir teknikerin mesleğiyle erken buluşması meslek liseleri sayesinde olur.”(K1)

“Meslek liseleri memleket meselesi olmalı geleceğin meslek sahiplerinin eğitimi için meslek lisesine önem verilmelidir. Atölyeler iyileştirilmeli.”(K11)

“Öncelikle sınıf mevcutlarının mümkün olduğunca düşürülmesi gerekiyor, okulların fiziki şartları iyileştirilmeli, laboratuvar ihtiyaçları acilen karşılanmalı.”(K20)

“Atölyelerin donanımı mutlaka iyileştirilmelidir. Bilgisayar vb. donanım için okullarda mutlaka teknik destek verecek bir kadro olmalıdır.”(K23)

“Atölyelerin donanımları standartlara uygun şekilde olmalıdır.”(K26)

Çalışma grubundaki 4 katılımcı (f=4), Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmak için “Öğretmenleri hizmet içi eğitimler ile geliştirmek” gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bu tür öğretmen yetiştirilen okullara büyük önem taşımaktadır. Gelişen teknoloji materyalleri ile uyumlu olması gerekliliği ile her bir öğretmenin hiç olmasa alanları doğrultusunda bir yıl özel sektörde istihdam edildikten sonra okullarda göreve getirilmeleri olası başarı kaçınılmaz olur.”(K6)

“Öğretmenler sık sık hizmet içi eğitime alınmalıdır.”(K21)

“Öğretmenlerin alan bilgisi yeni teknolojileri yakın takip edebilmeleri için kurs ve seminerler düzenlenmelidir. Seminer dönemlerinde zümre başkanları teorik ve pratik eğitim-öğretim faaliyetlerini zümrede bulunan öğretmenlerle paylaşmalıdır.”(K26)

“Öğretmenlerde bu süreçte öğrenciyi mesleğin yer yönüyle bilgi ve beceriler ile donatacak bilgiye ve tecrübeye sahi olmalıdır.”(K30)

Ayrıca çalışma grubundaki K13 kodlu katılımcı (f= 1), Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmak için; “Meslek liselerine ödenek çıkarılmalıdır. Gerisini zaten öğretmen halleder.” şeklinde ve K25 (f=1) kodlu katılımcı ise “Öğrencilere ve öğretmenlere daha fazla imkân sağlanabilir ve meslek liselerinin onuru geri kazandırılabilir” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

4.10. COVID-19 Salgın Sürecinin Meslek Liselerini Nasıl Etkilediğine Görüşler

Katılımcılara COVID-19 salgın sürecini meslek liselerine etkisine ilişkin görüşleri Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4.11. COVID-19 Salgın Sürecinin Meslek Liselerine Etkileri

ALT PROBLEM 10	COVID-19 salgın süreci meslek liselerini nasıl etkiledi açıklayabilir misiniz? (eğitim/ üretim/algı açısından)		
TEMA 10	COVID-19 Salgın sürecinin meslek liselerine etkileri		F
K O D L A R	Kazanımlar açısından olumsuz	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K21, K23, K24, K28, K29, K30	19
	“Üreten okullar” İmajı oluştu	K1, K5, K6, K10, K14, K15, K17, K19, K20, K24, K26,	11
	Okula karşı olumsuz tutum ve davranışlar oluştu	K16, K17, K18, K22, K25, K27,	6

Tablo 4.11 incelendiğinde, katılımcıların pandemi sürecinin meslek liselerine etkileri konusundaki görüşleri: “*Kazanımlar açısından olumsuz*”, “*Üreten okullar*” İmajı oluştu”, “*Okula karşı olumsuz tutum ve davranışlar oluştu*” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Çalışma grubundaki 19 katılımcı (f=19), Pandemi sürecinin meslek liselerine etkilerini “Kazanımlar açısından olumsuz” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir.

“Eğitimde özellikle meslek liselerinde yaşantılar yoluyla verilmesi gereken bilgiler verilemedi. Siz eline tornavida almamış bir teknikeri işletmenizde istihdam eder misiniz?”

“Bu oluşan eğitim açığı telafilerle giderilebilecek bir durumdur.”(K1)

“Olumsuz. Mesleki becerinin gelişmesi için eğitimde süreklilik gerekir.”(K2)

“Pandemi eğitimi çok kötü etkiledi. Uygulama dersleri tamamen uzaktan eğitim ile yapıldı. Üretim anlamında işlenmedi yani öğrencilerimizin bilgileri körelmeye başladı. Eğitim neredeyse durma noktasına getirdi.”(K3)

“Kendi okulumuzda uyguladığımız uzaktan ve yüzüye eğitimler ile öğrencilerimize yıllık planlarımızdaki kazanımlarımızı verebildik. Tabi ki uzaktan eğitimin dezavantajları oldukça fazla idi. En önemlisi dikkat eksikliği, başka uyarıların çok olması, imkânların kısıtlı olması gibi durumlar yaşandı ve bunlar ders notlarına yansdı.”(K4)

“...Ama eğitim! Önceki sene 10. Sınıfta alan eğitimi tamamlamış öğrenci, geçen öğretim yılında dal eğitimin yarısında yüz yüze eğitimi bitirdi. Bu sene staja gitmedi. Şimdi mezun. Mesleki örnek vereyim, elektrikte sadece alan bazlı basit elektrik terim, kavram ve devrelerini sadece bir dönem görmüş öğrenci, şu an görüntü ses sistemleri dalından mezun!”(K5)

“Öğrenci katılımı çok düşük olduğu için eğitimler yapılamadı. Bir yıl kayboldu. Uzaktan mesleki eğitimin yapılamayacağını anlamış olduk.”(K7)

“Pandemiden en olumsuz etkilenen okulların meslek liseleri olduklarını düşünüyorum. Ders geçme öğrenme gibi sorumlulukların bilincinde olmayan öğrenciler bir şekilde uzaktan ya da yüz yüze gerçekleştirilen derslere katılmadan süreleri tamamladılar. Tabi istisnai olarak evlerinde yeterli olanakları olmayan öğrenciler de bu eğitimlere katılmadılar ama yüzde olarak az olduğunu düşünüyorum.”(K8)

“Olumsuz. Mesleki becerinin gelişmesi için eğitimde süreklilik gerekir.(K9)

“Pandemiden dolayı üretim olmadı öğrenciler her şeyi uzaktan öğrenmeye çalıştı ama bu da yetersizdi bu yüzden bir yıllık sürede var olan üretim ve eğitim eksik oldu.”(K11)

“Pandemi süreci, meslek öğrencilerini diğer okul türlerindeki öğrencilere göre daha olumsuz etkiledi. Bunun sebebi de meslek eğitiminin daha çok uygulamaya yönelik olmasıdır. Uzaktan eğitim sürecinde meslek öğrencileri teorik eğitimlerini almış olsalar da çok fazla uygulama imkânı bulamadıkları için sorun yaşamışlardır. Bu sorunu kendini geliştiren, teknolojiyi yakından takip eden bazı meslek öğretmenlerinin web 2.0 teknolojilerini kullanarak minimize etseler de hiçbir zaman tamamen ortadan kaldırılamaz. Mesleki eğitimin doğası gereği uzaktan eğitim her zaman yetersiz kalır.”(K12)

“Olumsuz etkiledi. Meslek dersleri uygulamalı olduğundan çoğu ders uzaktan eğitimde istenilen seviyelerde öğretilmedi.”(K13)

“Eğitimi çok kötü etkilediği belli.”(14)

“Eğitim açısından olumsuz etkiledi uygulamalı eğitimler maalesef uzaktan olmuyor.”(K15)

“Yüz yüze zor anlatabildiğimiz konuları uzaktan aktarmaya çalışmak çok zordu. Hele bir de çocukların bilgisayarları yokken telefondan dersi anlamaya çalışmaları deveye hendek atlatmaktan daha zor bir durum. Çocukların motivasyonları yoktu, katılımı sağlamak çok zor oldu.”(K21)

“Uygulamalı dersler açısından büyük sıkıntı yarattı. Atölye etkileşimi ve kuralları bir sonraki yıl oturtulabildi. Öğrencilerin ekonomik yetersizlikten dolayı derslere katılamadı.”(K23)

“Pratik eğitim, çevrimiçi verimli olmadığı için pandemi süresi boyunca öğrenciler neredeyse sıfır düzeyde mesleki beceri kazanmışlardır. En büyük olumsuz etkisi bu olmuştur.”(K24)

“Meslek liselerinde uygulama dersleri uzaktan eğitimde işlenemedi. Her şey teoride kaldı.”(K28)

“Maalesef olumsuz etkiledi. Şu anda 11 sınıf öğrencileri doğru dürüst mesleki eğitim almadan mezun olacaklar. Bence mesleki eğitim kangren oldu. Derhâl müdahale edilmeli.”(K29)

“Olumsuz etkiledi. Staj deneyimi olmadan öğrenciler mezun etmek zorunda kaldık. Derslere katılımın zorunlu olmayışı nedeniyle öğrencilerde ciddi ders eksiklikleri ortaya çıktı.(K30)

Çalışma grubundaki 11 katılımcı (f=11), Pandemi sürecinin meslek liselerine etkilerini “Üreten okullar” imajı oluştu” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“Birçok meslek lisesi -biz de dahil- hastalıkla ilgili envanter üretimi yaparak süreçte olumlu katkılar sağladık. Fakat bazı ilçe milli eğitim kurumları bu durumu reklam vesilesi görüp siyasi olarak manipüle yoluna gitmiştir. Açık konuşmak gerekirse çıkarıcı kişiler, liyakat sahibi olmayan bireyler durumun vahametini kavrayamamış, vaziyetten makam, mevki ayrıcalığı talep etmişlerdir.

“Bu süreçte öğretmenler üzerinden yazılı görsel medyada “yatarak para kazanan meslek” propagandası yapılmıştır. Meslek liseleri ortaya koyduğu ürünlerle bu algıyı bir nebze düşürmüştür.”(K1)

“Önce kolayından başlayın; maske ve dezenfektan üretimi, algıya ve üreten okullar konseptine olumlu etki verdi.”(K5)

“Genel olarak eğitim aksaklıkları yaşansa bile özellikle üretim yapan okulların ilgili alanları meslek liselerinin ülkemizde ne kadar önemli olduklarını gösterdiler. Ülke olarak seferber halinde ürettikleri her türlü ürünler ile katkı sağlayarak ülkemizin kara gün dostu olduklarını gösterdiler. Firmaların istekleri doğrultusunda eğitim programları güncellenmeli. Sanayi okul iş birliği sağlanmalıdır.”(K6)

“Eğitim anlamında dersler uygulamalara döndü. Üreten okullara dönüştü ki meslek liseleri öyle olmalıydı herkes meslek lisesinin ne kadar değerli kurumlar olduğunu gördü.”(K10)

“Meslek liselerin öneminin kısmen anlaşıldığını düşünüyorum.”(K14)

“Üretim açısından olumlu etkiledi. Okullarımız pandemi sürecinde döner sermaye kapsamında yoğun çalıştı. Maske dezenfektan üretimi gerçekleştirildi.”(K15)

“İstisna bölümler pandemide işletme gibi çalışarak üretimde bulundular.”(K17)

“Meslek liseleri yapabileceği üretimi yaparak sürece katkı sağlamaya çalıştı. Bu tabii ki var olan olumsuz algının yıkılması için gayet iyi bir durum.”(K19)

“Meslek öğrencilerinin önemi anlaşıldı, ara eleman olarak üretim ve tedarik zincirindeki kilit noktalardan biri olduğu ve meslek lisesinin memleket meselesi olduğu hatırlanmış oldu.”(K20)

“Üretim açısından bazı meslek liseleri maske, siperlik, kimyasal temizlik ürünleri üretiminde başarılarını artırmışlardır.”(K24)

“Pandemi sürecinde coronavirüs etkisini ortadan kaldırmak amacıyla maske dezenfektan kolonya siperlik dezenfektan makinası, ateş ölçer gibi ürünler üreterek sağlık sektörüne katkı sağlamıştır. Meslek liselerine toplumun bakış açısını olumlu yönde etkilemiştir.”(K26)

Çalışma grubundaki 6 katılımcı (f=6), Pandemi sürecinin meslek liselerine etkilerini “Okula karşı olumsuz tutum ve davranışlar oluştu” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu koda ilişkin görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

“COVID-19 sebebi ile okulların kapanmasından dolayı aşırı derecede öğrenciler isteksiz, anlayışları kıt ve haylazlar.”(K16)

“Ama diğer bölümler üretim yapamadıkları gibi öğrenciler de özellikle maddi yetersizlik yüzünden de alternatif iş arayışlarına girerek okuldan uzaklaşmışlardır.”(K17)

“Öğrenci eğitimden tamamen uzaklaşmış, disiplin sağlanamamaktadır. Öğrenci devamsızlıkları oldukça fazla.”(K18)

“Ders konsantrasyon ve motivasyonu düşük olan meslek liseli öğrencilerin eğitimden tamamen kopmalarına neden oldu. Zamanla toparlanacaklardır.”(K22)

“Çocuklar iki yıl okulla hiç bir alakaları olmamış gibi okula adaptasyon sorunu yaşıyorlar.”(K25)

“Öğrenci okuldan ve meslekten uzak kaldığı için olumsuz etkilendi.(K27)

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda tespit edilen alt problemlere ilişkin elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Meslek liselerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin öğretmen görüşlerinin alındığı çalışma kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı meslek liselerinde görev yapan 30 katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Araştırmanın verilerinden elde edilen bulgular; “meslek liselerinin tanımı ve diğer liselerden ayıran özellikleri”, “meslek liselerine alına öğrencilerde aranan kriterler ve bu kriterlerin ders etkinliğine etkisi”, “meslek liselerinde alan seçiminin bilinçli yapılması ve derslere etkisi”, “meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimin artırmaya yönelik çalışmalar”, “meslek liselerinde görev yapmanın öğretmenler açısından avantaj ve dezavantajları”, “meslek liselerinde kurum içi ve çevre arasındaki iletişimi güçlendirmek adına yapılan çalışmalar”, “meslek liselerinde verilen eğitimin verimliliği”, “meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini artırmaya yönelik çalışmalar”, “COVID-19 salgın sürecinin meslek liselerine etkisi” olmak üzere 10 ana tema altında toplanmıştır.

5.1.1. Meslek Liselerinin Tanımına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmaya katılan öğretmenlerin, “Meslek liselerini nasıl tanımlarsınız?” sorusuna verdikleri cevaplar 10 başlık altında toplanmıştır. Katılımcılar meslek liselerini;

- 1- Sektörün ara eleman ihtiyacını karşılaması.
- 2- Bireylere bir meslek kazandıran eğitim kurumlardır.
- 3- Bireylere, küçük yaşta ilgi ve yeteneği doğrultusunda, uygulamalı olarak beceri kazandırması.
- 4- Okul faaliyetlerinin üretime yönelik olması.
- 5- Bireyleri hayata hazırlaması.
- 6- Mühendislik fakültelerine öğrenci yetiştiren kurumlar.
- 7- Veli, öğretmen, işveren ve tüm paydaşların işe koşulduğu öğrenme ortamlarıdır.

- 8- Ar-ge çalışmalarının yapıldığı okullardır.
- 9- Hem kendi okulunun hem de diğer okulların ihtiyaçlarını karşılayan kurumlardır.
- 10- Akademik olarak hiçbir okula giremeyen öğrencilerin son çare olarak gönderildiği kurumlar şeklinde tanımlamışlardır.

5.1.2. Meslek Liselerini Diğer Liselerden Ayıran Özelliklerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmalara katılan katılımcılara “Meslek liselerini diğer liselerden ayıran özelliklerin neler olduğu sorulmuş verilen cevaplar 5 ana başlıkta toplanmıştır. Katılımcılar meslek liselerini diğer liselerden ayıran özelliklerini;

- 1- Bireylere meslek edindirmesi.
- 2- Sektörle işbirliği içerisinde olması.
- 3- Yapararak yaşayarak öğrenme ortamının olması.
- 4- Ar-ge ve proje çalışmalarının yapılması.
- 5- Teknolojiyi takip ederek, yeniliklere kolayca adapte olması.

Birbirinin devamı niteliğinde olan bu iki soruyu birlikte ele aldığımızda katılımcıların vermiş oldukları cevapların kendi içerisinde tutarlılık gösterdiği bu tutarlılığın alan yazın ile de örtüştüğünü görmekteyiz. Demirel, (1995: 5) öğretimi; eğitim yoluyla meydana gelen davranış değişikliğinin bir plan ve program dâhilinde okulda yapılması olarak tanımlamaktadır. Mesleğin tanımına baktığımızda; meslek; belli bir eğitim doğrultusunda edinilen, bilgi ve beceriye dayalı ücret karşılığında verilen hizmet ve ürün olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Bu iki tanımdan yola çıkarak mesleki eğitimi, bireye; bilgi beceri ve tutum kazandırma yoluyla, bir ve ya birden fazla mesleğe hazırlayan ve yönelten bir eğitim programı şeklinde ifade edilebilir. Çalışmada yer alan 11 katılımcının verdikleri cevaplarda meslek liselerini; “Bireylere bir meslek kazandıran eğitim kurumlarıdır. 8 katılımcı “Bireylere, küçük yaşta ilgi ve yeteneği doğrultusunda, uygulamalı olarak beceri kazandırması” şeklinde tanımlamıştır. Meslek liselerinin diğer liselerden ayıran özelliklere bakıldığında 15 katılımcı ile “Bireylere meslek kazandırması” ifadesi bulunmaktadır. Katılımcıların yaklaşık %80’i meslek liselerini “bireylere meslek kazandıran kurumlar” olarak tanımlamışlardır. Katılımcılardan 17 kişinin meslek liselerini “Sektörün ara eleman ihtiyacını karşılayan kurum” olarak tanımladığı görülmektedir. 5 katılımcı ise meslek liselerinin özellikleri arasında “Sektörle işbirliği içerisinde olması” şeklinde ifade

etmiştir. Katılımcıların % 60'ı meslek liselerini “sektörün ara eleman ihtiyacını karşılayan kurum” olarak tanımlamışlardır. Meslek liseleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; mesleki eğitimin en önemli boyutlarından birini mevcut iş gücü piyasasının ihtiyaçları oluşturmaktadır. İşgücü; bir meslek kolunda, mal ve hizmet üreten mesleğin gerektirdiği teknik donanımına sahip yetişmiş nitelikli birey olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2002; Bolat, 2017: 15). MEB kaynaklarına bakıldığında Meslek Liseleri; mevcut iş piyasasının nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamak amacı ile 8 yıllık ilköğretim eğitimini tamamlayan gençleri yükseköğretime ve belirli bir meslek alanına hazırlayan örgün ve yaygın eğitim kurumları (MEB, 2005), şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım sektör ihtiyacına dikkat çekerken bir üst eğitim kurumlarına öğrenci yetiştirmeye de vurgu yaparak aynı zamanda “Mühendislik fakültelerine öğrenci yetiştiren kurumlar” olarak ifade eden katılımcıların görüşünü de desteklemektedir. Böylelikle yapılan çalışma, literatürdeki diğer araştırmalar ile bu konuda da örtüşmektedir. 5 katılımcının “Yaparak yaşayarak öğrenme ortamının olması”, 4 katılımcının “Bireyleri hayata hazırlaması”, “Veli, öğretmen, işveren ve tüm paydaşların işe koşulduğu öğrenme ortamları” ve “Hem kendi okulunun hem de diğer okulların ihtiyaçlarını karşılayan kurumlar” olarak tarif ettiği meslek liseleri, Alkan’ın “Bireysel ve sosyal hayat için zorunlu olan bir mesleğin gerektirdiği teorik bilgi, beceri ve pratikte uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi zihinsel duygusal sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli bir biçimde geliştirme (Alkan, 1996; Berk, 2020), tanımı ile uyumlu olduğu görülmektedir. 4 katılımcının ifade ettiği “AR-GE ve proje çalışmalarının yapılması” görüşü 11. Kalkınma planında “Öğrencilerin buluş patent ve faydalı model gelişimi sağlayacak AR-GE çalışmalarına önem verilmesi” (MEB, 2020) şeklinde gündeme getirilen konulardan biridir. K1, K26 kodlu katılımcıların değindiği “Teknolojiyi takip ederek, yeniliklere kolayca adapte olması” özelliğine kalkınma planlarında, raporlarda sıklıkla yer verilmiş olmakla birlikte, 2023 Vizyon Belgesinde; İş dünyasının talep ettiği alanlara yönelik eğitim öğretim faaliyetleri güncellenerek dijital dönüşüm sağlanarak atölye ve laboratuvar standartları bu bağlamda yenilenmesi, şeklinde en açık şekliyle yer almıştır. K24 kodlu katılımcını ifade etmiş olduğu “Akademik olarak hiçbir okula giremeyen öğrencilerin son çare olarak gönderildiği kurumlar” görüşü Erkul ve Dalgıç (2014)’ün meslek lisesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi çalışmasında meslek liselerini, ekonomik ve sosyokültürel düzeyleri zayıf, akademik başarıları düşük

derslere karşı olumsuz tutum geliştiren bireyler tarafından çoğunlukla tercih edildiği görüşü ile paralellik göstermektedir.

Sonuç olarak meslek liselerinden beklenen en temel görev bireylerin meslek sahibi olması veya bu okulların meslek elemanı yetiştirmesidir. Bu temel görev ekseninde tüm paydaşlarla ortak bir amaç etrafında toplanarak sistemli hareket etmek gerekmektedir. Gelişen teknolojiye uyum sağlayarak, iş gücü piyasasının eleman açıkları iyi takip ve tahlil edilerek sektör-egitim-istihdam ağlarında entegre bir sistem geliştirilerek sanayi ile eşgüdümlü çalışılmalıdır.

5.1.3. Meslek Liselerine Alınan Öğrencilerde Hangi Kriterler Aranıyor ve Bu Kriterlerin Derslere Etkisine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmaya katılan öğretmenlere, “Meslek liselerine alınan öğrencilerde hangi kriterler aranıyor ve bu kriterlerin derslere etkisi nasıldır?” sorusuna verdikleri cevaplar 7 ana başlık altında ele alınmıştır. Katılımcılar Meslek liselerine alınan öğrencilerde aranan kriterler ve bu kriterlerin ders etkinliğine etkilerini;

- 1- Hiçbir kriter aranmıyor.
- 2- Meslek liselerine öğrenci alımında belirli kriterler olmalı.
- 3- OÖBP+LGS sonuçlarına göre yerleştiriliyor.
- 4- Akademik başarısı düşük öğrenciler tercih ediyor.
- 5- Hiç bir okula yerleşemeyen öğrenciler meslek liselerine yerleşiyor.
- 6- Sınavsız geldiği için eğitim kalitesi düşük.
- 7- Meslek lisesi öğrencilerinin davranış problemleri var şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların %60'nın meslek liselerine öğrenci alımlarında “Hiçbir kriter aranmadığını” ifade ettiği görülmektedir. 17 katılımcı meslek liselerine öğrenci alımlarında “Hiçbir kriter aranmıyor” şeklinde görüş bildirmişlerdir. 7 katılımcı “OÖBP+LGS sonuçlarına göre yerleştiriliyor” şeklinde görüş bildirmişlerdir. 7 katılımcı meslek liselerinin “Akademik başarısı düşük öğrenciler tarafından tercih edildiğini” ifade etmiştir. 5 katılımcı “Hiç bir okula yerleşemeyen öğrenciler meslek liselerine yerleştiğini” ifade etmiştir. 3 katılımcı “Öğrencilerin sınavsız geldiği için eğitim kalitesi düşük” olduğunu ifade etmiştir. 18 Ağustos 1997 tarihinde 4306 sayılı kanun ile Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim, 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren 4+4+4 olarak yeniden düzenlenerek 12 yıla çıkarılmıştır. 8. Sınıftan mezun

olan bir öğrenci Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesine 3 farklı şekilde devam edebilmektedir. Öğrenci teknik liseye devam etmek isterse (LGS) Liselere Geçiş Sınavına girerek aldığı puana göre mesleki ve teknik Anadolu liselerinin teknik öğretim programlarına devam edebilmektedir. Aynı sınav puanına göre proje okullarına devam etme hakkına sahiptir. Sınavsız yerleştirmede ise (OÖBP) orta öğrenim başarı puanına göre mahalli yerleştirme yapılarak kayıt alanındaki okullara yerleşmektedir. Katılımcıların ifade ettikleri ile tutarlı bir yerleşim süreci uygulanmaktadır. Ceylan ve Erbir (2015)'in Meslek yüksekokullarında kalite: mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri çalışmasında, meslek liselerinde negatif katsayı uygulanmaya başlanması ile birlikte akademik olarak başarılı öğrenciler yükseköğretimde istedikleri fakültelere gidebilmek için çevreninde yönlendirmesi ile meslek liseleri dışındaki genel liseleri tercih etmişlerdir. Diğer liselere yerleşemeyen, hesaplama, analiz, tasarım becerileri olmayan, sadece gördüğünü yapabilen ve el becerine sahip öğrenciler meslek liselerine yerleştiklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışmada yer alan görüşler ile örtüşmektedir. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinin Anadolu Teknik programlarına öğrenciler sınavla alınıp, meslek eğitimi ile birlikte orta seviyede ortak bir genel kültür kazandırmak amacıyla okutulan genel kültür ve yetenek derslerini de ağırlıklı olarak görmektedirler. Bu programlara devam eden öğrencilere meslek eğitimin gerektirdiği mesleki formasyon verilerek iş hayatına ve yükseköğretime hazırlanması amaçlanmaktadır. 10 katılımcı “Meslek liseleri Güzel Sanatlar Liselerine girişlerde uygulanan yetenek sınavlarına benzer bir uygulama ile öğrenci alımlarının yapılması gerektiğine dikkat çekmişlerdir. 4 katılımcı meslek liselerine alımlarda herhangi bir kriter olmaması sonucu olarak bu okullarda davranış problemlerinin olduğunu ifade etmiştir. Bireylerin ömür boyunca yapacakları mesleklerine karşı olan tutumları o mesleğin icrasında ne denli başarılı olduklarını da göstermektedir. Mesleklerine karşı olumlu tutum geliştirmeleri mesleğe yönelik ilgi istek ve yetenek ile doğru orantılıdır. Sevdikleri ve ilgi duydukları işlerde çalışmak bireylerde başarı ve mesleki doyumu beraberinde getirmektedir. Meslek liselerinin mevcut sistemde bireylerin ilgi ve yeteneklerine göre değil daha çok genel liselere yerleşemeyen öğrencilerin zorunlu eğitim sonucu mecburen seçtikleri bir okul olduğu görülmektedir. Aile ve çevre tarafından zorla yönlendirilmektedir. Bu durumun doğal sonucu olarak alanını ve okulu sevmeyen, akademik olarak başarısız öğrenciler meslek liselerinin başarı ortalamasını aşağı çekerek davranış problemi oluşturmaktadırlar.

5.1.4. Meslek Liselerinde Alan Seçiminin Bilinçli Yapılması ve Derslere Etkisine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmaya katılan öğretmenlere, “Meslek liseli öğrencilerinin alan seçimleri bilinçli olarak yapılıyor mu? Bu durum ders etkinliklerini nasıl etkiliyor?” sorusuna verdikleri cevaplar 5 ana başlık altında ele alınmıştır. Katılımcılar alan seçimlerinin bilinçli yapılması ve bu durumun ders etkinliğine olan etkisini;

- 1- İlgi, istek ve yetenekleri dikkate alınmadan yapılan tercih sonucunda öğrencilerin akademik başarısı düşüyor.
- 2- Alan seçimleri bilinçli olarak yapılmıyor.
- 3- Aile veya çevrenin etkisi ile yapılıyor.
- 4- Az sayıda öğrenci bilinçli tercih yapıyor.
- 5- 9. sınıfta oryantasyon- alan tanıtımı sonrası yapılıyor şeklinde ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmeler sonucunda “Meslek lisesi öğrencilerinin alan seçimleri bilinçli olarak yapılıp yapılmadığı ve bu durum ders etkinliklerini nasıl etkilediği” sorusuna katılımcıların vermiş olduğu cevaplar; 19 katılımcının “İlgi, istek ve yetenekleri dikkate alınmadan yapılan tercih sonucunda öğrencilerin akademik başarısı düşüyor”, 12 katılımcının “Alan seçimleri bilinçli olarak yapılmıyor”, 12 katılımcının “Aile veya çevrenin etkisi ile yapılıyor” şeklinde görüş bildirdikleri gözlenmiştir. Katılımcıların yaklaşık % 65’i öğrenci ilgi istek ve yetenekleri dikkate alınmadan tercih yapıldığını ifade etmişlerdir. Katılımcılar, alan seçimleri yapılırken aile ve çevrenin etkisinde kalınarak yapıldığı ifade edilmektedir. Şahin ve Fındık, (2008) Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri konulu çalışmalarında, mesleki başarının elde edilebilmesi için meslek seçimim isabetli yapılmasına dikkat çekerek iş nitelikleri ile bireyin ilgi ve yeteneklerinin örtüşmesi motivasyonu artırarak iş başarısı sağladığını ifade etmişlerdir. Ülkemizde ilköğretim ikinci kademedan itibaren mesleki rehberlik yapıldığını ve bu hizmetlerin yeterli olmadığını ifade eden Şahin ve Fındık, (2008) birey yeteneklerinden ziyade aile ve çevrenin etkisi altında kalındığını vurgulamışlardır.

MEB verilerinde 2018 YKS okul türü ve öğrenim durumuna göre başvuran ve yükseköğretim programlarına yerleşen aday sayıları incelendiğinde: Meslek liselerinden yükseköğretime başvuran 1.225 283 kişiden, Lisans: 91 937, Ön lisans: 187 689, Açık öğretim: 96 485 yerleştiği görülmektedir. Sınava başvuran ve yerleşen öğrenci sayısı arasındaki fark katılımcıların görüşlerini desteklemektedir.

5.1.5. Meslek Liselerinde Öğretmen ve Öğrencilerin Proje Üretimini Artırmaya Yönelik Çalışmalara İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmaya katılan öğretmenlere, “Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini arttırmak adına neler yapılabilir? Sorusuna verdikleri cevaplar 6 ana başlık altında ele alınmıştır. Katılımcılar meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini arttırmak için yapılacak motivasyon çalışmalarına;

- 1- Maddi- Manevi destek sağlanmalı.
- 2- Mevcut ders yükü azaltılarak, proje için zaman tanınmalı.
- 3- Öğrenci seviyesine uygun, fuar ve yarışmalar düzenlenerek ödüllendirilmeli.
- 4- Sektörle işbirliği yapılarak iş başı eğitimler düzenlenmeli.
- 5- Fiziksel şartlar proje yapımına uygun hale getirilmeli.
- 6- Proje tabanlı öğretime geçilmeli şeklinde cevap vermişlerdir.

Yapılan görüşmeler sonucunda “Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini arttırmak adına neler yapılabilir? sorusuna 12 katılımcı “Maddi- Manevi destek sağlanmalı” ifadesini kullanmışlardır. Ancak bu ifade açıklayıcı bir ifade olmadığından literatürde karşılığı bulunamamıştır. 8 katılımcı “Mevcut ders yükü azaltılarak, proje için zaman tanınmalı” 6 katılımcı “ Öğrenci seviyesine uygun, fuar ve yarışmalar düzenlenerek ödüllendirilmeli”, 6 katılımcı “Sektörle işbirliği yapılarak iş başı eğitimler düzenlenmeli”, 4 katılımcı “Fiziksel şartlar proje yapımına uygun hale getirilmeli”, 3 katılımcı “Proje tabanlı öğretime geçilmeli” şeklinde görüş bildirmişlerdir. İlgili literatür incelendiğinde 4006-TUBİTAK Bilim Fuarına Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Bilim Fuarı Hakkındaki Görüşleri konulu çalışmada Sontay, Anar ve Karamustafaoğlu, (2019) bilim fuarlarının okul, öğretmen, öğrenci ve velilere olumlu katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Okul- çevre etkileşimini güçlendiren bu tür organizasyonlara çeşitli projelerle katılan öğrencilerin, problem çözme, yaratıcı düşünme gibi üst düzey zihinsel beceriler kazandıkları, özgüvenlerinin arttığı, kişisel sosyal becerilerinin geliştiği, okulda öğrendiklerini hayata geçirerek derslerine karşı olumlu tutum geliştirdikleri, ayrıca işbirliği, yardımlaşma, sorumluluk, liderlik gibi olumlu özellikler kazandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler açısından bakıldığında proje odaklı çalışıldığından öğretmenlerin mesleki becerilerini geliştirmekte, alanlarındaki gelişmeleri takip ederek mesleki gelişim sağladıklarına böylece iş yaşam doyumlarının arttığını ifade eden Atalmış, Selçuk ve Ataç, (2018)’a göre bu tür

organizasyonlar öğretmenlerin okula karşı aidiyet duygusunu güçlendirdiğini ifade etmişlerdir. Projelerin tüm iç ve dış paydaşlar üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmektedir. Özellikle MEB raporlarında, şuralarda, kalkınma planlarında benzer konulara değinildiği görülmektedir. Özellikle 2023 Vizyon Belgesinde; mesleki eğitimin tanıtımına önem verilerek (müfredat, paydaşlar ile yapılan iyi örnekler, üretilen ürünler, yarışmalar, fuarlar vb.) oluşturulacak dijital platformlarda görünürlüğü artırılması. İş dünyasının talep ettiği alanlara yönelik eğitim öğretim faaliyetleri güncellenerek dijital dönüşüm sağlanarak atölye ve laboratuvar standartları bu bağlamda yenilenmesi. Mezun öğrencilere, sanayi sektörü ve akademilerin akredite ettiği dersler konularak işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu yetişmiş insan gücü ihtiyacı karşılanması. Buluş, patent, marka üreten okulların öğrenci, öğretmen ve yöneticilerinin döner sermaye kaynaklı gelirlerden pay alması sağlanması. Ulusal ve uluslararası yarışmalarda başarı elde eden öğrencilere yurt dışı eğitim imkânı tanınması mezuniyet sonrası mikro kredilerle projelerin desteklenmesi vb. maddeleri katılımcıların görüşleri ile bire bir uyuşmaktadır.

5.1.6. Meslek Liselerinde Görev Yapmanın Öğretmenlerin Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmaya katılan öğretmenlere, Meslek liselerinde görev yapan öğretmenin avantaj ve dezavantajları nelerdir? Sorusuna verdikleri cevaplar 6 ana başlık altında ele alınmıştır. Katılımcılar Meslek liselerinde görev yapan bir öğretmenin avantaj ve dezavantajlarını;

- 1- Teknik öğretmen için ekonomik ve imkânlar açısından avantajlıdır.
- 2- Öğrencilerin öğrenme güdülerinin düşük olmasına bağlı mesleki doyumsuzluk.
- 3- Öğrenci ve öğretmen arasında güçlü bir bağ oluşuyor.
- 4- Öğrencisini meslek sahibi yapmanın sosyal ve bireysel doyum yaşanması.
- 5- Kültür dersleri öğretmenleri için dezavantajlıdır.
- 6- Kaynak ödenek ve atölye donanım yetersizliği ve atölyelerin risk taşıması şeklinde ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmeler sonucunda “Meslek liselerinde görev yapan bir öğretmenin avantaj ve dezavantajlarının neler olduğu” sorusu sorulmuş; 11 katılımcı “Teknik öğretmen için ekonomik ve imkânlar açısından avantajlı” olduğu 7 katılımcı “Öğrenci ve öğretmen arasında güçlü bir bağ oluştuğu”, 6 katılımcı “Öğrencisini meslek sahibi yapmanın sosyal ve bireysel doyum yaşadığını” ifade etmişlerdir. Akın (2019),

çalışmasında bu konuya şu şekilde değinmiştir. Okulun eğitim fonksiyonu yerine getirmede öğretmenler en önemli ve zor bir rol üstlenmektedirler. Kalabalık sınıflar, farklı sosyokültürel yapıdan öğrencilerin farklı ihtiyaçları öğretmenleri asıl mesleklerinin dışında da sorumluluklar yüklemektedir. Meslek liselerinde alan derslerinin ders sürelerinin uzunluğu öğrenci ve öğretmen etkileşimini artırmaktadır. Alan öğretmenleri öğrencilerini diğer öğretmenlere göre daha çok sahiplenmekte, öğrenci ve ailelerinin özel sorunlarıyla ilgilenmek zorunda kalmaktadırlar. Bu durum akademik olarak yetersiz olan öğrencelerin eğitim şartları dikkate alındığında öğretmene ekstra bir sorumluluk yüklemekle birlikte öğrencilerinin mesleki olarak iyi yerlerde olduğunu görmek onu mutlu etmektedir. Akın, (2019)'ın bu görüşleri çalışmamızı destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Bunların yanı sıra 5 katılımcı atölye ve laboratuvarların donanım eksiklikleri eğitim öğretimi kısıtlamakla birlikte öğrenci ve öğretmenler açısından risk oluşturduğu ifade edilmiştir. Konu ile ilgili olarak Aslan, (2008) çalışmasında kurumun fiziki yetersizliklerinden kaynaklanan sorunlar olduğuna dikkat çekmiş bu durumun öğretilmekte mesleki tatminsizlikle neden olarak kuruma yabancılaştırdığını ifade ederek bu çalışmaya katılan katılımcıların görüşleri ile tutarlılık göstermektedir. 6 katılımcı meslek lisesi öğrencilerinin akademik başarısının düşük olmasından dolayı ve öğrencilerin meslek dersi öğretmenleriyle kurdukları bağı kültür dersi öğretmenleri ile kuramadıkları için kültür dersleri öğretmenleri açısından dezavantajlı olduğu görüşündedirler. Özdemir (2016), çalışmasında, meslek liselerinde meslek dersi ve kültür dersi ayrımının kafa/kol emeği ayrımından kaynaklı olduğuna dikkat çekerek öğrencilerin kültür derslerinin kendilerine bir katkı sağalmayacağına inanarak bu dersler ve ders öğretmenlerine karşı bir direniş içerisinde olduklarını bu durumun kültür dersi öğretmenleri açısından dezavantaj oluşturduğunu ifade etmektedir. Bu açıdan katılımcı görüşleriyle uyumlu olduğu gözlemlenmektedir.

5.1.7. Meslek Liselerinde Kurum İçi ve Çevre Arasındaki İletişimi Güçlendirmek Adına Yapılan Çalışmalara İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmaya katılan öğretmenlere, Meslek liselerinde kurum içi ve kurum-çevre arasında iletişimi nasıl buluyorsunuz, güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılabilir? Sorusuna verdikleri cevaplar 4 ana başlık altında ele alınmıştır. Katılımcılar Meslek liselerinde kurum içi ve kurum-çevre arasında iletişimi;

- 1- Kurum-çevre iletişimi yetersiz.

- 2- Kurum içi ve kurum çevre arasında iletişim yeterli.
- 3- Kurum çevre arası protokoller ile güçlendiriliyor.
- 4- Kurum içi iletişim yeterli şekilde ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmeler sonucunda “Meslek liselerinde kurum içi ve kurum–çevre arasında iletişimi nasıl buluyorsunuz, güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılabilir” sorusuna; 16 katılımcı “Kurum-çevre iletişimi yetersiz” olduğunu ifade etmiştir. 8 katılımcı “Kurum içi ve kurum çevre arasında iletişim yeterli” bulmuştur. 6 katılımcı “Kurum çevre arası protokoller ile güçlendirildiğini” ifade etmişlerdir. 2 katılımcı “Kurum içi iletişim yeterli olduğunu” ifade etmişlerdir. Sarier ve Uysal (2020), çalışmalarında kurumun iç paydaşlar açısından değerlendirilmesinde en önemli etkenin okul yönetiminin tutumu olduğunu ifade etmektedir. Kurum içi iletişim engelleri okul yönetiminin olumsuz tavrı, öğretmenlerin iş yükünün fazlalığı, öğrencilerin isteksizliği, velilerin iş yoğunluğu ve zaman problemlerinden kaynaklandığını ifade ederek katılımcıların görüşlerini desteklemektedir.

Meslek liselerinde alan derslerinde uzun süre atölye ve laboratuvarlar kullanıldığından alan öğretmenleri kendi içlerinde kapalı bir grup oluşturma eğilimindedirler. Bu durumun doğal bir sonucu olarak zaman zaman diğer öğretmenler ile iletişim problemi yaşanabilmektedir. Mesleki eğitimin en önemli dış paydaşlarından biri İBE kapsamında uygulamalarının yapıldığı işletmelerdir. Tamer ve Özcan (2014), çalışmalarında meslek öğreniminde özel ve resmi kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde olmak okulun güçlü yanları olarak nitelendirilerek bu çalışmalar okul-sanayi işbirliği protokolleri aracılığıyla yürütüldüğünü ifade etmektedir. Dönmez ve Polat (2003), çalışmalarında, okullarda verilen teorik bilgilerin, okul sanayi işbirliğinin yeterli düzeyde olmamasından dolayı uygulamada yetersiz kaldığını belirtmektedir. Balcı ve Arı (2003), çalışmalarında teknolojik gelişmelere bağlı olarak çağın gerektirdiği beklentiler ışığında ihtiyaç duyulan alanlarda programlar oluşturulması gerektiğini, bu programların kaynakların birleştirilerek çok ortaklı işbirliği anlaşmaları içermesi gerektiğini, böylelikle yeni fırsatların ortaya çıkacağını belirterek çalışmadaki görüşler ile benzerlik göstermektedir. Meslek liselerinde kurum çevre arası iletişim en yaygın olarak işletmelerde beceri eğitiminin alındığı işletmeler ve okul arasında oluşmaktadır. Sektörü yakından takip ederek öğrencilerinin beceri eğitimlerini sektörde söz sahibi kurumsal firmalarda yaptıran kurumların çevre ile iletişimi daha güçlü olmaktadır. Bu

ilişkiyi güçlendirmek adına ülke çapında uygulanan METEP, LİMME, METGE, MEGEP, MTEM, OSEP, OSANOR gibi projeler yapılarak sektörün ihtiyacı olan alanlara yönelik çalışmalar yapılmıştır. Özellikle son yıllarda MEB raporları incelendiğinde mesleki eğitimde çok geniş bir yelpazeden bakılarak geçmişten güç alarak geleceğe yön veren bir politika izlendiği görülmektedir. Bu mesleki eğitim hamlesinde Kültür Bakanlığı ile geleneksel sanatlarımızı yaşatmak amacı ile Geleneksel Türk Sanatları MTAL, Milli Savunma Sanayinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere Aselsan MTAL, İstanbul Üniversitesi ile yapılan protokol ile Ar-Ge merkezi, TOBB ile 81 ile sektör ihtiyaçlarına yönelik nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan protokoller yapılmıştır.

5.1.8. Meslek Liselerinde Verilen Eğitimin Verimliliğine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmaya katılan öğretmenlere, Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik açısından nasıl yorumlarsınız, açıklayabilir misiniz? Sorusuna verdikleri cevaplar 4 ana başlık altında ele alınmıştır. Katılımcılar Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik düzeyini;

- 1- Yeterli Düzeyde Değil.
- 2- Yeterli Düzeyde.
- 3- Alan ve Eğitim Şartlarına göre Farklılık Gösterir.
- 4- Orta Düzeyde şeklinde ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmeler sonucunda “Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik açısından nasıl yorumlarsınız, açıklayabilir misiniz?” sorusuna; 13 katılımcı “Yeterli düzeyde olmadığını”, 8 katılımcı “Yeterli düzeyde”, 4 katılımcı “Alan ve eğitim şartlarına göre farklılık gösterdiğini”, 3 katılımcı “Orta düzeyde” olduğunu belirtmişlerdir.

Meslek liselerinde ATP ve AMP olmak üzere iki farklı program uygulanmaktadır. Anadolu Teknik Program (ATP) akademik ağırlıklı bir eğitim verilerek bu programdan mezun olan öğrencilerin yükseköğretime devam etmeleri hedeflenmiştir. Anadolu Meslek Programında(AMP) uygulamalı eğitim ağırlıklı olup sektör ihtiyaçlarına paralel nitelikli teknik personel ihtiyacı hedeflenmiştir. Her iki program mezunlarına diploma, İş yeri açma belgesi, EUROPASS belgesi ve teknisyenlik unvanı, verilmekte olduğunu ifade eden Bozgeyikli, (2019) Mesleki ve teknik eğitimin geleceği raporunda

meslek liselerinde verilen eğitimi değerlendirerek çalışmadaki görüşleri desteklemektedir. Tamer ve Özcan (2014), çalışmalarında meslek lisesi öğrencilerinin bilinçli tercih yapmamalarından kaynaklı hayal kırıklığı yaşadıklarını, kültür derslerinin genel liseler ile aynı seviyeye getirilerek öğrencilerin gelecekle ilgili sağlıklı planlar kuracaklarını ifade ederek çalışmamızda eğitim verimliliğini yetersiz bulan görüşleri desteklerken, aynı çalışmanın işletmelerdeki durumu irdelendiğinde meslek lisesi mezunlarının genel lise mezunlarına göre iş ve çalışma hayatında daha uyumlu ve becerikli oldukları ifade edilerek çalışmada eğitimi yeterli bulan katılımcılarla uygunluk göstermektedir. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Bilişim Teknolojileri Alanı haftalık ders çizelgesi örnek olarak incelendiğinde 9,10,11 ve 12. sınıfların haftalık 11, 14, 17, 24 alan dersi olmak üzere toplam 43 saat dersleri bulunmaktadır. MEB 2020-2021 eğitim öğretim yılı itibarıyla 9. Sınıftan itibaren alan dersleri işlenmeye başlamıştır (MEB, 2020).

5.1.9. Meslek Liselerinde Verilen Eğitimin Kalitesini Artırmaya Yönelik Çalışmalara İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmaya katılan öğretmenlere, Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmak için neler yapılmalıdır? Sorusu sorulmuş, verdikleri cevaplar 5 ana başlık altında ele alınmıştır. Katılımcılar Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmaya yönelik önerileri;

- 1- Ders çeşitliliği azaltılıp, iş başı eğitimlerin süresini uzatmak.
- 2- Alanları mevcut iş piyasası ihtiyaçlarına göre güncellemek.
- 3- Öğrencileri seçerek almak.
- 4- Donanımlı atölye ortamlarında çalışmak.
- 5- Öğretmenleri hizmet içi eğitimler ile geliştirmek şeklinde ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmeler sonucunda “Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmaya yönelik öneriler neler olduğu” sorusuna; 11 katılımcı “Ders çeşitliliği azaltılıp, iş başı eğitimlerin süresini uzatmak”, 7 katılımcı “Alanları mevcut iş piyasası ihtiyaçlarına göre güncellemek”, 6 katılımcı “Öğrencileri seçerek almak”, 5 katılımcı “Donanımlı atölye ortamlarında çalışmak”, 4 katılımcı “Öğretmenleri hizmet içi eğitimler ile geliştirilmeli” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Konu ile ilgili literatür taramalarında katılımcı görüşleri ile örtüştüğü görülmektedir. İş piyasasının ihtiyaç duyduğu iş kollarında ara-eleman yetersizliği yaşanırken, meslek eğitimi almış bireylerin işsizlik veya mesleği dışında farklı iş kollarında çalışma oranı oldukça

yüksektir (Taş, 2010). “Bu çerçevede nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi için eğitim olanaklarının genişletilmesi bütün dünyanın üzerinde özenle durduğu temel konu haline gelmiş bulunmaktadır” (Altın, 2007: 10). Mesleki eğitim ile ilgili düzenlemelere Milli Eğitim Şuralarında yer verilerek 22-26 Şubat 1999 tarihinde toplanan XVI. Milli Eğitim Şurasında mesleki eğitimin yeniden yapılandırılmasının önemi vurgulanarak modüler sisteme geçilmesi önerilmiştir. Mesleki eğitimde tüm paydaşların desteği alınarak yerel yapılanması güçlendirilip ve böylece Avrupa ile bütünleşme sürecinin hızlandırılarak özellikle hazırlayıcı istihdam konusunda uluslararası standartlara ulaşılması gerektiğinin altı çizilmiştir. Keza Kalkınma Planlarında nitelikli işgücü, işbaşı eğitim, hizmet içi eğitim konularına değinilmiştir. 10. Kalkınma Planı Raporuna göre mesleki ve teknik eğitimde; İşletmelerde beceri eğitimi, Tematik okulların açılması, Çıraklık eğitiminin 12 yıllık zorunlu eğitim kapsamına alınması, Öğretmenlerin işbaşı eğitimlerle mesleki donanımlarının artırılması, öğrenci kabul eden işletmelere tanınan devlet desteği, üniversite sınavlarında ek puan verilmesi, öğrencilerin iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı 10. sınıftan itibaren sigorta yapılması, özel sektör ihtiyaçları dikkate alınarak okulların alan, dal ve programlarının güncellenmesi gibi birçok konuda iyileştirme politikaları yapılmış olsa dahi yeterli olmadığı vurgulanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 33).

5.1.10. COVID-19 Salgın Sürecinin Meslek Liselerine Etkisine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmaya katılan öğretmenlere, COVID-19 salgın sürecini meslek liselerini nasıl etkiledi açıklayabilir misiniz? (eğitim/ üretim/algı açısından) Sorusuna verdikleri cevaplar 3 ana başlık altında ele alınmıştır. Katılımcılar COVID-19 salgın sürecinin meslek liselerine etkilerini;

- 1- Kazanımlar açısından olumsuz.
- 2- “Üreten okullar” İmajı oluştu.
- 3- Okula Karşı Olumsuz Tutum ve Davranışlar oluştu şeklinde ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmeler sonucunda “COVID-19 salgın sürecinin meslek liselerini nasıl etkiledi” sorusuna; 19 katılımcı “Kazanımlar açısından olumsuz”, 11 katılımcı “Üreten okullar İmajı oluştuğunu”, 6 katılımcı “Okula Karşı Olumsuz Tutum ve Davranışlar oluştuğunu” ifade etmişlerdir.

COVID-19 pandemi sürecinin en büyük sorunları arasında iletişim problemleri olduğu belirlenerek, öğrencilerin telefon, tablet bilgisayar gibi uzaktan eğitim donanımlara sahip olmamaları, internet ve alt yapı bağlantı sorunları, otokontrol ve öz disiplin seviyesinin düşük olması gibi nedenler eğitim öğretim faaliyetlerinin verimliliğinin düşmesine sebep olmuştur. Çakın ve Külekçi-Akyavuz (2020), çalışmalarında uzaktan eğitim sınırlılıkları konusuna değinirken yüz yüze eğitiminde kullanılan beden dili, jest mimikler ile kurulan etkileşim uzaktan eğitimde sağlanamamakta ve özellikle internet erişim yetersizliği bu durumu daha fazla etkilediğini belirtmişlerdir. Birçok alanda dezavantajları bulunsa da derslerin kayıt alınması, ortamdan bağımsız eğitim yapılması gibi avantajlarının bulunduğunu ifade ederek, salgınla mücadele kapsamında meslek liselerinde üretime yönelik faaliyetler yapılarak üretim kapasiteleri arttığını ifade eden Çakın ve Külekçi katılımcı görüşleri ile benzer görüş bildirmişlerdir. COVID-19 pandemisi tüm dünya da olduğu gibi ülkemizde de birçok alanı derinden etkilemiştir. MEB tarafından 2010 yılında temelleri atılarak 2012 yılından beri Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesinin hayata geçirilmesi ile birlikte birçok okulumuzda yer alan etkileşimli tahtalar ve EBA portalı ile bu kriz durumu fırsata çevrilerek yakın zamanda geçilmesi öngörülen uzaktan/interaktif veya çevrimiçi sisteme geçişi hızlandırmıştır. Dünya genelinde pandemi kaynaklı okul kapatma uygulamaları yapılmış bu durumdan öğrenci nüfusunun %64.4 etkilenmiştir (UNESCO, 2020). Bu süreçte çevrimiçi eğitim, eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütülmesine yardımcı olsa da ülke olarak teknik ve kültürel alt yapı alt yetersizliği performans düşüklüğüne sebep olmuştur. Neredeyse tüm dünyada sosyal ve çalışma hayatının durma noktasına geldiği bu dönemde hijyenin önemi ve virüsün solunum yolu ile bulaşması gündeme gelmiştir. Bulaş riskini azaltmak amacıyla meslek liseleri mevcut dezenfektan ve maske ihtiyaçları karşılamak üzere harekete geçmişlerdir. Pandemi sürecince öncelikle sağlık personeline destek olmak için bu topyekûn mücadelede dezenfektan ve maske üretirken ben de varım diyen meslek liseleri daha sonraları sağlık alanında gerek Ar-ge çalışmaları ile gerekse çeşitli ekipmanlar üreterek krizi fırsata çevirmiş sorumluluğu yerine getirmiştir. COVID-19 salgını sürecinde meslek liselerince çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Özer, 2020).

5.2. Öneriler

Araştırma meslek liselerinde farklı branşlarda görev yapmakta olan öğretmenlerin deneyim ve değerlendirmelerini içermesi açısından son derece önemli bulgulara sahiptir. Bu bölümde, araştırmanın bulguları doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve yapılan kavramsal tartışmalara bağlı olarak politika yapıcılara, uygulayıcılara ve başka araştırmacılara yönelik önerilerde bulunmaktadır.

5.2.1. Politika Yapıcılar ve Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- 1- Meslek liselerinin olumsuz algısının değiştirilerek, bu okullardan mezun olan öğrencilerin mesleğin gerektirdiği donanımlara sahip, kalifiye eleman olarak yetiştirilecekleri eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülmelidir.
- 2- Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların en çok üzerinde durdukları noktanın meslek liselerine öğrenci alımlarında herhangi bir kriterin aranmaması olmuştur. Mesleki eğitimin verildiği meslek liselerinde mesleğin gerektirdiği ön koşullara sahip, öğrenci ilgi, istek ve yeteneklerinin dikkate alınarak yerleştirmelerin yapıldığı bir sistem oluşturulmalıdır.
- 3- Meslek liselerine öğrenci alırken; bir alt kademde mesleki rehberlik faaliyetleri etkin olarak yapılmalı, öğrencilerin okul, alan ve bölümler hakkında yeterli bilgiye sahip olarak tercih yapmaları sağlanmalıdır.
- 4- Meslek liselerinde özellikle üretime yönelik ve Ar-Ge çalışmalarına ağırlık verilmeli, gerekirse tüm meslek liselerinde proje ve Ar-Ge birimleri oluşturulmalıdır.
- 5- Meslek liselerinde sanayi sektörü ile işbirliği yapılarak teknolojik gelişmeler ışığında alan- dal güncellemeleri yapılmalı bu güncellemeler doğrultusunda mevcut atölye ve laboratuvarlar yenilenmelidir.
- 6- Meslek liseleri asıl işlevi olan “nitelikli ara eleman” ihtiyacını karşılamak üzere sektörel gelişmeler takip edilerek kendi kapalı dünyalarından çıkartılıp rehabilite edilerek toplumsal işlevi aktive edilmelidir.
- 7- Meslek liselerinde verilen eğitimin niteliği artırılarak, Anadolu teknik programlarında bir üst eğitim programına gidebilecek, Anadolu meslek programlarında ise mezun olduğunda işbaşı yapacak seviyeye getirilmelidir.
- 8- Küreselleşmenin gerektirdiği yenedünya düzeninde yer almak için teknolojik gelişmeler ışığında, ders çeşitliliğini azaltarak belli okulların belli alanlarda

uzmanlaştırılarak, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle bu gelişmelere hazır hale gelmeleri sağlanmalıdır.

9- Küreselleşmenin gerektirdiği yenedünya düzeninde sağlıklı bir iletişim kurmak için dil eğitimine önem verilerek özellikle mesleki dil geliştirilmesine yönelik projeler uygulanmalıdır.

10- COVID-19 küresel salgını ile eğitimi dört duvar arasından çıkartarak hayatın her alanında hızla yer edinen çevrimiçi, uzaktan veya interaktif eğitim partallarında veri tabanı oluşturulmalı, özellikle uygulama ve görselliğin ön planda olduğu mesleki eğitimde 3 boyutlu eğitim programları hazırlanmalıdır.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- 1- Bu araştırmada Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde görev yapmakta olan öğretmen görüşleri incelenmiştir. Proje meslek liselerinde görev yapan öğretmenler ile gerçekleştirilebilir.
- 2- Öğrenci, veli veya okul yöneticilerinin Meslek liselerinin sorunları ve çözüm önerileri hakkındaki görüşlerinin incelendiği araştırmalar yapılabilir.
- 3- Özel Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde görev yapmakta olan öğretmen ve yöneticilerin farklı eğitim öğretim modeli kullandıkları bilinmektedir. Bu sebeple araştırma bulguları, özel okullarda yapılarak benzer araştırma bulguları ile karşılaştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, E. (2019). *Meslek Liselerinde Çalışan Öğretmenlerin İş Yaşam Dengesi Sorunu İzmit Örneği* (Yüksek Lisans Tez). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Akkutay, Ü. (1991). *Türkiye’de Çıracılık Eğitimi*. Ankara: Erek.
- (2011). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Alkan, C. Doğan, H. Sezgin, İ. (1996). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Alkan, C. Doğan, H. (1996). *Mesleki ve Teknik Eğitim İçin Ana Plan Esasları*. Ankara: Gazi Büro Kitapevi.

- Altın, R. (2007). *Mesleki Eğitim Sisteminde Yeni Eğilimler ve Modüler Sistem*. Ankara: MEB. Projeler Koordinasyon Merkezi.
- Annon. (1983). *Türkçe Sözlük*.
- Ardahan, F. (2010). Sektör Odaklı Mesleki Eğitim, Sektörün İşletmecilik Eğitiminden Beklentileri ve Antalya Örnek Uygulaması. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(20), 59.
- Aslan, H. (2008). *Endüstri Meslek Liselerinde Kültür Dersleri Öğretmenlerinin Mesleğe ve Kuruma Yabancılaşma Düzeyleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Arslan, E. (2014). *Ailenin Sosyo Ekonomik Yapısı ile Meslek Lisesi Öğrencilerinin Gelecek Beklentisi Arasındaki İlişki (İstanbul İli Sultanbeyli İlçesindeki Endüstri Meslek Lisesi Örneği)*. (Yüksek Lisans Tez). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atalmış, E. H., Selçuk, G. ve Ataç, A. (2020). Öğretmen ve Öğrencilere Göre 4006 TÜBİTAK Bilim Fuarları Etkililikleri: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 750-774.
- Atmalar, O. (2015). *Meslek Liselerinde Ve Mesleki Eğitim Merkezlerinde Görev Yapan Kültür Dersi Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılığı Batman İl Örneği*. (Yüksek Lisans Tez). Zirve Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Aygün, N. (2015). *Kız Meslek Liselerinde Yaşanan Sorunlar Hakkında Mesleki Eğitim Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşleri: Eyüp, Gaziosmanpaşa, Fatih ve Avcılar Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayaz, N. (2015). Milli Eğitim Şurası Kararlarında Mesleki Eğitimin Düşünsel Yapısı ve Turizm Eğitimi, *Turizm Akademik Dergisi*, 2 (2), 42-47.
- Balcı, S. ve Arı, M. (2003). “Küresel Ekonomi İçinde Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi”, *IVETA Bölgesel Konferansı*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Berk, Ş. (2020). *Modüler Sistemin Değerlendirilmesi*. Ankara: Pegem Yayınlar.

- (2012). *Mesleki Ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarında Uygulanan Modüler Sistemin Provus'un Farklar Modeli İle Değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bolat, Y. (2017). *Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Mevcut Durumu ve Farklı Ülkelerle Karşılaştırılması*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bozgeyikli, H. (2019). Mesleki ve teknik eğitimin geleceği (Analiz Raporu: 201902). *İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı Dergisi*, 20.
- Ceylan, H. ve Erbir, M. A. (2015). Meslek yüksekokullarında kalite: mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri. *Meslek Yüksekokulları Elektronik Dergisi*, 99-106.
- Cicioğlu, H. (1985). *Türkiye Cumhuriyeti'nde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişimi)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Çevirenler: Bütün, M. ve Demir, B. Ankara: Siyasal Yayınları.
- Çakın, M. ve Akyavuz, E. K. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186.
- Çınar, E. (2007). *XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Meslekî Ve Teknik Eğitim*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Demir, E. ve Şen, Ş. (2009). Cumhuriyet Dönemi Mesleki ve Teknik Eğitim Reformları. *Ege Eğitim Dergisi*, 10(2), 39-591.
- Demir, S. (2015). *Meslek Liseleri İçin Web Tabanlı Staj Yönetim Sistemi Tasarımı ve Uygulaması*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Demircan, A. (2020). *Meslek Liselerinin Etkililiklerinin Temel Bileşenler Analizi ile Değerlendirilmesi: Ankara İli Örneği*. (Yüksek Lisans Tez). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö. (1999). *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Doğan, H. (1984-2019). Okul Sanayi Ortaklaşa (OSANOR) Eğitimi alışmaları ve Elde Edilen Sonuçlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17 (1) , 249-288.
- Doğrul, A. (2015). *Meslek Liselerinde Yöneticilerle Öğretmenler Arasındaki Örgütsel atışma Ve Uzlaşma Alanları; Aksaray İli Örneği*. (Yüksek Lisans Tez). Mevlana Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Konya.
- Döğüş, S. (2014). Türk Halk Kültürü ve Alevilik. Geçmişten Günümüze Alevilik. I. Uluslararası Sempozyumu. *Bingöl Üniversitesi Yayınları 1*,206.
- Dönmez, D. ve Polat, V. (2003). “Meslek Yüksekokullarında Kaliteli Eğitimin Koşulları”, *IVETA Bölgesel Konferans*. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ekşioğlu, S. ve Taşınar, M. (2019). Türkiye’de Mesleki Ve Teknik Ortaöğretimin Gelişimi, *Özgün Araştırma Makalesi Sakarya University Jurnal of Education Ö*,201.
- Erdoğan. Y. (2016). *Meslek Liselerinde alışan Kültür ve Meslek Ders Öğretmenlerinin Motivasyonlarının Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tez). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erkul, A. ve Dalgıç, G. (2014a). Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 1-18.
- (2014b). *Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Mesleki Deformasyonu ve Okul Yönetimince Alınacak Önlemler*. (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Eryetiş, M.V. (2016). Meslek Seçimi ve Mesleki Rehberlik. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*. 44. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abmyoder/issue/46666/585116> adresinden 27.04.2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Fidan, V. (2019). *Meslek Seçiminde Kariyer Karar Verme Zorlukları: İzmir İlindeki Denizcilik Meslek Liseleri ile Diğer Liselerdeki Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Gök, İ. (2011). Projeden Uygulamaya Mesleki Eğitimin Güçlendirilmesi (MEGEP). *Milli Eğitim Dergisi*, 189, 58.
- Güner, H. E. ve Güner, D. (2019). Bauhaus'u Orta Anadolu'ya Aşlamak, *Mimar. İST. Mimarlık Dergisi* 19(65), 91 TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi.
- Güngör, A. (2019). *Eğitimde Kalite ve Akreditasyon*. ANKARA: Nobel Yayınları.
- ISO 9001, (2020), ISO 9001 Kalite Yönetim Sistem adresinden 26. 04. 2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Işık, V. (2019). *Mesleki Eğitimin İş Piyasası ile Uyumlaştırılmasında İhtiyaç Analizi ve Öz Değerlendirme Modeli*. Meta/Analiz, 285.
- Karaca ve Çakır. (2014). Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (Megep) Muhasebe finansman Alanı Modüllerinin Etkinliğinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17)31.
- Kılıçtepe, H. (2016). *Meslek Liselerinde Görev Yapan Kültür Dersi Öğretmenlerinin Mesleki Sorunları*. (Yüksek Lisans Tez). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Kıvrak, İ. (2013). *Öğretmen Algılarına Göre Meslek Liselerindeki Örgüt Sağlığının İncelenmesi (İstanbul İli Kartal İlçesi Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Korkmaz, Ö. ve Tunç, S. (2010). Mesleki-Teknik Eğitim Öğretmenlerinin Bilgisayar ve İnternet Temelli Öğretim Materyallerinden Yararlanmaya İlişkin Görüşleri, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 263-276.
- Korkutan, B. (2018). *Meslek Liselerinde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Doyum İle Tükenmişlik Düzeyinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tez). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurt, M., Çakır, B. ve Demir, K. (2016). *Special Issue/ IUJSB 45.Özel Sayı*, 154-165 Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Leblebici, E. (2016). *Öğretmen Algılarına Göre Meslek Liselerinde Örgütsel İmaj, Örgüt Kültürü ve Örgütsel Özdeşleşme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- MARKA. (2020). Mesleki Eğitim ve Öğretim Hareketliliği Akreditasyonu İş Birliği & İyi Uygulama Paylaşım Çalıştayı Sonuç Raporu. *T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı*.
- MEB, (1990). *XIII. Milli Eğitim Şurası: 1990*. <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmistengunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> adresinden 26.04. 2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- (1999). *XVI. Milli Eğitim Şurası: 1199*. <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmistengunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> adresinden 26.04. 2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- (2005). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihçesi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- (2014). *Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018*.
http://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_07/29122004_mte_stareji_belgesi_2014_2018_1.pdf adresinden 26.06. 2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- (2016). *1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat> adresinden 13. 06. 2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- (2018a). Türkiye’de Meslekî ve Teknik Eğitimin Görünümü, *Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi.1*.
- (2018b). *2023 Eğitim Vizyonu*. <http://2023vizyonu.meb.gov.tr/> adresinden 25.04.2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- (2018c). *Ortaöğretim kurumlarında okul türlerine göre okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı çizelgeleri* Ankara.
http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=361 adresinden 29.04.2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- (2018d). *Liselere Geçiş Sistemi (LGS).Merkezi Sınavla Yerleşen Öğrencilerin Performansı*. http://odsgm.meb.gov.tr/www/murat-surucu/idari_personel/4 adresinden 12.06.2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.

- , (2019a). *Organize Sanayi Bölgelerinde Mesleki ve Teknik Eğitim*. <http://odsgm.meb.gov.tr/www/raporlar/kategori/95> adresinden 29.04.2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- , (2019b). *Mesleki Ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okul Türleri Ve Programları*. <http://meslekitanitim.meb.gov.tr/meslekegitimsurec.html> 14.06.2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- , (2020a). *Meslek Lisesi Öğretmenlerinden "Şifa Veren Ele Vefa"*. <http://www.meb.gov.tr/meslek-lisesi-ogretmenlerinden-sifa-veren-elevefa/haber/20790/tr> adresinden 23.04.2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- , (2020b). *VI. Milli Eğitim Şurası: 1957*. <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmistengunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> adresinden 26.04. 2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- , (2020c). *IX. Milli Eğitim Şurası: 1974*. <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmistengunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> adresinden 26.04. 2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- , (2020d). *Dikmen MTAL Tarihçe*. https://dikmenmtal.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/06/06/119688/icerikler/tarihce_2113829.html?CHK=c5b0e7719ac6875854dbdfb4e0ef222fa 12.06.2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- , (2020e). *Okul Türleri ve Programlar*. <https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/hakkimizda/okul-turleri-programlar> 12.06.2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- , (2020f). *Mesleki ve Teknik Eğitim Alan/Dal*. http://www.megep.meb.gov.tr/dokumanlar/Diger/55_ALAN_203_DAL.pdf 13.06.2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- , (2020h). *XX. Milli Eğitim Şurası: 2021*. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf 25.12.2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- UA, (2021). <https://www.ua.gov.tr/haberler/2021-yili-mesleki-egitim-alaninda-erasmus-akreditasyonuna-sahip-kuruluslar-icin-ogrenci-ve-personel-hareketliliği-hibe-basvurularina-iliskin-sonuclar-1/> 27.12.2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.

- UNİCEF- MEB, (2020). *İş Pedagojisi Kursu Usta Öğreticilik Öğretim Materyali UNICEF*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sağcan, E. (2004). Mesleki Eğitim Gelecekte Nasıl Olmalıdır? *TİSK İşveren Dergisi*.
- Sarıer, Y. ve Uysal, Ş. (2020). Ortaöğretim Kurumlarında Yönetime Katılım: Okul Paydaşlarının Görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10 (3).
- Semiz, Y., Kuş, R. (2004). Osmanlıda Mesleki Teknik Eğitim İstanbul Sanayi Mektebi (1869-1930). *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (15), 275- 295.
- Solunoğlu, S. (2013). *Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri İle Kız Meslek Liselerinin Yiyecek İçecek Hizmetleri Alanı Meslek Dersleri Okutulurken Karşılaşılan Sorunlar*. (Yüksek Lisans Tez). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sontay, G. Anar, F. ve Karamustafaoğlu, O. (2019), 4006- TÜBİTAK Bilim Fuarı'na Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Bilim Fuarı Hakkındaki Görüşleri. *International e-Journal of Education Studies*, 3(5), 16-28.
- Şahin, İ. Okay, Ş. ve Özdemir, S. (2008). Türkiye’de Mesleki Teknik Eğitim: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3) 65-86.
- Şenel, E. (2006). *Anadolu Meslek Liseleri, Anadolu Kız Meslek Liseleri Ve Kız Meslek Liselerinde Uygulanan Tekstil Konfeksiyon Programının Seçimini Etkileyen Faktörler Ve Programa Talep Oranı Üzerine Bir Araştırma, (Konya, Karaman ve Aksaray İlleri)*. (Yüksek Lisans Tez). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şişman, A. (2008). Osmanlı Devletinde Batılı Anlamda Mesleki ve Teknik Eğitimin Doğuşu. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/1, 27-43
- Taner, M. A. ve Özcan, M. (2014). Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin Mesleki Eğitimin Paydaşlarınca Değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 203, 203-224.
- Tan, Ş. (2017). *Meslek Liselerinde Örgütsel Adaletin Okul-Sanayi İşbirliğine Etkisi Ve Örgütsel Vatandaşlığın Aracı Rolü: İstanbul İli Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Tarhan, G. (2018). *Mesleki Ve Teknik Anadolu Liselerinde Uygulanmakta Olan İşletmelerde Beceri Eğitiminin Yönetimine İlişkin Öğretmen ve İşveren Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi İZÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taş, H. (2012). *İşkur'un Mesleki Eğitim Faaliyetlerinin İstihdam Üzerine Etkileri: Yalova İşkur Örneği*. Journal of Social Policy Conferences , (61) , 153-176.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı Türk Akreditasyon Kurumu, (2001). <https://www.turkak.org.tr/akreditasyon/akreditasyon-nedir.html> 27.12.2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kalkınma planları <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden 27.08.2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- TİSK. (1997). *Türkiye'de ve Dünyada Mesleki Eğitim*. Ankara: İnceleme Yayınları.
- Tosun, T. (2010). *Tanzimat'tan Günümüze Türkiye'de Mesleki Ve Teknik Eğitim Politikaları*. (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Turan, K. (1992). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Turan, R. (2012). Avni Akyol Dönemi Eğitim Siyasaları, *Millî Eğitim Dergisi*. (194), 121-122
- TTKB, (1957). *Altıncı Milli Eğitim Şurası Kararları*. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164847_6_sura.pdf adresinden 20.04.2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- , (1974). *Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası Kararları*. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165045_9_sura.pdf adresinden 20.04.2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Özdemir, Y. (2012). *Emek Gücünün Yeniden Üretim Sürecinin Ekonomi Politik Analizi: Endüstri Meslek Liselerine İlişkin Bir Örnek olay Çalışması*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- (2016). Kùltür Derslerine Direniş: Bir Endüstri Meslek Lisesinde Kafa/Kol Emeği Ayrımına Dayalı İşbölümünün Yeniden Üretimi. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi* 14(53).
- Özek, M. (2019). *Meslek Liselerinin Fiziksel Koşullarıyla Meslek Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyleri Arasındaki İlişki*. (Yüksek Lisans Tez). İstanbul Aydın Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, M. (2019). Mesleki Ve Teknik Eğitimde Sorunların Arka Planı ve Türkiye'nin 2023 Eğitim Vizyonunda Çözümüne Yönelik Yol Haritası Özgün Araştırma, *Yükseköğretim Ve Bilim Dergisi* 10,304.
- (2020). *Türkiye'nin Mesleki Eğitim ile İmtihanı (Mesleki Eğitimde Paradigma Değişimi)*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.
- (2021). *Eğitim Üzerine Söyleşiler*. Nevşehir: Kapadokya Üniversitesi Yayınları.
- Özguven, E. (1987). Ülkemizin Üst Düzey Teknisyen İhtiyacı ve Eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2).
- Özil, L. (2016). *Meslek Liselerinde Öğrencilerin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeyleri ile Akademik Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma; Tokat İli Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, B. (2015). *Endüstri Meslek Liselerinde Yöneticilerin Okulun Gelişmesi ve Yenileşmesine Katkısı*. (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özyılmaz, S.(2009). *Meslek Liselerinde Atölyelerin (Uygulama Ortamlarının) Etkin Kullanılabilirliği ve Öğrenme Üzerindeki Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Pişkin, Z. ve Parlar, H. (2021). Toplumsal Statü ve Algı Açısından Öğretmenlik Mesleğinin İncelenmesi Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi, 4 (1) , 1-28.
- Uluğ, Z. (2019). *Yönetici Görüşlerine Göre Meslek Liselerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri,(Esenyurt İlçesi Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Uzun, F. (2018). *Muhasebe Eğitimi Ve Ara Eleman İstihdam Sorunu: Meslek Mensubunun Bakış Açısıyla Teknik Lise ve Anadolu Meslek Liseleri Üzerine Bir Değerlendirme*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, T. (2010). *İstanbul İli Avrupa Yakasında Bulunan Endüstri Meslek Liseleri ve Teknik Liselerde Görev Yapan Öğretmen ve Yönetici Algılarına göre Değişimin ve Yeniliklerin Uygulanmasını Engelleyen Faktörlerin Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yurdaöz, A. (2018). *Meslek Liselerindeki Yöneticilerin Gösterdiği Etik Liderlik Tipi ile Öğretmen Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.(Yüksek Lisans Tez). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rize.
- Zengin, E. (2016). *Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumu Olarak Tophane-i Amire Sanayi Alayları ve Mektebi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
10. Kalkınma Planı, (2013). *2014-2018 Mesleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Ankara Çalışma Grubu Raporu*. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
11. Kalkınma Planı, (2018). *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Geliştirme Başkanlığı* Ankara.
- 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu. (1986). Resmi Gazete: 19139, 5.6.1986.
- 4702 sayılı Yükseköğretim Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu. (2001). Resmi Gazete: 09.07.2001.

EKLER

EK-1: Görüşme Soruları

GÖRÜŞME FORMU

Görüşülen Kişi :.....

Tarih: ...../...../2021 Saat: (Başlangıç/Bitiş):...../.....

Merhabalar, adım Suat Zuhul PAYAS. Marmara Üniversitesi ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Ortak Programı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim. '*Meslek Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri*' konusunda bir araştırma yapmaktayım. Bu amaçla görüşlerinizin alana katkı açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Katılımınız ve katkılarınız için teşekkür ederiz. Görüşmemize başlamadan önce burada konuşulanların sadece araştırma amacıyla kullanılacağını belirtmek isterim. Ayrıca araştırma raporunda kesinlikle isimleriniz yer almayacaktır, kodlanacaktır.

Katılımınız ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

Görüşmemize başlamadan önce aklınıza takılan, sormak istediğiniz bir sorunuz veya söylemek istediğiniz bir düşünceniz varsa alabilirim. Eğer hazırsanız izninize başlayalım.

Öncelikle şu soruları cevaplamanızı isteyeceğim:

Okulunuzun Türü:

Okuldaki Göreviniz:

Okulunuzda Eğitim Gören Öğrenci Sayısı:

Okulunuzdaki Sınıf Sayısı:

Okulunuzda Görev Yapan Öğretmen Sayısı:

Şimdi de izninize araştırmamıza yönelik sorulara geçiyorum:

1. Meslek lisesi nedir, meslek liselerini nasıl açıklarsınız?
2. Meslek liselerini diğer liselerden ayıran özellikleri nelerdir?

3. Meslek liselerine öğrenci alınırken hangi kriterler aranıyor? Sizce bu durum ders etkinliğini nasıl etkiliyor?
4. Meslek liselerinde alan seçimleri bilinçli olarak mı yapılıyor? Bu durum ders etkinliklerini nasıl etkiliyor?
5. Meslek liselerinde öğretmen ve öğrencilerin proje üretimini arttırmak adına ne gibi çalışmalar yapılabilir?
6. Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin avantaj ve dezavantajları nelerdir?
7. Meslek liselerinde kurum içi ve kurum dışı iletişimi yeterli buluyor musunuz, güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılabilir?
8. Meslek liselerinde verilen eğitimi verimli buluyor musunuz?
9. Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmak için neler yapılmalıdır?
10. COVID-19 salgın süreci meslek liselerini nasıl etkiledi eğitim/ üretim/algı açısından açıklar mısınız?

İZU Gelen Evrak Tarih ve Sayısı: 19.07.2021 - 3634

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

GÜNLÜDÜR

Sayı : E-59090411-44-28366173

16.07.2021

Konu : Anket ve Araştırma İzni (Suat Zühal PAYAS)

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.02.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Valilik Makamının 14.07.2021 tarihli ve 28338792 sayılı oluru.

Valilik Makamının Anket ve Araştırma İzni konulu ilgi (b) oluru ve kullanılması uygun görülen ölçme araçlarının Müdürlüğümüzce mühürlenmiş örnekleri ekte gönderilmiştir.

İlgi (a) genelgenin 28. maddesinde; "Araştırma uygulama izni alan kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve araştırmacılar tamamladıkları bilimsel araştırma ile ilgili sonuç raporlarını, izni aldıkları ilgili birime çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde göndereceklerdir." ifadesi yer almaktadır.

Olur gereğince işlem yapılması ve araştırma sonuç raporunun ekte sunulan örneğe göre Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesi hususlarında gereğini arz ederim.

İrfan BALLI
İl Millî Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

Ek:

- 1- Valilik Oluru (1 Sayfa)
- 2- Rapor Örneği
- 3- Ölçekler

Mevcut Elektronik İmzalar

IRFAN BALLI (Yazı İşleri Müdürlüğü) <https://www.meb.gov.tr/irfan-balli>
Adres : Bahadurk Mah. İsmail Okumu Cad. No:1 Sultanzade Park İstanbul /İstanbul /T.C. /Bilgi Doğrulama : <https://www.meb.gov.tr/irfan-balli>
Telefon : 0212 384 36 30 /Bilgi için : Aykut ÇELİK
E-posta : irfanballi@meb.gov.tr /Uyvan : Bilim Hizmetleri
Kop Adresi : irfanballi@meb.gov.tr /İnternet Adresi : <https://www.meb.gov.tr/irfan-balli>

Bu e-imza güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://www.meb.gov.tr/irfan-balli> adresinden. E-İmza=28338792-3256-9845-7150. İmza ile teyit edilebilir.

GÖRÜŞME FORMU

Görüşülen Kişi : .....

Tarih: ...../...../2021 Saat:(Başlangıç/Bitiş):...../.....

Merhabalar, adım Suat Zuhal FAYAS. Marmara Üniversitesi ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Ortak Programı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim. 'Meslek Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri' konusunda bir araştırma yapmaktayım. Bu amaçla görüşmelerinizle alana katkı açısından önemli olduğuna düşünüyorum.

Görüşmemize başlamadan önce burada konuşulacakları sadece araştırma amacıyla kullanılacağını belirtmek isterim. Ayrıca araştırma raporunda kesinlikle isimleriniz yer almayacaktır, kodlanacaktır.

Görüşmemize başlamadan önce aklınıza takılan, sormak istediğiniz bir sorunuz veya söylemek istediğiniz bir düşünceniz varsa ulaşabiliriz. Eğer hazırsanız izninizle başlayalım.

Öncelikle şu soruları cevaplamanızı isteyeceğim:

Okulunuzun Türü:

Okuldaki Göreviniz:

Okulunuzda Eğitim Gören Öğrenci Sayısı:

Okulunuzdaki Sınıf Sayısı:

Okulunuzda Görev Yapan Öğretmen Sayısı:

Şimdi de izninizle araştırmamıza yönelik sorulara geçiyorum:

- 1- Meslek lisesi denilince ne anlıyorsunuz, meslek lisesini nasıl açıklayabilirsiniz?
  - a. Meslek liselerini özellikle hangi yöreleriyle diğer okullardan ayırmalı?
- 2- Meslek liselerine öğrenci alınanda herhangi bir kriter aranıyor mu? Sizce bu durum ders etkinliğini nasıl etkiliyor, açıklayabilir misiniz?
- 3- Meslek lise öğrencilerinin alan seçimleri bilinçli olarak yapılıyor mu? Bu durum ders etkinliklerini nasıl etkiliyor?
- 4- Meslek liselerinde gerek öğrencilerin gerekse öğretmenlerin proje üretimini arttırmak adına tür tür motivasyon çalışmaları yapılabilir?

- 5- Meslek liselerinde görev yapan bir öğretmenin avantaj ve dezavantajları nelerdir?
- 6- Pandemi sürecini meslek liselerini nasıl etkiledi açıklayabilir misiniz? (eğitim/ İretim/algı açısından)
- 7- Meslek liselerinde kurum içi ve kurum-çevre arasında iletişimi nasıl buluyorsunuz, güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılabilir, açıklayabilir misiniz?
- 8- Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik açısından nasıl yorumlarsınız, açıklayabilir misiniz?
- 9- Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini arttırmak için sizce neler yapılmalıdır, bu konudaki önerileriniz nelerdir?

EK-3: Etik Onayı

 İstanbul Zaim Üniversitesi	BAŞVURU DİLEKÇESİ (ETİK KURUL ONAY TALEBİ)		Doküman No	ENS-FR-485
			İlk Yayın Tarihi	29.07.2020
	Rvizyon Tarihi	21.02.2021		
	Rvizyon No	01		
	Sayfa	1/1		

08/07/2021

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Konu: Etik Kurulu Onay Talebi Hk.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı, yüksek lisans programı 520519158 numaralı öğrencisiyim. Yüksek lisans tez konum "Meslek Ustelerinde Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözümlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri" Enstitü Yönetim Kurulunuz tarafından onaylanmıştır. Doç. Dr. A. Faruk LEVENT öğretim üyesinin danışmanlığında yapacağım çalışmada kullanmak üzere uygulayacağım ölçek çalışması için Etik Kurulu onayına ihtiyaç duymaktayım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Adı ve Soyadı: S.Zuhal PAZAS

EKLER

EK 1: Başvuru Dilekçesi (Bu dilekçedir. Bilgi için yazılmıştır.)

EK 2: Araştırmacı Etik Tanımlaması (İstak İmzalı)

EK 3: Etik Kurul Başvuru Formu (İstak İmzalı)

EK 4: Ölçme Araçları (Anket, Ölçek vb. varsa izinleriyle birlikte, her sayfası danışman parafı olmalı, pandemi sebebiyle danışman parafı alınmıyor ise ölçme aracı adları ve araştırma başlığının yer aldığı danışman uygunluk yazısı eklenmelidir. (Yeni örnek için: Bkz. Etik Kurul Başvurusu Bilgilendirme Formu)

EK 5: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu (www.izu.edu.tr) adresinden Etik Kurul Başvuru Sayfasından edinilecektir.)

*Anabilim Dalı/Bilim Dalı, Program Türü, Danışman ve Araştırma Başlığınız doğru yazıldığından emin olunuz.

*Bilgisayarda doldurulmayan belgeler Enstitü Sekreterliği tarafından kabul edilmeyecektir.

**İZÜ web sayfasında yer alan Etik Kurul Başvurusu Hususları tarafınızdan incelenmiş olduğu kabul edilip, eksiik/yanlış bilgi sorumluluğu öğrenciye aittir.

GÖRÜŞME FORMU

Görüşülen Kişi :.....

Tarih: ...../...../2021 Saat:(Başlangıç/Bitiş):...../.....

Merhabalar, adım Suat Zuhul PAYAS, Marmara Üniversitesi ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Ortak Programı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim. 'Meslek Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri' konusunda bir araştırma yapmaktayım. Bu amaçla görüşlerinizin alana katkı açısından önemli olduğunu düşünüyorum.

Görüşmemize başlamadan önce burada konuşulanların sadece araştırma amacıyla kullanılacağını belirtmek isterim. Ayrıca araştırma raporunda kesinlikle isimleriniz yer almayacaktır, kodlanacaktır.

Görüşmemize başlamadan önce aklınıza takılan, sormak istediğiniz bir sorunuz veya söylemek istediğiniz bir düşünceniz varsa alabilirim. Eğer hazırsanız izninizle başlayalım.

Öncelikle şu soruları cevaplamana isteyeceğim:

Okulunuzun Türü:

Okuldaki Göreviniz:

Okulunuzda Eğitim Gören Öğrenci Sayısı:

Okulunuzdaki Sınıf Sayısı:

Okulunuzda Görev Yapan Öğretmen Sayısı:

Şimdi de izninizle araştırmamaza yönelik sorulara geçiyorum:

- 1- Meslek lisesi denilince ne anlıyorsunuz, meslek lisesini nasıl açıklayabilirsiniz?
  - a. Meslek liselerini özellikle hangi yönleriyle diğer okullardan ayırmalı?
- 2- Meslek liselerine öğrenci alımında herhangi bir kriter aranıyor mu? Sizce bu durum ders etkinliğini nasıl etkiliyor, açıklayabilir misiniz?
- 3- Meslek lise öğrencilerinin alan seçimleri bilinçli olarak yapıyor mu? Bu durum ders etkinliklerini nasıl etkiliyor?
- 4- Meslek liselerinde gerek öğrencilerin gerekse öğretmenlerin proje üretimini arttırmak adına ne tür motivasyon çalışmaları yapılabilir?

- 5- Meslek liselerinde görev yapan bir öğretmenin avantaj ve dezavantajları nelerdir?
- 6- Pandemi sürecini meslek liselerini nasıl etkiledi açıklayabilir misiniz? (eğitim/ üretim/algı açısından)
- 7- Meslek liselerinde kurum içi ve kurum-çevre arasında iletişimi nasıl buluyorsunuz, güçlendirmek adına ne tür çalışmalar yapılabilir, açıklayabilir misiniz?,
- 8- Meslek liselerinde verilen eğitimi verimlilik açısından nasıl yorumlarsınız, açıklayabilir misiniz?
- 9- Meslek liselerinde verilen eğitimin kalitesini artırmak için sizce neler yapılmalıdır, bu konudaki önerileriniz nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Suat Zuhâl PAYAS

2019-2021 Marmara Üniversitesi- Sabahattin Zaim üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans Programı

2015-2018 Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Sosyoloji Lisans Programı

2004-2008 Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Öğretmenliği Lisans Programı

1997-1999 Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Geleneksel Türk Sanatları Ön Lisans Programı

İŞ DENEYİMİ

2017- Öğretmen- Sultanbeyli Çok Programlı Anadolu Lisesi, İstanbul

2013-2017 Öğretmen-Sultanbeyli Halk Eğitim Merkezi, İstanbul